

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ VP1-2.3-ŠMM-01-V priemonės „Profesinio orientavimo sistemos veiklos tobulinimas ir plėtra“ valstybės projektas Nr. VP1-2.3-ŠMM-01-V-01-002 „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme (I etapas)“

UGDYMAS KARJERAI

Mokytojo knyga

2012

Projekto pavadinimas: „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme (I etapas)“

Projekto vykdytojas: Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras

Rengėjas: VšĮ Tyrimų ir mokymų centras

Autoriai: Dr. Vilija Stanišauskienė, Aurelija Naseckaitė

Turinys

ĮVADAS	5
MOKINIŲ UGDYMO KARJERAI PAGRINDAI	7
I. MOKINIŲ SAVĖS PAŽINIMO KOMPETENCIJŲ UGDYMAS.....	30
1. DARBO PASKIRTIES IR KARJEROS SAMPRATOS ATSKLEIDIMAS	36
2. MOKINIŲ SAVĖS PAŽINIMAS IR TEIGIAMAS VERTINIMAS.....	41
3. MOKINIŲ ASMENYBĖS SAVYBIŲ PAŽINIMAS KARJEROS KELIO KONTEKSTE	47
4. MOKINIŲ GABUMŲ (DOMINUOJANČIO INTELEKTO TIPO) ĮTAKA JŲ KARJERAI.....	52
5. MOKINIŲ KARJEROS INTERESŲ PAŽINIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS	57
6. MOKINIŲ PASIEKIMŲ IR KOMPETENCIJŲ PAŽINIMAS PLANUOJANT KARJERĄ	61
7. VERTYBIŲ PAŽINIMO SVARBA PRIIMANT KARJEROS SPRENDIMUS	66
8. MOKINIŲ ARTIMOSIOS SOCIALINĖS APLINKOS PAŽINIMAS IR KARJERA	72
9. MOKINIŲ ASMENINĖS PATIRTIES ANALIZĖ KARJEROS PLANAVIMO KONTEKSTE	76
10. SOCIALINIŲ VAIDMENŲ PAŽINIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS.....	80
11. MOKINIŲ PSICHOLOGINIS PORTRETAS KAIP SAVĖS PAŽINIMO APIBENDRINIMAS	84
MOKINIŲ SAVĖS PAŽINIMO SRITIES KARJEROS KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS.....	88
II. MOKINIŲ KARJEROS GALIMYBIŲ PAŽINIMO KOMPETENCIJŲ UGDYMAS	91
12. MOKINIŲ KARJEROS INFORMACIJOS PAIEŠKOS GEBĖJIMŲ UGDYMAS	97
13. MOKINIŲ GEBĖJIMO TAIKYTI INFORMACIJOS PAIEŠKOS ETAPUS UGDYMAS.....	102
14. MOKINIŲ MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ KOMPETENCIJOS UGDYMAS JŲ KARJEROS KELIO KONTEKSTE	108
15. MOKINIŲ ASMENINIO MOKYMO SI STILIAUS REIKŠMĖ KARJEROS KELYJE	116
16. MOKYMO ĮSTAIGŲ ĮVAIROVĖ IR TOLESNIO MOKYMO SI GALIMYBIŲ PAŽINIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS.....	123
17. DARBO PASAULIO PAŽINIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS	132
18. MOKINIO PROFESIJŲ IR MOKYMO SI GALIMYBIŲ SĄRAŠO RENGIMAS	142
MOKINIŲ KARJEROS GALIMYBIŲ PAŽINIMO KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS	148
III. MOKINIŲ KARJEROS PLANAVIMO KOMPETENCIJŲ UGDYMAS.....	189
19. MOKINIŲ ASMENINĖS ATEITIES VIZIJOS REIKŠMĖ PLANUOJANT KARJERĄ	196
20. MOKINIŲ KARJEROS IR GYVENIMO TIKSLŲ KĖLIMO BEI DERINIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS	199
21. MOKINIŲ KARJEROS TIKSLŲ ANALIZĖ IR PRIORITETŲ NUSTATYMAS.....	204
22. KARJEROS SPRENDIMO PRIĖMIMO REIKŠMĖ IR TĖSTINUMAS.....	207
23. SPRENDIMO PRIĖMIMO MODELIŲ PAŽINIMAS IR JŲ TAIKYMAS KARJEROS KELYJE	211
24. SKIRTINGŲ SPRENDIMO PRIĖMIMO TECHNIKŲ TAIKYMAS MOKINIAMS PLANUOJANT KARJERĄ	215
25. SPRENDIMŲ PRIĖMIMO SUNKUMŲ ĮVERTINIMAS PLANUOJANT KARJERĄ.....	220
26. LAIKO IR KITŲ IŠTEKLIŲ PASKIRSTYMAS MOKINIAMS SUDARANT SAVO KARJEROS PLANĄ.....	224
27. KARJEROS PLANAVIMAS.....	230

MOKINIŲ KARJEROS PLANAVIMO KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS.....	233
IV. MOKINIŲ KARJEROS ĮGYVENDINIMO KOMPETENCIJŲ UGDYMAS	237
28. ŽINIŲ IR GEBĖJIMŲ VISUMA, SIEKiant KARJEROS TIKSLŲ	243
29. LAIKO IR KITŲ IŠTEKLIŲ VALDYMO, SIEKiant KARJEROS TIKSLŲ, GEBĖJIMŲ UGDYMAS.....	248
30. DARBAS KOMANDOJE – VIENA IŠ SĖKMINGOS KARJEROS SĄLYGŲ.....	256
31. STRESO VALDYMAS MOKYMO SI IR DARBO SITUACIJOSE	264
32. KŪRYBIŠKO PROBLEMŲ SPRENDIMO SVARBA, SIEKiant KARJEROS TIKSLŲ.....	270
33. KONFLIKTŲ SPRENDIMO BŪDAI.....	277
34. ADAPTACIJA NAUJOJE MOKYMO SI APLINKOJE.....	282
35. MOKINIŲ KARJEROS DOKUMENTŲ RENGIMAS.....	289
36. DARBO IEŠKOS BŪDAI	300
37. LAIŠKŲ SIUNTIMAS POTENCIALIEMS DARBDAVIAMS.....	306
38. PRISISTATYMAS TELEFONU	309
39. PASIRENGIMAS POKALBIUI DĖL DARBO	312
40. ADAPTACIJA DARBO VIETOJE.....	315
41. MOKINIŲ KOMPETENCIJŲ APLANKO RENGIMAS.....	323
MOKINIŲ KARJEROS ĮGYVENDINIMO KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS	330
LITERATŪRA	333
NUORODOS INTERNETE	339
PRIEDAI.....	343

IVADAS

Gerbiami mokytojai,

Jūsų rankose – knyga, skirta bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų pedagogams, dirbantiems pagal Ugdymo karjerai programą, bei visiems, siekiantiems padėti mokiniams įgyti šiuolaikiniame darbo pasaulyje aktualias karjeros kompetencijas.

Mokytojo knyga yra glaudžiai susijusi su mokinio knyga „Karjeros vadovas“. Kiekvienai mokinio knygos temai skirta atskira mokytojo knygos tema (sutampa net temų numeracija). Mokytojo ir mokinio knygų temos atitinka Ugdymo karjerai programos turinį (žr. 1 priedą).

Šią knygą sudaro įvadinė teorinė dalis „*Mokinių ugdymo karjerai pagrindai*“ ir keturi skyriai, skirti atitinkamų karjeros kompetencijų sričių aptarimui.

Pirmasis mokytojo knygos skyrius „*Mokinių savęs pažinimo kompetencijų ugdymas*“ atitinka mokinio knygos pirmąjį skyrių „*Aš esu*“. Šio skyriaus temos atskleidžia savęs pažinimo proceso ypatumus, jose pateikiamos užduotys, skatinančios mokinius įvairiais aspektais pažinti save ir formuoti objektyvų savivaizdį.

Antrasis mokytojo knygos skyrius „*Mokinių karjeros galimybių pažinimo kompetencijų ugdymas*“ savo struktūra, nagrinėjamomis temomis yra susietas su mokinio knygos antruoju skyriumi „*Mano karjeros galimybės*“. Šiame skyriuje analizuojami darbo pasaulio ir tolesnio mokymosi bei studijų galimybių pažinimo klausimai, aptariamoms metamokymosi ir profesinio veiklinimo užduotys.

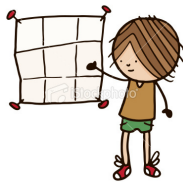
Trečiasis mokytojo knygos skyrius „*Mokinių karjeros planavimo kompetencijų ugdymas*“ skirtas atskleisti karjeros sprendimo priėmimo, gyvenimo ir karjeros tikslų kėlimo bei derinimo, karjeros plano sudarymo ypatumus. Jis atitinka mokinio knygos skyrių „*Mano karjeros planas*“.

Ketvirtasis mokytojo knygos skyrius „*Karjeros įgyvendinimo kompetencijų ugdymas*“ dera su mokinio knygos „*Karjeros vadovas*“ ketvirtuoju skyriumi. Jame analizuojamos karjeros įgyvendinimo kompetencijų ugdymo galimybės bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose.

Mokytojo knygos skyrių ir temų sandara atitinka mokinio knygos struktūrą, todėl Jums bus patogiu naudotis šia metodine priemone. Knygoje pristatomos užduotys, pagrįstos aktyvių mokymosi metodų taikymu bei skirtos ugdyti mokinių karjeros ir bendrąsias kompetencijas. Kiekvienos užduoties aprašymui naudota standartinė forma, patogi planuojant pamokos

veiklas: nurodoma, kokių priemonių reikia, kaip paruošti klasę ar kitą patalpą, kokios instrukcijos turi būti pateikiamos mokiniam. Atkreipkite dėmesį į tai, kad kai kurios užduotys turi parengtą ir knygos priede pateiktą užduoties lapo pavyzdį.

Jūsų darbą palengvins šie knygoje naudojami simboliai:

Visos knygos temos pradedamos skiltimi, kurioje įvardijamas temos tikslas.

Šis simbolis informuoja, kuri mokinio knygos „Karjeros vadovas“ tema atitinka nagrinėjamą mokytojo knygos temą. Skiltyje trumpai pristatomos ir komentuojamos mokinio knygos temoje pateiktos užduotys.

Šis simbolis žymi trumpą mokytojo knygoje pateiktą užduočių apžvalgą.

Užduotys pagal sudėtingumą žymimos žvaigždutėmis „*“.

Vienos žvaigždutės užduotys (*) yra skirtos patenkinamam pasiekimų lygiui įtvirtinti.

Dviejų žvaigždučių užduotys (**) skirtos tobulinti pagrindinio lygio pasiekimus.

Trijų žvaigždučių užduotys (***) skatina giliau domėtis, analizuoti karjeros klausimus, sieti juos su turimomis kitų sričių žiniomis ir patirtimi. Šios užduotys formuoja aukštesnį pasiekimų lygį.

Užduočių diferencijavimo pagal sunkumą kriterijų sistema pateikiama knygos gale (žr. 2 priedą). Šią kriterijų sistemą galima taikyti diferencijuojant ir kitas, ne knygoje pateiktas, užduotis.

Šis simbolis žymi rekomenduojamų šaltinių vietą. Čia aptiksite naudingas nuorodas internete bei informaciją apie leidinius, padėsiančius geriau atskleisti nagrinėjamą temą.

Linkime sėkmės planuojant ir įgyvendinant ugdymo karjerai veiklas Jūsų mokykloje!

Autorės

MOKINIŲ UGDYMO KARJERAI PAGRINDAI

Dėl intensyvaus technologijų vystymosi per pastaruosius pora dešimtmečių pasaulis patyrė galias politines ir socialines transformacijas, apibūdinamas be galo plačiu pokyčių diapazonu: nuo kitokio žmogaus mąstymo ir savęs bei savo veiklos suvokimo iki globalių politinių, ekonominių, demografinių ir kitų kaitos procesų. Šie pokyčiai turėjo ir tebeturi esminės įtakos darbo pasaulio kaitai: kinta darbo pobūdis, pastebima darbo krūvio, atlygio ir darbo vietų dinamika, atsiranda naujo tipo organizacinės struktūros.

Žmogus, siekiantis rasti sau vietą šiuolaikiniame darbo pasaulyje, turi sugebėti tikslingai veikti kintančioje situacijoje ir gyvenimo tėkmėje „keisti kursą“, atsižvelgdamas į rinkos poreikius bei asmeninės savirealizacijos tikslus. Jam būtinos **karjeros kompetencijos, apibrėžiamos kaip nuostatų, žinių, supratimo ir gebėjimų visuma, kuria grįstas asmens savęs ir savo karjeros pažinimas, jos planavimas, valdymas ir derinimas su kitais savo gyvenimo aspektais.**

Karjeros kompetencijas žmogus ugdomi visą gyvenimą: nuo pirmųjų savęs ir aplinkinio pasaulio pažinimo žingsnių vaikystėje iki išstobulintų profesinių gebėjimų ir karjeros kelio savirefleksijos brandžiame amžiuje. Mokymosi bendrojo ugdymo mokykloje arba profesinio mokymo įstaigoje laikotarpis yra ypatingas karjeros kompetencijų įgijimo prasme, nes būtent šiuo laikotarpiu formuojasi asmenybės profesinis kryptingumas, priimami pirmieji karjeros sprendimai, kaupiamas žmogiškasis kapitalas. Todėl **ugdymas karjerai, apibrėžiamas kaip kryptingas asmens bendrųjų ir karjeros kompetencijų plėtojimas kuriamosios sąveikos pagrindu**, bendrojo ugdymo mokykloje arba profesinio mokymo įstaigoje yra integrali bendrojo ugdymo dalis, kurios ugdomasis poveikis jaunuoliams yra reikšmingas visą gyvenimą: įgytas žinias, išsiugdytus gebėjimus bei gautą patirtį mokiniai pritaikys savo karjeros kelyje – tiek artimiausiuose (profesijos pasirinkimo, atitinkamo išsilavinimo įgijimo, įsitvirtinimo darbo rinkoje), tiek ir tolesniuose jo etapuose.

Šioje knygos dalyje siekiama atsakyti į keturis ugdymo karjerai aspektu esminius klausimus:

- Kokie pokyčiai vyksta nūdienos **darbo pasaulyje**? Kokius reikalavimus žmogui jie lemia?
- Kaip suprantama karjera? Kaip socialinės kaitos kontekste keičiasi **karjeros samprata**?
- Kaip karjera susijusi su **asmens raida**? Kodėl svarbu mokykliniame amžiuje skirti pakankamai dėmesio karjeros kompetencijų ugdymui?
- Kokie yra **ugdymo karjerai** tikslai, uždaviniai ir turinys? Kokios yra principinės nuostatos, organizuojant ugdymo karjerai procesą?

DARBO PASAULIO POKYČIAI, LEMIANTYS KARJEROS SĄLYGAS

Pastaraisiais dešimtmečiais vykstantys spartūs socialiniai pokyčiai, kurių liudytojais esame, daro įtaką visoms gyvenimo sritims. Žinių bei informacijos gausa bei prieinamumas, globalizacijos procesai, didėjanti ir vis labiau visų suvokiama ekologinio pavojaus grėsmė, naujas žmonių savęs pačių apibūdinimas – visa tai neišvengiamai veikia ir žmogaus karjeros sąlygas bei pačią karjeros sampratą.

Kaip ypač sudėtingą reiškinį, lydintį žmonijos perėjimą iš modernumo į postmodernumą ir sąlygojantį pokyčius visose žmonių gyvenimo srityse, mokslininkai (Hargreaves, Lieberman, Fullan, Hopkins (2009) ir kt.) įvardina **globalizaciją**. Globalizacija – tai ekonomikos, kultūros, technologijos ir valdymo integracijos procesas, dėl kurio išauga priklausomybė tarp pasaulio žmonių (HDR, 2000). Globalizacija, kaip reiškinys, nėra naujiena (šešiolikto amžiaus pradžioje ir devyniolikto amžiaus pabaigoje pastebėta šiam reiškiniui būdingų ženklų), tačiau dabartinė era pasižymi išskirtiniais bruožais:

- naujomis rinkomis (užsienio mainų ir kapitalo rinkos veikia globaliai 24 valandas per parą);
- naujomis priemonėmis (internetas, mobilieji telefonai, media tinklai ir kt.);
- naujais veikėjais (multinacionalinės korporacijos, turinčios didesnę ekonominę jėgą nei daugelis valstybių, pasaulinių nevyriausybinų organizacijų tinklas ir kitos grupės, kurios peržengia nacionalinius barjerus);
- naujomis taisyklėmis (stipriai veikiančiais mechanizmais grįsti susitarimai prekybos, paslaugų ir intelektualinės nuosavybės srityje, sumažinta nacionalinės politikos įtaka).

Globalizacija, kaip ir kiekvienas procesas negali būti vertinamas vienareikšmiai: egzistuoja ir teigiami, ir neigiami jos padariniai. Taikant dichotomijų (priešpriešų) metodą, ryškinami karjeros sąlygoms įtakos turintys globalizacijos bruožai.

Vienas iš bruožų, leidžiančių išvelgti globalizacijos proceso dvilypumą, yra globalios rinkos plėtra, iškelianti aktualią priešstatą **pelnas prieš žmogaus teises**. Globali rinka atveria didžiules galimybes žmonijos progresui, tačiau nevaldoma ji kelia grėsmę žmonių teisėms ir interesams. Pasaulinė rinka, pasaulinės technologijos ir pasaulinis solidarumas gali praturtinti žmonių gyvenimą, ypatingai padidindami jų pasirinkimo galimybes. Auganti žmonių tarpusavio priklausomybė skatina dalintis vertybėmis ir užtikrinti visos žmonijos vystymąsi, kurio neribotų geografinė aplinka, rasė ar lytis. Tačiau globalizacija labiausiai pasireiškia rinkų plėtra, aplenkdamą šių rinkų valdymo ir įtakos žmonių gyvenimui klausimus. Kai rinka turi per daug įtakos socialiniams ir politiniams sprendimams, galimybės pasiskirsto netolygiai, jėga

ir turtas koncentruojasi išskirtinėse žmonių grupėse, tautose ir korporacijose, kiti tuo tarpu išstumiami.

Pelno prieš žmogaus teises prieštata išryškina karjeros konteksto nepastovumą ir kiekvieno žmogaus pasirengimo nuolatinei kaitai būtinybę. Nesugebantiems ar nespėjantiems prisitaikyti prie kintančių rinkos poreikių, kyla grėsmė likti socialiai atskirtiems, stipriai susiaurinti savo karjeros galimybių lauką. Kadangi rinkų valdymo ir jų įtakos žmonių gyvenimui klausimai praktiniame lygmenyje dažniausiai aplenkiami, žmogui pačiam tenka prisiišti visą atsakomybę už savo karjerą. Dėl globalizacijos teikiamų galimybių pasiskirstymo netolygumo išryškėjantys karjeros sąlygų skirtumai iškelia žmogui mobilumo reikalavimą: jei vienur nėra sąlygų pilnai realizuoti savąsias karjeros kompetencijas, tenka ieškoti, kur šios sąlygos yra pakankamos, nevengiant persikėlimo iš vienos šalies į kitą, iš vienos veiklos srities į kitą.

Kitas globalizacijos bruožas yra nacionalinių sienų nykimas, lemiantis priešstatą **padalinimas prieš augantį netolygumą**. Globalizacijos procese apjungiamos pasaulio dalys, tačiau didėja šiame procese atsirandančių galimybių pasiskirstymo tarp žmonių netolygumas. Kaip teigia Hargreaves (2003), „juo labiau ekonominės sienos netenka reikšmės, piliečiai, turintys geriausias galimybes klestėti pasaulinėje darbo rinkoje, yra gundomi sutraukti nacionalinės ištikimybės pančius ir atitrukti nuo menkiau vertinamų savo tautiečių“. Pasaulinė darbo rinka palanki taip vadinamam profesiniam elitui (pripažintiems mokslininkams, menininkams, ekspertams). Tuo tarpu mažiau kvalifikuotai darbo jėgai rinka dažnai apribota nacionaliniais barjeriais.

Padalinimo / augančio netolygumo prieštata sąlygoja žmogaus pasirengimo veikti pasaulinėje darbo rinkoje būtinybę. Jo karjeros požiūriu ypatingai svarbi tampa turima kompetencija ir kvalifikacija: jei ji atitinka pasaulinius standartus, atsiveria plačios karjeros galimybės; priešingu atveju jos smarkiai apribojamos.

Globalaus saugumo ir globalios grėsmės žmonijai prieštata išryškėja kaip dar vienas globalizacijos bruožas. Pasaulio bendrumas, susietumas turėtų laiduoti žmonijos saugumą, tačiau – atvirkščiai – iškyla įvairių grėsmių žmonijai: didėja finansinis, ekonominis, darbo ir pajamų, kultūrinis, ekologinis ir asmens nesaugumas. Dėl pasaulinės konkurencijos daugelyje šalių laikomasi lankstesnės darbo politikos, dominuoja darbuotojui saugumo neužtikrinančios darbo sutartys. Tai turi įtakos karjeros sampratos kaitai: karjera nebesiejama su pastoviu nuolatiniu darbu vienoje organizacijoje ir lojalumu jai, o visa atsakomybė už karjeros vystymą tenka pačiam žmogui.

Informacinių komunikacinių technologijų plėtros kontekste išryškėja ketvirtoji globalizacijos prieštata: **apjungimas ir atskirtis**. Naujosios informacinės komunikacinės technologijos skatina globalizacijos vyksmą, tačiau poliarizuoja pasaulį į „apjungtą“ ir „izoliuotą“. Dėl mažėjančių ryšių paslaugų kainų ir technologijų naudojimo paprastumo tampa įmanoma bet kuriuo metu susisiekti su bet kuriuo pasaulio tašku, gauti reikiamos informacijos. Žmogus – lyg neuronas milžiniškame tinkle, kuriame jis sujungtas su kiekvienu kitu to tinklo elementu. Į tą tinklą dėl įvairių priežasčių nepatenkanti žmonijos dalis yra atskirta. Apjungimo ir atskirties prieštata žmogaus karjeros požiūriu pabrėžia gebėjimų naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis aktualumą.

Darbo pasaulio kaita – kintantis karjeros kontekstas

Nagrinėjant darbo pasaulio kaitą, svarbu išskirti pagrindines darbo pasaulio charakteristikas. Kadangi darbo pasaulis – sudėtingas fenomenas, jo, ir ypač – jo kaitos analizei būtinas multidisciplininis požiūris. Žvelgiant iš demografijos pozicijų, darbo pasaulyje išryškėja **darbo jėgos** arba žmogiškųjų išteklių dinamikos problema. Ekonomikos požiūriu yra svarbi **darbo krūvio ir atlygio bei darbo vietų skaičiaus** dinamika. Dėl naujų technologijų iš esmės keičiasi **darbo pobūdis**, kuris yra viena iš darbo pasaulio charakteristikų. Vadybiniu požiūriu darbo pasaulio kaitą visų pirma atspindi **besikeičiančios organizacijos**.

Taigi šių keturių darbo pasaulio charakteristikų – darbo jėgos, darbo krūvio, darbo pobūdžio ir darbo organizacijų – kaita toliau nagrinėjama detaliai, ryškinant jos įtaką individo karjeros sąlygų kaitai.

Darbo jėgos dinamika

Sąvoka „darbo jėga“ apibrėžiama kaip statistinis rodiklis, apibūdinantis ekonomiškai aktyvių gyventojų skaičių (Darbo rinkos terminai ir sąvokos, 1998). Pastaraisiais dešimtmečiais pastebimi esminiai darbo jėgos sudėties pokyčiai, kurių priežastis – kultūrinė ir socialinė kaita. Globalizacija, pakitusios žmonių gyvenimo sąlygos ir medicinos pasiekimai, lemiantis bendrą populiacijos senėjimą, moterų emancipacija sąlygoja darbo jėgos kultūrinę ir etninę įvairovę, darbo jėgos amžiaus vidurkio augimą bei išaugusį dirbančių moterų paplitimą visose veiklos srityse.

Daugelyje šalių dirbančių žmonių populiacija tampa vis įvairesnė kultūriniu ir etniniu požiūriu. Šalies darbo jėgos homogeniškumas kultūriniu požiūriu labiausiai priklauso nuo šalies ekonominių rodiklių ir vykdomos užimtumo politikos. Didėjanti darbo jėgos kultūrinė ir etninė įvairovė sąlygoja naujus reikalavimus darbuotojams: beveik kiekvienoje veiklos srityje būtina mokėti užsienio kalbų bei turėti tarpkultūrinio komunikavimo kompetenciją. Šių reikalavimų netenkinantiems žmonėms karjeros galimybės apribotos (pavyzdžiui, net

sezoniniam lauko kavinės padavėjo darbui keliamas reikalavimas gebėti komunikuoti keliomis užsienio kalbomis).

Daugelyje Vakarų šalių darbo jėga sensta: dėl medicinos laimėjimų žmonės ilgiau išlieka darbingi, o jaunimas dėl kitokio, naujo požiūrio į darbo ir gyvenimo santykį neskuba įsiliesti į darbo rinką (tampa populiariu baigus mokyklą arba studijas metus ar daugiau skirti tiesiog pasaulio ir savęs pažinimui, kelionėms, savanorystei). Darbo jėgos senėjimas, lemiantis konkurencijos dėl darbo vietų augimą, apsunkena žmogaus karjeros vyksmą, ypač pirmuosius jo karjeros žingsnius, ir dar labiau išryškina jo turimos kompetencijos reikšmę.

Kultūriniai pokyčiai visuomenėje, o tiksliau – pakitęs moters vietos joje suvokimas ir veiklos stereotipų nykimas, lėmė tai, kad auga įvairiose veiklos srityse dirbančių moterų populiacija. Ši tendencija turi įtakos karjeros kompetencijos struktūrai: kiekvienam, siekiančiam karjeros, aktualu gebėti derinti darbuotojo ir kitus gyvenimo vaidmenis.

Darbo krūvio kaita

Daugelyje šalių, kaip teigia Arnold (2011), stebimas darbo krūvio didėjimas, kaip ekonominio nestabilumo pasekmė. Lanksčios postmodernios gamybos technologijos naikina tradicinį darbų pasiskirstymą, atsiranda pasikartojantys pareigybių aprašai. Tampa paprasta keisti darbuotojus, taikant laikiną įdarbinimą, darbą nepilną darbo dieną ir pan. Hargreaves (2009) rašo, kad kompanijos gali pasirinkti pelno prasme palankią personalo strategiją: priimti perpus mažiau darbuotojų, kuriems bus mokama dvigubai daugiau, ir jie turės dirbti tris kartus sunkiau. Kaip tai įtakoja žmogaus karjerą? Visų pirma, nebeįmanomas yra karjeros saugumas ir stabilumas. Antra, toks darbo krūvio augimas lemia darbo vietų mažėjimą ir iš to sekančią bedarbystę ir konkurenciją darbo rinkoje. Nedarbo augimas yra esminis šiuolaikinio karjeros konteksto bruožas, sąlygojantis žmogaus pasirengimo iš esmės keisti veiklą, susirasti ar susikurti sau darbo vietą būtinybę. Be abejo, tai susiję su būtinybe nuolat mokytis.

Daugelyje užsienio šalių pastebima tendencija vienu metu turėti kelis darbus. Ši tendencija siejama su lanksčių darbo laiko paskirstymu, teledarbuotojų populiarėjimu bei vartotojiškoje visuomenėje dominuojančiu gyvenimo būdu, skatinančiu kuo daugiau pirkti ir vartoti (vadinasi, ir uždirbti). Kaip tai įtakoja karjeros sampratą? Žmogaus karjera vis mažiau siejama su konkrečia organizacija, nes keliose organizacijose vienu metu dirbantis asmuo negali būti lojalus tik vienai iš jų. Kita vertus, organizacijos, teikiančios pirmenybę nepilnos darbo dienos bei terminuotoms darbo sutartims, prisiima mažiau atsakomybės už darbuotojo karjerą. Ši atsakomybė tenka jam pačiam.

Kintantis darbo pobūdis

Darbo pobūdžio kaitai esminės įtakos turi spartus technologijų, ypač informacinių ir telekomunikacinių, vystymasis. Žaibiškos ryšio priemonės ir kompiuterizavimas leidžia greitai ir visiems perduoti sprendimus. Kad darbas būtų našus, jau nebūtina darbuotojus sutelkti vienoje vietoje. Daugelio įmonių vietos geografinė prasme jau nėra aiškiai apibrėžtos, įmonių miestai tapo praeities atgyvena. Geografinė erdvė, pasak Hargreaves (2009) yra ekonomiškai lanksti. Įsipareigojimai tam tikriems vietos ypatumams galioja tol, kol juos garantuoja vietos rinka, palankūs žemės turtai ir lanksti, pigi darbo jėga.

Darbo pobūdžio kaita taip pat susijusi su žmonių mąstymo ir gyvenimo stiliaus pokyčiais. Prieš puse amžiaus maždaug trečdalis žmonių populiacijos perėjimas iš žemės ūkio į pramonės sferą reikalavo suprasti ir įsisąmoninti naujas sąvokas: efektyvumo, laiko kainos, biudžeto kontrolės ir pan. Pastarąjį dvidešimtmetį vykstantis perėjimas iš pramonės į paslaugų sferą taip pat išryškino naujus reikalavimus žmogui. Karjeros kompetencijų srityje išryškėjo nauji prioritetai: socialinės kompetencijos tapo aktualios bet kurioje veikloje.

Sudėtingėjant technologijoms, kyla reikalavimai darbuotojų išsilavinimui. Mažėja ne kvalifikuoto darbo vietų, vis daugiau yra darbų, kuriems būtinas aukštasis išsilavinimas.

Įvertinant darbo krūvio ir pobūdžio kaitos tendencijas, galima pastebėti, kad profesijos sąvoka nebetenka turėtojo reikšmingumo. Žmogus veikia daugelyje sričių, kurių negalima apibrėžti konkrečiai, įvardinant jas kaip vieną profesiją. Maža to, veiklų pobūdis kinta taip sparčiai, kad profesijų aprašai turi būti nuolat atnaujinami. Kalbant apie žmogaus karjerą šiuolaikiniame darbo pasaulyje dažniau vartojama ne profesijos, o daug platesnė ir kaitoje adaptyvesnė veiklos sąvoka.

Organizacijų kaita

Globalizacijos ir technologijų pažangos sąlygoti pokyčiai darbo pasaulyje skatina organizacijų kaitą. Vienas iš bendriausių organizacijų pokyčių yra darbuotojų ir organizacijos hierarchinių sluoksnių sumažėjimas (Arnold, 1997, Sting, Vulf, 2004 ir kt.). Dėl to tampa sudėtingiau siekti paaukštinimo ar didesnės atsakomybės. Kita vertus, tokie pokyčiai organizacijų struktūroje lemia mažesnę kontrolę ir didesnę individualią atsakomybę už konkrečią veiklą.

Darbo pasaulyje vis sunkiau nustatyti organizacijos ribas. Ne visada tiksliai aišku, kas yra organizacijos narys: pavyzdžiui, ar juo vadintinas žmogus, dirbantis pusės metų trukmės projekte ir pan. Tai dar kartą įrodo sąsają tarp individo karjeros ir organizacijos nykimą.

Vienas iš organizacijos pokyčių, lemiančių efektyvesni jų atsaką į dinamiškos aplinkos reikalavimus, yra darbuotojų paskirstymas į projektų komandas, kurios atsako už tam tikras

užduotis. Tai kelia svarbius reikalavimus žmogaus kompetencijai: pirma, kaskart dirbdamas su naujais žmonėmis jis privalo turėti puikius komandos formavimo, darbo komandoje, bendruosius komunikacinius gebėjimus; antra, kiekvienas projektas kelia naujus uždavinius, reikalaujančius vis kitų gebėjimų, o tai neišvengiamai veda į nuolatinį mokymąsi.

Su projektų komandomis susijęs dvejetainis darbo lankstumas. Vienoks jis pasiekiamas taikant nepilnos dienos darbą (pavyzdžiui, vienas žmogus administruoja tris projektus - vadinasi, dirba trijose projektų komandose). Kitoks lankstumas išryškėja tuomet, kai vienas komandos narys sugeba atlikti kelias nesusijusias funkcijas (pavyzdžiui, administratorius, buhalteris ir turinio ekspertas). Žmogaus tinkamumą darbui lemia jo įgūdžių įvairovė ir universalumas, pasirengimas plačiai veiklos sričiai. Bet to, kaip teigia Arnold (2003), ryški tendencija kvieisti pripažintus specialistus į organizacijas tik keletui savaitių ar mėnesių, kol bus išspręstos specifinės problemos. Ši tendencija atskleidžia nuolatinio organizacijos atsinaujinimo prielaidas. Iš kitos pusės, žmogus neturi galimybės identifikuotis su organizacija ir dėl savo lojalumo jai tikėtis tam tikro saugumo.

Kita labai svarbi organizacijų kaitos išdava – karjeros vystymo struktūrų (skyrių, padalinių ect.) nykimas. Darbuotojo karjera yra jo paties reikalas. Šios nuostatos išsigalėjimui įtakos turėjo terminuotų darbo sutarčių populiarumas (organizacijai neapsimoka investuoti į laikino darbuotojo kvalifikacijos kėlimą), didelių organizacijų susiskaidymas į autonomiškus padalinius (jiems neefektyvu išlaikyti karjeros vystymo struktūras).

1 lentelė. **Darbo pasaulio kaitos tendencijos, lemiančios karjeros sąlygų kaitą**

Darbo pasaulio charakteristika	Darbo pasaulio charakteristikos kaitos tendencijos
Darbo jėga	Kultūrinės ir etninės įvairovės augimas; Darbo jėgos amžiaus vidurkio augimas; Įvairiose veiklose dirbančių moterų skaičiaus augimas.
Darbo krūvis	Darbo krūvio didėjimas; Laikino įdarbinimo, nepilnos darbo dienos populiarėjimas; Tendencija vienu metu turėti kelis darbus; Nedarbo masto augimas.
Darbo pobūdis	Poslinkis iš pramonės į paslaugų sferą (ypatingai – susijusią su informacinių technologijų taikymu); Įmonių miestų nykimas; Darbo namie populiarėjimas; Reikalavimų darbuotojų išsilavinimui augimas;

	Profesijos sąvokos keitimas veiklos sąvoka.
Organizacijos	Hierarchinių sluoksnių skaičiaus mažėjimas; Organizacijos ribų nykimas; Projektų komandų populiarėjimas; Organizacinių karjeros vystymo struktūrų nykimas.

Pokyčiai darbo pasaulyje atspindi kintančias karjeros sąlygas, kurios savo ruožtu įtakoja karjeros sampratos kaitą. Kaip kinta karjeros samprata ir kokią įtaka ši kaita turi ugdymo karjerai turiniui?

KARJEROS SAMPRATA IR JOS KAITA

Bendriausia *karjeros* samprata kildinama iš lotyniško žodžio „*carraria*“, reiškiančio žmogaus gyvenimo kelią, bėgimą, arba iš prancūziško „*carriere*“, įvardinančio veikimo dirvą, sritį; profesiją. Jau šie du sąvokos aiškinimai rodo, kad galimi skirtingi karjeros supratimai: vienas susijęs su konkrečia veikla, kitas – su gyvenimo kelio planavimu ir šio plano įgyvendinimu.

Karjera gali būti suprantama kaip įvairių darbų seka. Pavyzdžiui, žmogaus karjera gali būti sudaryta iš septyniolikos skirtingų darbų keturiuose organizacijose. Neretai karjera prilyginama profesijai (pedagogo, teisėjo, mediko) ar aukštoms pareigoms organizacijoje. Nors šie požiūriai iš esmės nėra klaidingi, karjera turėtų būti suprantama plačiau. Remiantis išsamia Lietuvos ir užsienio autorių darbų analize, Ugdymo karjerai modelyje karjera apibrėžiama taip:

Karjera - įvairių socialiai reikšmingų žmogaus vaidmenų seka, kylanti iš darbo, mokymosi, saviraiškos ir laisvalaikio veiklų bei apimanti asmens profesinį gyvenimą, darbo vietas, pareigas ir pasiekimus.

Svarbu suprasti, kad karjera yra daugiau nei visuma apmokamų darbų, asmens turėtų per jo gyvenimą. Tai taip pat yra ir savarankiškas rengimasis veiklai, ir savirealizacija, atliekant įvairius socialinius vaidmenis. Platesne prasme karjera yra ir neapmokamas darbas, pavyzdžiui, namų ruoša, vaikų auginimas ar savanoriška veikla bendruomenėje.

Šiuolaikinė karjera netapatintina su profesija. Profesija paprasčiausiai yra kontekstas, kuriame rutuliojasi individo karjera. Juolab, kad nuolat kintančiame šiandienos darbo pasaulyje žmogus savo karjeros kelyje retai teapsiriboja viena profesija. Jų šiuolaikinio žmogaus gyvenime yra ne viena, o dvi ar kelios, geriausiai atitinkančios konkrečiau jo gyvenimo etapo interesus ir galimybes.

Žmogaus karjera vystoma organizacijose ar kitose visuomeninėse struktūrose. Pastarųjų pertvarkymo iš biurokratinių į alternatyvias (šiuolaikines, lanksčias ar

postmodernias) tendencija leidžia vakarykštę karjeros sampratą įvardinti kaip **biurokratinę**, o naująją pavadinti **šiuolaikine** (žr. 2 lentelę). Tai dvi iš esmės skirtingos karjeros sampratos, tačiau nė viena iš jų nėra gera ar bloga. Kaip jau minėta, kiekvieno žmogaus individualų karjeros supratimą lemia jo vertybės bei pasaulėžiūra. Kita vertus, galimas ir „tarpinis“ požiūris į karjerą, kuomet pagal vienus kriterijus ją įvardintume kaip šiuolaikinę, pagal kitus – kaip biurokratinę.

2 lentelė. **Biurokratinės ir šiuolaikinės karjeros sampratos skirtumai**

Karjeros sampratos analizės kriterijai	Biurokratinė karjeros samprata	Šiuolaikinė karjeros samprata
Karjeros modelis	vientisa hierarchinė struktūra, įtvirtinta organizacijoje; „karjeros laiptai”	lanksti nevientisa struktūra, neįtvirtinta organizacijoje
Karjeros sėkmės matas	individualūs pasiekimai (statusas, atlyginimas ir kt.) tam tikrame amžiuje lyginami su kitų tokio pat amžiaus žmonių pasiekimais	savirealizacijos, asmens laisvės, individualaus požiūrio į sėkmę tenkinimas
Karjeros ateitis	numatoma, aiški, susijusi su organizacija	sunkiai nuspėjama, susijusi su žmogaus kompetencija pasirinktų tikslų atžvilgiu
Socialinis (materialinis) saugumas	stabilus aiškios ateities kontekste	reliatyvus, priklauso nuo daugelio personalinių ir socialinių veiksnių
Žmogui keliami reikalavimai	paklusnumas, sugebėjimas gerai atlikti įprastą užduotį; būtini specifiniai profesiniai įgūdžiai	novatoriškumas, iniciatyvumas, kūrybiškumas neapibrėžtoje darbo aplinkoje; būtinos karjeros kompetencijos, derinami specifiniai ir universalūs gebėjimai

Kuo skiriasi biurokratinės ir šiuolaikinės **karjeros modelis**? Biurokratinės karjeros modelis pasižymi dviem ypatumais. Pirmasis jų – hierarchinė struktūra. Karjera apibrėžiama kaip eilė darbų, išrikiuotų hierarchiškai pagal prestižą, kuriais darbuotojas kyla tvarkinga, numatyta seka. Antrasis ypatumas – karjeros progresijos modelis yra įtvirtinamas organizacijoje. Šie du ypatumai yra susiję, nes kilimas hierarchinėje struktūroje lengviausiai įgyvendinamas toje pačioje organizacijoje. Biurokratinės karjeros modelį tiksliai apibūdina plačiai paplitęs posakis “karjeros laiptai”.

Šiuolaikinės karjeros modelis neturi stabilios struktūros ir nėra įtvirtinamas organizacijoje. Dėl darbo nepastovumo ir įsidarbinimo patirčių įvairovės žmonių karjeros tampa vis lankstesnės. Rinkos sąlygomis žmogus patiria nedarbo periodus, kartais jam pačiam

tenka susikurti darbo vietą, dalyvauti rizikingame verslo starto etape. Todėl šiuo atveju sunku tikėtis linijinio judėjimo ar organizacinio pastovumo.

Karjeros kaip elementų sekos supratimas reiškia, kad yra karjeros proceso planavimo ir valdymo galimybės, sąlygojančios **karjeros ateitį**. Kuo skiriasi šios galimybės biurokratinės ir šiuolaikinės karjeros atveju?

Biurokratinės karjeros ateitis yra aiški ir toli bei tiksliai planuojama. Tai užtikrina organizacijų stabilumas ir jų hierarchinę struktūrą. „Lipimas karjeros laiptais” iš žmogaus reikalauja pastangų ir tobulėjimo, tačiau „nuopelninė karjeros progresija” žmogui leidžia numatyti, kokio „laidelio” jis gali tikėtis po dešimties ar penkiolikos metų. Žmogaus karjeros ateitis biurokratinėje organizacijoje priklauso nuo žmogaus savybių, bet labiausiai – nuo tos organizacijos ateities.

Šiuolaikinės karjeros ateitį dėl sparčios ir nenuspėjamos darbo pasaulio dinamikos, organizacijų kaitos ir neįtvirtinto karjeros modelio toli planuoti yra sudėtinga. Tai nereiškia, jog šiuolaikinė karjera išvis neplanuotina. Atvirkščiai: kiekvienas šiuolaikinės karjeros žingsnis turėtų būti itin sąmoningas (tikslingas, planuotas ir reflektuojamas), idant žmogus sėkmingai veiktų apibrėžtumo ir stabilumo stokojančiame šiuolaikiniame darbo pasaulyje.

Žmogaus **materialinis saugumas** yra susijęs su karjeros ateities apibrėžtumu. Biurokratinės karjeros hierarchinė struktūra teikia darbuotojams materialinio saugumo bei galimybę planuoti savo gyvenimą: kada ir kiek turėti vaikų, kaip panaudoti planuojamus uždirbti pinigus. Saugiame ir aiškiai apibrėžtame karjeros procese galima sudaryti finansines sutartis, pavyzdžiui, namo pirkimo išsimokėtinai ir kitus ilgalaikius susitarimus.

Šiuolaikinės karjeros teikiamas saugumas yra santykinis, sąlygojamas pokyčių darbo rinkoje, žmogaus socialinės raidos, jo gebėjimo tenkinti šiuolaikinio darbo pasaulio jam keliamus reikalavimus.

Šiuolaikinės karjeros lankstus, nelinijinis modelis leidžia prognozuoti materialinio saugumo nestabilumą. Verslo pradžios, darbo vietos sau kūrimo ir kituose rizikinguose karjeros etapuose žmogaus materialinis saugumas gali būti minimalus. Kituose karjeros etapuose jis gali būti pakankamas, bet ne pastovus.

Esminiai skirtumai pastebimi lyginant biurokratinės ir šiuolaikinės **karjeros sėkmės** sampratą. Biurokratinės karjeros sėkmė suprantama taip: turėti gerai apmokamą darbą, aukštą profesinį statusą bei judėti didesnės atsakomybės, didesnio užmokesčio, įtakingumo ir prestižo link. Tai susiję su istoriškai susiklosčiusiu sėkmingos karjeros modeliu: individo karjeros sėkmė buvo matuojama jo perkėlimų toje pačioje organizacijoje skaičiumi, nes šie perkėlimai

sutapdavo su užmokesčio už darbą augimu. Organizacijoje retai teatsižvelgdavo į individo poreikius ir interesus, jo įtaka savosios karjeros vyksmui buvo labai ribota.

Biurokratinės karjeros sėkmė matuojama individualius pasiekimus (atlyginimą, statusą bei organizacijoje užimamas pareigas) lyginant su kitų tokio pat amžiaus žmonių atitinkamais pasiekimais.

Šiuolaikinės karjeros sėkmė netapatinama su kilimu į organizacijos „viršūnę“, labiau atsižvelgiama į individo galimybes, interesus ir prioritetus. Šiuolaikiniu požiūriu karjera gali būti sėkminga ir be kilimo aukštyn, jos sėkmės matas yra ne tik darbo užmokestis ir statusas, bet taip pat ir savirealizacija bei gyvenimo tikslų pasiekimas. Svarbi šiuolaikinės karjeros sėkmės sąlyga yra darbo, šeimos, asmeninio tobulėjimo ir laisvalaikio dermė.

Karjeros sėkmė gali būti suprantama labai individualiai. Ją tradiciškai galima tapatinti su pinigais, pažanga, prestižu, tačiau ji gali būti siejama ir su savirealizacija, savigarba, draugystės ryšiais ar pasitenkinimu savo veikla.

Formuojant ugdymo karjerai turinį įvertinamos karjeros sampratos kaitos tendencijos ir karjeros sėkmės kriterijų įvairovė.

KARJERA IR ASMENS RAIDOS ETAPAI

Ugdymo karjerai požiūriu giliau pažvelkime į Eriksono psichosocialinės raidos teoriją.

Erikson (1980) išskyrė aštuonias žmogaus psichosocialinės raidos stadijas, pabrėždamas, kad kiekvienai iš jų būdinga tam tikra krizė, kuri turi būti įveikta. Krizė yra laikotarpis, kai žmogus pasidaro labiau pažeidžiamas vienokių ar kitokių psichosocialinių nesklandumų. Visos krizės viena su kita susijusios. Kiekviena iš jų egzistuoja iki lemiamo jos įveikimo momento, ir kiekviena iš jų, jei sėkmingai įveikiama, stiprina bręstančią asmenybę, padidina jos galią (Erikson, 1963 (cit. pagal Gage, Berliner, 1994, p.116)).

Kūdikystėje vyksta svyravimo tarp *pasitikėjimo ir nepasitikėjimo* krizė. Kūdikio gyvenimo ypatybės – meilė, dėmesys, prisilietimai ir santykiai maitinimo metu – turi įtakos esminiems vaiko pasitikėjimo ar nepasitikėjimo aplinka jausmams. Šie jausmai persmelkia visą tolesnį gyvenimą. Pasitikėjimo vyravimas yra psichosocialinės stiprybės forma; tai sudaro tokių bruožų, kaip optimizmas, vilties turėjimas, pagrindą (Gage, Berliner, 1994). Nors, atrodytų, naivu būtų ieškoti kūdikystės sąsajų su tolesne žmogaus karjera, minėtieji bruožai, kurie susiformuoja sėkmingai įveikus šiame etape išskylančią krizę, rodo, kad ryšys iš tiesų egzistuoja. *Optimizmas ir vilties turėjimas* yra svarbūs, įgyvendinant savo karjeros planus, ypač nenuspėjamame šių dienų darbo pasaulyje.

Ankstyvojoje vaikystėje vyksta priešpriešos tarp *savarankiškumo ir gėdos* krizė. Vaikas tikrina savo tėvus ir aplinką, norėdamas sužinoti, ką jis gali valdyti, tvarkyti, o ko – ne. Kad atsirastų laisvos valios jausmas, turi būti išugdyta savikontrolė ir neprarastas savigarbos jausmas. Per didelę tėvų kontrolę sukelia ilgalaikes abejones dėl savo sugebėjimų, gėdos dėl kurių nors savo poreikių ar kūno jausmus. Vadinasi, sėkmingai įveikta ankstyvosios vaikystės krizė yra prielaida *pasitikėjimui savimi bei savarankiškumui*. Šie bruožai taip pat yra labai svarbūs karjeros požiūriu: šiuolaikiniame darbo pasaulyje kiekvienas žmogus pats yra atsakingas už savo karjerą, todėl jam reikia pasitikėti savimi bei sugebėti savarankiškai veikti.

Viduriniojoje vaikystėje vyksta priešpriešos tarp *iniciatyvumo ir kaltės jausmo* krizė. Pasitikintis ir savarankiškas vaikas gali tapti iniciatyvus. Jis gali vienas eiti į nepažįstamas vietas, neriboti smalsumo. Realus pareigos jausmas atsiranda kartu su siekių užuomazgomis. Sėkmingai įveikus prieštaravimus, šiame amžiuje *atsiranda pareigos jausmas*. Būtent dabar iniciatyvumo stiprėjimas ir su juo susijęs kaltės potyris pradeda formuoti sąžinę. Tėvai draudžia vaikui tam tikrus dalykus ir tuo būdu reaguoja į jo nežabotą smalsumą. Vaikas sužino, ką reiškia „Ne“. Pažeidęs šiuos draudimus – tikrovėje ar vaizduotėje – jis jaučiasi kaltas. Tėvai ir mokytojai, per dažnai blokuojantys iniciatyvą, gali užauginti nuolat jaučiantį kaltę, suvaržytą vaiką. Per retai priekaištauojantys tėvai ir mokytojai gali užauginti nepakankamai sąžiningą vaiką. Subalansuotas iniciatyvumo ir kaltės jausmo derinimas skatina vaiko iniciatyvą ir pareigos veikti pagal suaugusiųjų nurodymus jausmą, kuris teikia vilčių (bet negarantuoja), kad gerai atsiskleis visi jo sugebėjimai.

Iniciatyva, kaip žinia, yra vienas iš esminių žmogaus bruožų, įgalinančių jį veikti šiandienos darbo pasaulyje bei išlikti pajėgiu konkuruoti darbo rinkoje. Pareigos jausmas, kylantis iš žmogaus atsakomybės už save bei artimus žmones, o taip pat pareiga tėvynei ar visuomenei yra žmogų veikti skatinantis veiksnys: nedarbo ar karjeros nesėkmės atveju pareiga neleidžia žmogui užimti pasyvią poziciją ir pasikliauti valstybės globa.

Pradinės mokyklos amžiuje vyksta priešpriešos tarp *meistriškumo ir menkavertiškumo* krizė. Vaikas turi sugebėti kuriuos dalykus atlikti ar gerai ar net puikiai. Jeigu jis nesijaučia galįs daug ką atlikti, susiformuoja menkavertiškumo jausmas, įsivaizdavimas save esant nevykėlį. Teigiama prasme įveikus šios stadijos krizę, atsiranda sugebėjimo jausmas.

Sugebėjimo jausmas susijęs su pasitikėjimu savo jėgomis. Jis yra svarbus žmogaus karjeros procese: jai rengiantis, ją planuojant bei realizuojant individualų karjeros kelią. *Sugebėjimo (ne menkavertiškumo) jausmas ypatingai svarbus imantis naujos veiklos bei nuolat mokantis naujų dalykų*. O tai yra neišvengiama šiuolaikinės karjeros dalis.

Paauglystėje vyksta priešpriešos tarp *tapatumo ir vaidmenų sumaišties* krizė. Pagrindinė šio laikotarpio problema – įtvirtinti tapatumo jausmą. Paaugliams kyla daugybė klausimų, kuriais jie siekia išsiaiškinti, kas jie yra ir koks turėtų būti jų vaidmuo visuomenėje. Nesugebėjimas suprasti, kas aš esu – tapatumo stoka – sukelia sumaištį. Jeigu nesiseka šią krizę sėkmingai įveikti, paauglystė užtrunka, ir dėl to vėliau atsiranda veikimo suaugusiųjų vaidmenyse ribotumai. Tokie žmonės nepajėgia efektyviai įveikti ir tolesnių gyvenimo krizių. Sėkmingai įveikus šią krizę, atsiranda *pasitikėjimas savimi* ir saugios ateities jausmas.

Karjeros požiūriu šis etapas yra ypatingas, nes būtent paauglystėje tarp kitų tapatumo įtvirtinimui svarbių klausimų yra keliami šie: kokį darbą aš ketinu dirbti? Kokia bus mano karjera? Taigi jau paauglystėje, jei sėkmingai įveikiama jos krizė, žmogus ima kurti savosios karjeros planus. Jei tapatumas neįtvirtinamas, žmogus yra nepajėgus sąmoningai rinktis tolesnes savo mokymosi ar darbinės veiklas. Tokio žmogaus karjera negali būti sėkminga, nes, paprasčiausiai, jis pats nežino, ko siekia ir kas jam yra karjeros sėkmė.

Paauglystės laikotarpis yra svarbus karjeros aspektu ir dėl kitų priežasčių: būtent tada, kai paauglys bando įtvirtinti savąjį tapatumą, nustatyti savąjį vaidmenį visuomenėje, kyla natūralus poreikis pažinti save, bendrauti ir veikti socialinėje aplinkoje. Tokia veikla yra prielaida asmeninei ir socialinei kompetencijoms, kurios yra būtinos karjeros procese, ugdytis. Ugdymo aspektu svarbu, kad tos prielaidos būtent šiame amžiaus tarpsnyje būtų pakankamos.

Ankstyvosios brandos amžiuje, kai jau įtvirtinamas tapatumo jausmas, vyksta priešpriešos tarp *intymumo ir izoliacijos* krizė. Ar gali jaunuolis dalytis savo tapatumu su kitu taip, kad „mes“ užimtų „aš“ vietą, galvojant apie dabartį ir ateitį? Nesugebėjimas užmegzti artimus santykius sukelia psichologinę izoliaciją, kuri nėra naudinga asmenybei. Šios krizės tinkamo įveikimo rezultatas – žmogaus sugebėjimas tikrai mylėti ir būti mylimam.

Arnold (1997, p.125), karjeros aspektu analizuodamas šį Erikson išryškintą žmogaus gyvenimo etapą, pabrėžia, kad žmogus turi sugebėti užmegzti santykius su kitais žmonėmis bei organizacijomis, neprarasdamas savojo „aš“. Pritariant šiai minčiai, svarbu pastebėti, kad būtent karjera (kitaip – karjerą kuriančios žmogaus veiklos) sąlygoja galimybes sėkmingai įveikti ankstyvosios brandos amžiuje iškylančią krizę: *socialiniai kontaktai, kuriuos žmogus patiria bet kurioje karjeros veikloje, saugo nuo psichologinės izoliacijos*. Kita vertus, jei žmogus nepajėgia efektyviai įveikti šią krizę, jam gali iškilti problemų įgyvendinant savąją karjerą.

Brandos amžiuje pasireiškia priešpriešos tarp *atsinaujinimo ir sąstingio* krizė. Atsinaujinimas yra susijęs su kūrybiškumu, produktyvumu ir noru vadovauti jaunajai kartai. Brandai reikia priklausančiojo – žmogaus, kurio atžvilgiu būtum subrendęs. Ji reikalauja

globoti bei puoselėti tai, kas yra aplink – mintis, daiktus ir žmones. Jei atsinaujinimo požymių nepakanka, suaugusysis patiria nuobodulį, apatiją, skurdžius tarpasmeninius santykius ir tolydžio išivyraujančią sąstingio jausmą. Tinkamo šios krizės įveikimo rezultatas – sugebantis globoti, dalyvauti visuomenės gyvenime žmogus. Pasak Arnold (1997), atsinaujinimas galėtų būti įvardintas kaip „priešnuodis mirtingumui“. Jo neįgijus, t.y. neįveikus brandos krizės, seka asmenybės stagnacija ir rūpinimasis tik savimi.

Karjeros aspektu brandos krizė gali būti traktuojama dvejopai: viena vertus, žmogaus karjera jam sukuria prielaidas „įveikti mirtingumą“, nes *žmogus įprasmina gyvenimą savo veikloje*. Kita vertus, efektyviai įveikta brandos krizė *įgalina žmogų dar sėkmingesnei karjerai*, nes šiame amžiaus tarpsnyje žmogaus turima patirtis mažina klaidų ir neapgalvotų sprendimų tikimybę. Tai derėtų įvertinti: organizacijos turėtų sudaryti palankias sąlygas vyresniems žmonėms atlikti jaunimo patarėjų, mentorių vaidmenį, patys žmonės turėtų siekti bendravimo tarp skirtingų kartų.

Senatvėje vyksta priešpriešos tarp *pilnatvės ir nevilties* krizė. Asmenybė įgyja pilnatvės jausmą, kai ima suprasti, kad žemėje gyvena tik vieną kartą ir kad visi žmonės yra svarbūs. O svarbiausia galėti pasakyti „Esu, kas esu“. Šioje stadijoje galima tapti oriu. Kita vertus, nusivylimas, nepasitenkinimas savimi ir savo darbų rezultatais gali lemti neramią, kupiną nevilties ir neapykantos sau gyvenimo ciklo pabaigą.

Žvelgiant į senatvę karjeros aspektu, išryškėja galima dvejopa karjeros pabaiga, kuri susijusi su jos eiga ir, be abejo, su visu žmogaus gyvenimu. Jei žmogus realizavo save pasirinktose veiklos srityse, pasitenkinimo ir pilnatvės jausmas turėtų lydėti jį, užbaigiantį savo karjerą. Tuomet kitokia, individualius pomėgius atliepanti ir džiaugsmo teikianti, veikla – labiau užimtumas, nei darbas - įprasmina senatvę. Jei žmogus išties nerealizavo savęs nei karjeroje, nei asmeniniame gyvenime, karjeros pabaiga gali dar labiau sustiprinti nevilties jausmą.

Apibendrinant Erikson (1980) teorijos analizę karjeros vystymo aspektu, galima teigti, kad psichosocialinės žmogaus raidos stadijose išskylančios krizės turi skirtingą įtaką žmogaus karjerai. Pirmųjų penkių stadijų (nuo kūdikystės iki paauglystės) krizių įtaka yra **vienpusė**: efektyvių ar neefektyvių jų sprendimų padariniai lemia žmogaus savybes (savotišką jo karjeros kapitalą), kurios vėliau sąlygoja karjeros sėkmę. Kiti trys etapai, kuomet žmogus jau vykdo karjerą, pasižymi **abipuse** įtaka: tiek krizės įtakoja karjeros eigą, tiek karjeros eiga įtakoja krizių įveikimo efektyvumą. Erikson teorijos analizė parodė, kad žmogaus karjeros eigai labai svarbus yra ugdymo karjerai etapas, kuris tam tikra prasme prasideda jau kūdikystėje.

UGDYMO KARJERAI TIKSLAS, UŽDAVINIAI, TURINYS IR ORGANIZAVIMO YPATUMAI

Ugdymas karjerai, kaip jau minėta šios dalies įžangoje, apibrėžiamas kaip kryptingas asmens bendrųjų ir karjeros kompetencijų plėtojimas kuriamosios sąveikos pagrindu. Ugdymo karjerai tikslas, uždaviniai, turinys ir organizavimo ypatumai toliau pristatomi remiantis Ugdymo karjerai programa (2012).

Ugdymo karjerai tikslas – padėti mokiniams ugdytis karjeros kompetencijas, būtinas sėkmingam mokymosi krypties, profesijos ar darbinės veiklos pasirinkimui, perėjimui iš mokymo aplinkos į darbinę aplinką, tolesnei profesinei raidai ir mokymuisi visą gyvenimą.

Uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

- pažintų karjerai svarbias asmenybės charakteristikas, socialinę aplinką ir socialinių vaidmenų įvairovę;
- rastų ir efektyviai naudotų karjeros informaciją bei pasinaudotų mokymosi visą gyvenimą galimybėmis;
- remdamiesi išsamiau savęs ir darbo pasaulio pažinimu, priimtų adekvačius karjeros sprendimus;
- remdamiesi asmenine ateities vizija, keltų karjeros tikslus, sudarytų ir nuolat atnaujintų karjeros planą;
- mokymosi ir laisvalaikio veiklose taikytų ir tobulintų karjerai svarbiausias bendrąsias kompetencijas;
- būtų pasirengę sėkmingai pereiti į kitą karjeros (mokymosi ar darbo) aplinką ir ieškoti darbo.

Ugdymo karjerai turinys

Ugdymo karjerai turinį formuoja karjeros kompetencijų struktūra ir jų tarpusavio ryšiai. Karjeros kompetencijos apima keturias kompetencijų sritis:

1. Savęs pažinimo.
2. Karjeros galimybių pažinimo.
3. Karjeros planavimo.
4. Karjeros įgyvendinimo.

Detaliai aprašant kiekvieną kompetencijų sritį, svarbu pastebėti, kad visos karjeros kompetencijos yra sistemiškai susijusios: pavyzdžiui, be savęs pažinimo negalimos karjeros plano sudarymo kompetencijos ir pan.

Savęs pažinimo kompetencijų srityje išskiriamos dvi kompetencijos: pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas, pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis.

Karjerai svarbių asmenybės charakteristikų pažinimo kompetenciją laiduoja žinios ir supratimas, kaip asmenybės savybės, gabumai, asmeninės ir darbo vertybės, karjeros interesai ir kompetencijos įtakoja karjeros sprendimus. Šios kompetencijos pagrindas – gebėjimas taikyti objektyvaus įsivertinimo priemones, technikas, įrankius, įvardinti ir pavyzdžiais pagrįsti savo asmenybės stipriąsias ir tobulintinas puses, numatyti tobulėjimo gaires, integruoti įvairius savęs pažinimo aspektus, sudarant ir atnaujinant karjeros planą. Šios kompetencijos požymis – siekis pažinti ir kritiškai vertinti savo asmenybės charakteristikų kaitą bei jų įtaką karjerai.

Socialinės aplinkos ir socialinių vaidmenų pažinimo kompetenciją laiduoja žinios ir supratimas apie socialinių ryšių įvairovę ir dinamiką, socialinės aplinkos įtaką karjerai, bendradarbiavimo svarbą mokymosi ir darbinės veiklos sėkmei, skirtingais žmogaus gyvenimo etapais išryškėjančių socialinių vaidmenų įtaką karjerai. Būtina kompetencijos dalis – gebėjimas analizuoti savo socialinę aplinką, įvertinti socialinių ryšių pobūdį, bendradarbiauti mokymosi grupėje ir tarp grupių, analizuoti savo esamus ir numatyti būsimus socialinius vaidmenis bei su jais susijusius išipareigojimus, analizuoti, kaip esami ir būsimi socialiniai vaidmenys riboja ir/arba praplečia karjeros galimybes. Šiai kompetencijai svarbi nuostata kritiškai vertinti socialinės aplinkos ir socialinių vaidmenų poveikį karjerai.

Karjeros galimybių pažinimo srityje išskiriamos trys kompetencijos: rasti ir efektyviai naudoti karjeros informaciją, pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes, pažinti kintantį darbo pasaulį.

Kompetenciją *rasti ir efektyviai naudoti karjeros informaciją* laiduoja žinios ir supratimas, kur ir kaip ieškoti informacijos apie profesijas, studijų sritis ir kryptis, profesines ir aukštąsias mokyklas bei įsidarbinimo galimybes, kaip aktualią karjeros informaciją panaudoti įgyvendinant karjerą. Šios kompetencijos pagrindas – gebėjimas naudojantis įvairiais informacijos rinkimo būdais, rasti, analizuoti, sisteminti, kritiškai vertinti ir nuolat atnaujinti sau aktualią informaciją apie profesijas, studijų sritis ir kryptis, profesines ir aukštąsias mokyklas bei įsidarbinimo galimybes, pasinaudoti sau aktualia karjeros informacija įgyvendinant karjeros planą. Svarbus šios kompetencijos požymis – nuostata domėtis aktualia karjeros informacija ir tikslingai ją panaudoti siekiant karjeros tikslų.

Kompetenciją **pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes** lemia žinios apie mokymosi visą gyvenimą būdus ir metodus, padedančius išsaugoti asmeninį konkurencingumą, mokymosi galimybių įvairovės supratimas. Kompetencijos pagrindas –

gebėjimas atrinkti asmeniškai tinkamas mokymosi galimybes, taikyti sau tinkamus mokymosi būdus ir metodus, padėsiančius išsaugoti asmeninį konkurencingumą, analizuoti savo mokymosi stilių ir projektuoti jo taikymo galimybes tolesniuose karjeros etapuose. Svarbus mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimo kompetencijos požymis - pripažinti mokymąsi kaip visą gyvenimą trunkantį procesą.

Kompetenciją **pažinti kintantį darbo pasaulį** laiduoja žinios ir supratimas apie darbo pasaulio kaitos tendencijų galimą poveikį žmogaus karjerai, darbo formų įvairovę, darbo ir jo fizinės, psichologinės, socialinės aplinkos ypatumus. Šios kompetencijos pagrindas – gebėjimas analizuoti konkrečius karjeros atvejus, atpažįstant darbo pasaulio kaitos poveikį karjeros pokyčiams, įvertinti galimą darbo pasaulio kaitos poveikį pasirinktai asmeninei karjerai, kritiškai vertinti darbo formų įvairovę siejant ją su savo karjeros įgyvendinimu. Taip pat svarbu išsiugdyti nuostatą tyrinėti įvairias darbo galimybes ir darbo pasaulio pokyčius.

Karjeros planavimo kompetencijų srityje išskiriamos trys kompetencijos: kelti gyvenimo ir karjeros tikslus, priimti karjeros sprendimus, sudaryti ir atnaujinti karjeros planą.

Kompetencijos **kelti gyvenimo ir karjeros tikslus** požymis yra žinios ir supratimas apie pagrindines gyvenimo sritis, gyvenimo prioritetų nustatymą, karjeros vizijos formavimą. Šios kompetencijos pagrindas – gebėjimas paaiškinti, kaip kelti, vertinti ir derinti gyvenimo bei karjeros tikslus, remiantis žiniomis apie save ir socialinę aplinką, pasirinkti ir įvardinti savo gyvenimo prioritetus, formuluoti savo karjeros viziją, įvardinti, vertinti ir derinti savo karjeros ir gyvenimo tikslus. Svarbus kompetencijos požymis – siekis formuluoti karjeros viziją ir kelti karjeros tikslus.

Karjeros sprendimų priėmimo kompetencijos požymis – karjeros sprendimų reikšmės karjeros sėkmei supratimas, žinios apie karjeros sprendimų priėmimo kriterijus, įvairius karjeros sprendimų priėmimui taikomus modelius ir technikas, galimus su karjeros sprendimais susijusius sunkumus. Šios kompetencijos pagrindas – gebėjimas tyrinėti savo (mokymosi) karjeros sprendimų patirtį, sudaryti asmeniškai svarbių karjeros sprendimų kriterijų sąrašą, taikant kelis karjeros sprendimo priėmimo modelius ir technikas bei atsižvelgiant į savo karjeros tikslus, priimti karjeros sprendimą, analizuoti su savo karjeros sprendimais susijusius sunkumus, numatyti jų įveikimo būdus. Svarbi kompetencijos dalis - siekis sąmoningai, savarankiškai ir atsakingai priimti karjeros sprendimus.

Kompetenciją **sudaryti ir atnaujinti karjeros planą** laiduoja žinios apie karjeros plano kūrimo seką ir pagrindines jo sudedamąsias dalis, karjeros plano įgyvendinimui reikalingus išteklius ir galimus rizikos veiksnius. Šios kompetencijos pagrindas – gebėjimas

sukurti asmeninį karjeros planą, grįstą savęs pažinimo, karjeros galimybių tyrimo ir karjeros sprendimo rezultatais, įvertinti su karjeros plano įgyvendinimu susijusius išteklius, numatyti rizikos veiksnius ir pateikti galimas karjeros plano alternatyvas. Svarbus kompetencijos požymis - siekis planuoti karjerą ir koreguoti savo karjeros planus, atsižvelgiant į asmeninius ir karjeros galimybių pokyčius.

Karjeros įgyvendinimo kompetencijų srityje išskiriamos trys kompetencijos: taikyti ir tobulinti karjerai svarbiausias bendrąsias kompetencijas, sėkmingai pereiti į kitą karjeros (mokymosi ar darbo) aplinką, efektyviai ieškoti darbo.

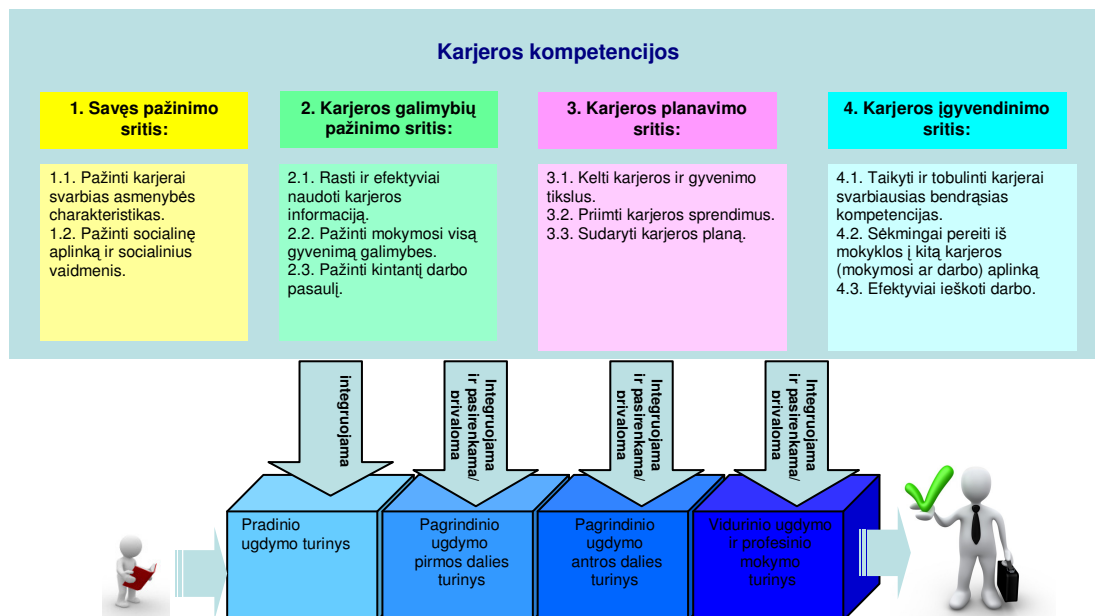
Kompetenciją **taikyti ir tobulinti karjerai svarbiausias bendrąsias kompetencijas** laiduoja žinios apie laiko ir kitų išteklių valdymo technikas, įvairius streso valdymo būdus, tinkamus konfliktų sprendimo būdus, komandos formavimo principus, kūrybiško problemų sprendimo būdus. Šios kompetencijos pagrindas – gebėjimas taikyti laiko ir kitų išteklių valdymo technikas sudarant karjeros planą, taikyti tinkamus streso valdymo būdus mokymosi situacijose, tinkamais būdais spręsti konfliktus ir padėti juos spręsti bendraamžiams, formuoti mokymosi komandas, bendradarbiauti mokymosi veiklose, kūrybiškai spręsti su karjeros planavimu susijusias problemas. Svarbus kompetencijos požymis – siekis taikyti ir tobulinti karjerai svarbiausias bendrąsias kompetencijas, siejant jas su karjeros tikslais.

Kompetenciją **sėkmingai pereiti iš mokyklos į kitą karjeros (mokymosi ar darbo) aplinką** lemia žinios apie adaptacijos naujoje karjeros (mokymosi ar darbo) aplinkoje etapus, supratimas apie sėkmingą perėjimą iš vienos mokymosi aplinkos į kitą mokymosi aplinką lemiančius veiksnius ir kliūtis, perėjimo į kitą karjeros (mokymosi ar darbo) aplinką paramos šaltinius, žmogaus konkurencingumą darbo rinkoje lemiančius veiksnius. Šios kompetencijos pagrindas – gebėjimas peržiūrėti savo karjeros planus, atsižvelgiant į adaptacijos naujoje karjeros aplinkoje etapus, analizuoti konkrečius perėjimo iš vienos mokymosi aplinkos į kitą mokymosi aplinką atvejus, išskiriant palankius veiksnius ir kliūtis, pasinaudoti perėjimo į kitą karjeros (mokymosi ar darbo) paramos šaltiniais, realizuojant savo karjeros planą. Svarbus šios kompetencijos požymis – siekis sėkmingai pereiti į naujo tipo mokymosi ar darbo aplinką ir joje adaptuotis, priimti asmeninę atsakomybę už sėkmingą adaptaciją darbo vietoje, siekti išlikti konkurencingu darbo rinkoje.

Kompetenciją **efektyviai ieškoti darbo** laiduoja žinios apie darbo ieškos būdus, pagrindinius karjeros dokumentus ir jiems keliamus reikalavimus, kompetencijų aplanko formavimą ir jo pritaikymo galimybes, supratimas, kaip pasirengti pokalbiui dėl darbo. Šios kompetencijos pagrindas – gebėjimas kritiškai vertinti ir pasirinkti konkrečioje karjeros situacijoje tinkamus darbo ieškos būdus, parengti naujausius formalius reikalavimus

atitinkančius asmeninius karjeros dokumentus, parengti ir pristatyti asmeninį kompetencijų aplanką, simuliacinėse pokalbio dėl darbo veiklose formuluoti atsakymus, pozityviai reaguoti dinamiškai kintančiose sąlygose, improvizuoti. Svarbus šios kompetencijos požymis - asmeninių pastangų ir veiksmų svarbos darbo vietos ieškos efektyvumui pripažinimas ir siekis ieškoti asmens poreikius atitinkančio darbo.

Siekiamos išugdyti karjeros kompetencijos formuoja ugdymo karjerai turinį, kuris integruojamas į bendrąjį ugdymą ir profesinį mokymą, atsižvelgiant į mokinių amžiaus tarpsnio sąlygotus suvokimo ir patirties ypatumus (žr. 1 pav.).

1 pav. Karjeros kompetencijų raida bendrojo ugdymo mokykloje ir profesinio mokymo įstaigoje

Ugdymo karjerai organizavimas: principai, didaktinės nuostatos, mokymosi aplinka

Ugdymas karjerai bendrojo ugdymo mokykloje ir profesinio mokymo įstaigoje organizuojamas, laikantis **universalumo, sistemingumo, perimamumo ir integralumo principų.**

Universalumo principas realizuojamas siejant karjeros kompetencijas su kituose bendrojo ugdymo dalykuose ugdomomis kompetencijomis: pavyzdžiui, savęs pažinimo ir įtvirtinimo, mokymosi ir karjeros galimybių pažinimo kompetencijos ugdomos per įvairių dalykų pamokas ir taikomos daugelyje, ne tik karjeros, sričių.

Sistemingumo principas realizuojamas karjeros kompetencijas ugdant kaip tam tikrą žinių, gebėjimų ir nuostatų sistemą.

Perimamumo principas realizuojamas užtikrinant karjeros kompetencijos ugdymą skirtingais lygiais bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo lygmenyje bei perėjimo iš vieno lygmens į kitą galimybę.

Integralumo principas realizuojamas išnaudojant tarpdalykinės integracijos galimybes. Ugdymas karjerai susijęs su kitais socialinio, dorinio, kalbinio, technologinio ugdymo dalykais. Juos ir ugdymą karjerai sieja bendri tikslai – ugdyti komunikavimo, socialinę, mokėjimo mokytis kompetencijas. Viena vertus, per ugdymo karjerai pamokas nagrinėjama tematika, ugdomi mokinių gebėjimai papildo kitų mokomųjų dalykų studijas, kita vertus, karjeros kompetencijos ugdymas neįmanomas be žinių ir gebėjimų, įgytų per kitų dalykų pamokas. Pavyzdžiui:

- *Lietuvių ir užsienio kalbos* sudaro galimybes perduoti savas mintis raštu ir žodžiu, o taip pat – suprasti ir interpretuoti kitų mintis. Tai labai svarbu pažįstant save, analizuojant savo asmenybės savybes, vertybes, interesus, polinkius, nusakant savo ateities viziją, formuluojant karjeros tikslus ir rengiant karjeros dokumentus. Kalbos taip pat ugdo dialogo ir diskusijos, samprotavimo gebėjimus, kurie būtini aktyviai karjeros kompetencijos ugdymo veiklai;
- *dorinio ugdymo* pamokos padeda geriau suprasti nagrinėjamas vertybes, atskleisti gyvenimo ir karjeros tikslų dermę, išryškinti karjeros prioritetus;
- *ekonomikos ir verslumo* mokymosi turinys glaudžiai siejasi su ugdymo karjerai pamokose reikalingomis žiniomis apie ekonomines sistemas, darbo pasaulio dinamiką, laiko ir kitų išteklių planavimą, rizikos įvertinimą ir t.t.;
- *informacinių technologijų* pamokos ugdo gebėjimus, reikalingus karjeros informacijos (informacijos apie studijas ir mokymus, profesijas, įsidarbinimo galimybes) paieškai, analizavimui, sistemimui, pateikimui, atnaujinimui;
- *technologijų* mokymosi turinys glaudžiai siejasi su ugdymo karjerai pamokose reikalingomis žiniomis apie darbo pasaulį, ūkio šakų plėtojimo tendencijas; per technologijų pamokas mokinių įgyta patirtis labai naudinga ugdymo karjerai procese analizuojant profesinius polinkius ir interesus.

Ugdant karjerai svarbios šios didaktinės nuostatos:

Planuojant ugdymo karjerai procesą, mokytojams ir mokyklose dirbantiems specialistams (psichologui, socialiniam pedagogui, profesijos patarėjui) svarbu formuluoti aiškius mokymosi tikslus ir konkrečius į rezultatą orientuotus uždavinius. Būtina iš anksto numatyti, ko ir kaip mokiniai bus mokomi, kaip jie parodys savo mokymosi rezultatus, kaip bus vertinami ir kaip apmąstys mokymosi procesą ir pasiektus rezultatus. Ugdymo karjerai

užduotys diferencijuojamos, atsižvelgiant į mokinio ar mokinių grupės ugdymosi poreikius, galimybes, psichologinius ir socialinius ypatumus. Ugdymo karjerai procesas planuojamas ugdymo karjerai mokytojui bendradarbiaujant su mokykloje dirbančiais klasių auklėtojais, psichologu, socialiniu darbuotoju, kurie gali padėti giliau atskleisti klasės mokinių pažangą, jų individualias savybes.

Ugdymo karjerai proceso *organizavimas* klasėje grindžiamas mokinių motyvacijos skatinimu, asmeninės atsakomybės aktualizavimu. Mokytojas, organizuodamas ugdymo karjerai veiklas, rodo dėmesį kiekvienam mokiniui, neišskirdamas mokinių dėl lyties, religijos, lytinės orientacijos ar vertybių sistemos. Mokinio asmeniniai pasirinkimai, tam tikri savęs pažinimo proceso aspektai yra privatūs, todėl mokytojas laikosi konfidencialumo ir nešališkumo principų. Organizuojant užsiėmimus didelis dėmesys skiriamas praktinių užduočių atlikimui ir įgytos patirties reflektavimui, todėl mokytojas (mokykloje ar profesinio mokymo įstaigoje dirbantis specialistas) parenka tokius ugdymo metodus ir užduotis, kurios leistų mokiniams asmeniškai išbandyti save skirtingose ugdymo karjerai veiklos srityse.

Mokiniams suteikiama ne tik žinių apie karjeros planavimą ir vystymą, bet ir ugdomi jų gebėjimai orientuotis šiuolaikiniame dinamiškame darbo pasaulyje, siekiama jų socialinio raštingumo ir proaktyvumo. Mokiniai turi būti skatinami per ugdymo karjerai pamokas įgytas žinias ir gebėjimus (pavyzdžiui, sprendimų priėmimo, tikslų įvardinimo, informacijos paieškos ir kt.) taikyti kasdieniame gyvenime ir įvairiose nestandartinėse situacijose. Per ugdymo karjerai pamokas taikomi aktyvūs mokymosi metodai, skatinantys tirti, interpretuoti, spręsti problemas.

Ugdymo karjerai *vertinimas ir grįžtamojo ryšio* suteikimas yra svari pagalba mokiniui, siekiančiam įgyti karjeros kompetenciją. Vertindamas ugdymo karjerai pažangą ir procesą, mokytojas stebi, analizuoja ir įvardija individualią mokinio pažangą ugdymo karjerai srityje. Taip pat mokytojas stebi mokinius ir neformaliai vertina jų indėlį dalyvaujant grupinėse ir tarpgrupinėse mokymosi veiklose, atliekant praktines užduotis, taikant aktyviuosius mokymosi metodus. Mokiniai motyvuojami siekti pažangos, pabrėžiant jų pasiekimus ir gerąsias savybes, akcentuojant, kad karjeros kompetencijų ugdymas yra procesas, kurio aktualumas ateities karjeros kontekste tiktai didės.

Ugdant karjerai svarbu sukurti pozityvią, mokyti skatinančią aplinką.

Mokytojų ir mokinių tarpusavio santykiai turėtų būti suvokiami kaip aktyvi partnerystė, skatinanti asmenybės tobulėti. Santykiai tarp mokyklos bendruomenės narių - mokinių, mokytojų, mokyklose dirbančių specialistų ir tėvų - turėtų būti grįsti geranoriško bendradarbiavimo principu.

Ugdymo karjerai pamokoms reikalingas kabinetas arba kita patalpa, kurioje mokiniai galėtų dirbti grupėse, susėsti ratu rezultatų aptarimui ir pristatymui. Kai kuriuos ugdymo karjerai užsiėmimus rekomenduojama vykdyti už klasės ribų (pavyzdžiui, ekskursija į karjeros centrą, miesto biblioteką, įmones, organizacijas ir pan.). Kai kurioms Ugdymo karjerai pamokoms (pavyzdžiui, toms, kuriose nagrinėjama karjeros informacijos paieškos, karjeros aplanko formavimo ir pristatymo, pokalbio dėl darbo temos), būtina turėti galimybę naudotis moderniu kabinetu, aprūpintu šiuolaikinėmis mokymosi priemonėmis. Šiame kabinete turėtų būti pakankamai kompiuterių su legalia programine įranga, bent vienas projektorius, filmavimo kamera, ekranas filmuotai medžiagai peržiūrėti ir analizuoti.

Per pastaruosius dvidešimt metų Ugdymo karjerai srityje atlikta daug praktinių ir mokslinių tyrimų, vykdyta tarptautinių ir nacionalinių projektų. Tobulinant savo ugdymo karjerai kompetenciją rekomenduojama skirti laiko ir dėmesio šių darbų studijavimui:

- Kučinskienė, R. Ugdymo karjerai metodologija. Klaipėda: KU leidykla, 2004.
- Stanišauskienė, V. Rengimosi karjerai proceso socioedukaciniai pagrindai. Kaunas: Technologija, 2004.
- Garnienė, D. Bendrojo lavinimo mokyklos ugdymo karjerai modelis: parametrai ir realizavimo principai. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU, 2006.
- Augustinienė, A. Mokinių gebėjimų priimti karjeros sprendimus ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje. Daktaro disertacija. Kaunas: KTU, 2007.
- Nosinaitė, V. Karjeros sampratos konstravimas Lietuvoje. Daktaro disertacija. Vilnius: VU, 2010.
- Navickienė, L. Karjeros konsultantų rengimo modeliavimas. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU, 2010.
- Urbonavičiūtė, I. Profesinio kelio rinkimosi vidiniai ir išoriniai veiksniai. Daktaro disertacija. Vilnius: VU, 2010.

I. MOKINIŲ SAVĖS PAŽINIMO KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

Mokinių savęs pažinimo kompetencijų ugdymas – viena iš pagrindinių ugdymo karjerai sričių. Šio knygos skyriaus tikslas – atskleisti mokinių savęs pažinimo kompetencijų ugdymo ypatumus, akcentuojant savęs pažinimo aspektų įvairovę, karjerai aktualių asmens savybių sąsajas ir savęs pažinimo proceso permanentiškumą.

Savęs pažinimo kompetencijų srityje išskiriamos dvi karjeros kompetencijos:

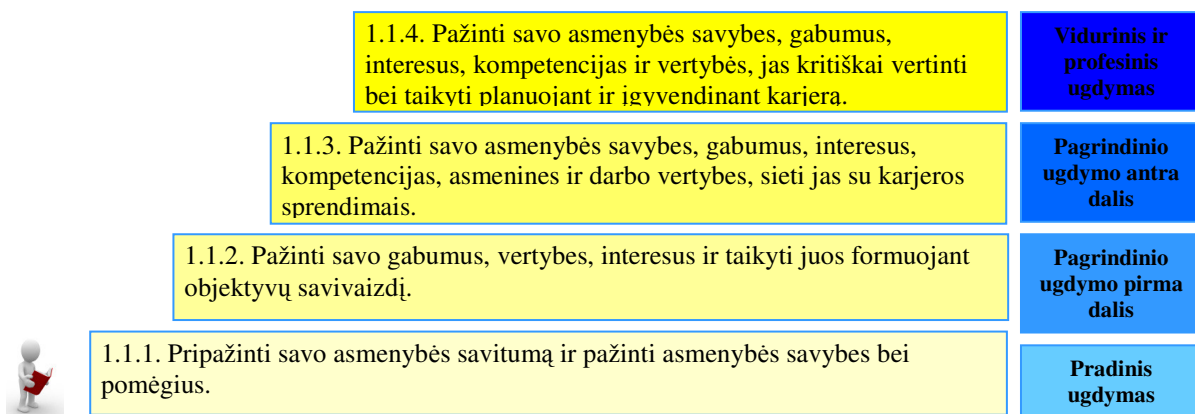
1.1. Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

1.2. Pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis.

Šios kompetencijos ugdomos visuose bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo lygmenyse, tačiau kiekviename lygmenyje dėl mokinių amžiaus sąlygotų suvokimo, poreikių ir patirties ypatumų akcentuojami skirtingi kompetencijos aspektai. Kompetencijos „auginamos“ nuo elementarių pagrindų pradinio ugdymo lygmenyje iki gilaus pažinimo, kritiško vertinimo ir savarankiško taikymo vidurinio ugdymo bei profesinio mokymo lygmenyje.

Toliau aptarsime kiekvienos savęs pažinimo srities kompetencijos raidos ypatumus ir kompetencijos ugdymo galimybių įvairovę skirtinguose ugdymo lygiuose (nuo pradinio iki vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo).

Kompetencijos **pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas** raida atskleidžiama 2 pav.

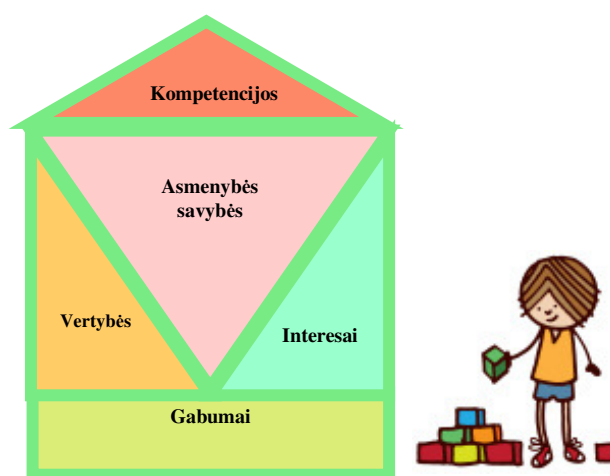
2 pav. Kompetencijos pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas raida

Pradinio ugdymo lygmenyje akcentuojamas kiekvieno žmogaus savitumas, unikalumas, asmenybės savybių ir pomėgių įvairovė, kol kas niekaip nesiejant šių savybių su karjera. Savo savybių pažinimas ir savitumo pripažinimas ugdomas per daugelį pradinių klasių

mokinių veiklų, tarp kurių svarbiausios yra pasaulio pažinimo, etikos ir gimtosios kalbos pamokos.

Pagrindinio ugdymo pirmosios dalies lygmenyje akcentuojamas objektyvaus savivaizdžio kūrimas, įvertinant savo gabumus, vertybes ir interesus. Šiame lygmenyje svarbu pasiekti, kad savęs pažinimas ir objektyvaus savivaizdžio formavimas mokiniams taptų įdomiu ir nuolatinio procesu. Vertybių pažinimui ir analizei daug dėmesio skiriama per dorinio ugdymo pamokas. Savo interesus, nesiedami jų su karjeros sprendimais, mokiniai analizuoja per gimtosios kalbos, technologijų pamokas. Ypač palanki edukacinė aplinka interesų ir gabumų pažinimui yra neformaliojo ugdymo veiklos, nes būtent būreliuose, žygiuose, stovyklose ir pan. atsiskleidžia tikrieji mokinių pomėgiai. Svarbu, kad mokiniai juos įvardintų, reflektuotų jų dinamiką, svarstytų, kokią įtaką šios asmenybės charakteristikos turi jų savivaizdžiui.

Pagrindinio ugdymo antroji dalis yra ypatinga savęs pažinimo kompetencijų ugdymo prasme: būtent šiame ugdymo etape mokinys turi priimti pirmuosius karjeros sprendimus, kurie tiesiogiai susiję su asmenybės savybių, gabumų, asmeninių ir darbo vertybių, karjeros interesų ir turimų kompetencijų pažinimu. Siekiant, kad mokiniai susiformuotų vientisą ir pagrįstą savęs vaizdą bei taikytų jį planuodami karjerą, pagrindinio ugdymo antroje dalyje rekomenduojama bent 34 valandas skirti Ugdymo karjerai dalykui. Karjerai svarbių asmenybės charakteristikų pažinimo kompetencija gali būti ugdoma ir per klasės valandėles, taikant šioje knygoje ir mokinio knygoje „Karjeros vadovas“ rekomenduojamas bei panašias užduotis, patikimas savęs pažinimo technikas. Svarbu, kad mokiniai pagrindinio ugdymo antrosios dalies pabaigoje (10 kl.) turėtų pagrįstą savo psichologinį portretą, kurio pagrindinės sudedamosios dalys yra gabumai (intelektų tipai), asmenybės savybės, vertybės, interesai ir kompetencijos (žr. 3 pav.).

3 pav. Karjerai svarbių asmenybės charakteristikų struktūra

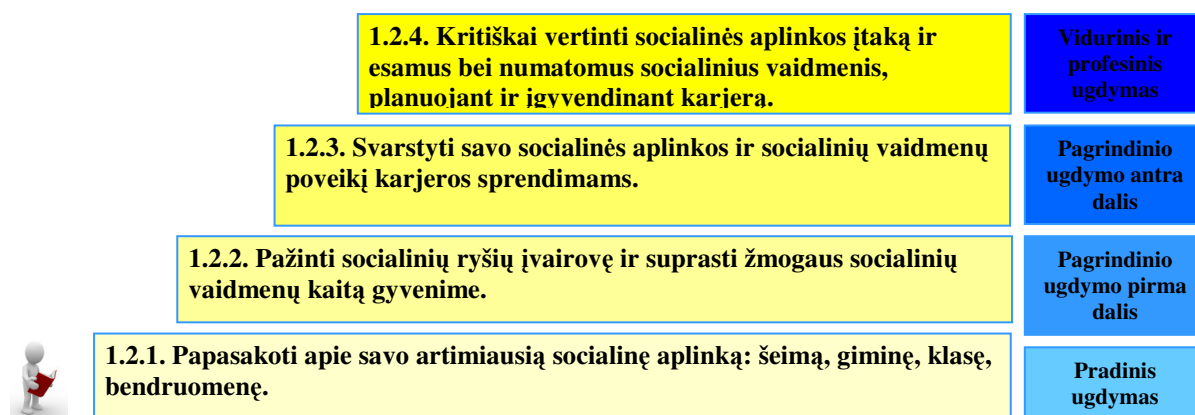
Vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo lygmenyje karjerai svarbių asmenybės charakteristikų pažinimas yra gilinamas bei siejamas su karjeros pasirinkimais. Šiame lygmenyje įvairūs savęs pažinimo būdai yra savarankiškai taikomi ir kritiškai vertinami. Svarbu, kad mokiniai susiformuotų nuostatą pažinti savo asmenybės charakteristikų kaitą ir tos kaitos įtaką karjerai. Viduriniojo ugdymo ir profesinio mokymo lygmenyje rekomenduojama savęs pažinimo kompetencijos ugdymą integruoti į psichologijos, etikos ir pan. dalykus. Ypatingai palanki terpė šios kompetencijos plėtotei yra neformalusis ugdymas, kai jaunuoliai neformalioje aplinkoje diskutuoja apie asmenybės savybių, vertybių ir karjeros ryšius, išgirsta bendraamžių bei mokytojų nuomonę apie save.

Karjerai svarbių asmenybės charakteristikų pažinimo kompetencijai ugdyti skirta visa eilė temų, nagrinėjamų mokinio knygoje „Karjeros vadovas“ (ir atitinkamai šiame leidinyje) (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. **Karjerai svarbių asmenybės charakteristikų pažinimo kompetencijai ugdyti skirtos temos**

Temos nr.	Temos pavadinimas mokinio knygoje „Karjeros vadovas“	Temos pavadinimas mokytojo knygoje „Ugdymas karjerai“
2.	Savęs pažinimas, leidžiantis į karjeros kelią	Mokinių savęs pažinimas ir teigiamas vertinimas
3.	Mano asmenybės savybės	Mokinių asmeninių savybių pažinimas karjeros kelio kontekste
4.	Mano gabumai	Mokinių gabumų (dominuojančių intelekto tipų) įtaka karjerai
5.	Mano karjeros interesai	Mokinių karjeros interesų pažinimo gebėjimų ugdymas
6.	Mano kompetencijos	Mokinių pasiekimų ir kompetencijų pažinimas planuojant karjerą
7.	Mano vertybių skalė	Vertybių pažinimo svarba priimant karjeros sprendimus
11.	Mano psichologinis portretas	Mokinių psichologinis portretas kaip savęs pažinimo apibendrinimas

Kita svarbi karjeros kompetencija, priskiriama savęs pažinimo sričiai, yra kompetencija **pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis**. Šios kompetencijos raida atskleidžiama 4 pav.

4 pav. Kompetencijos pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis raida

Pradinėse klasėse siekiama, kad mokiniai pažintų savo artimiausią socialinę aplinką ir identifikuotųsi su ja. Kol kas jokių sąsajų su karjera neieškoma. Šiame etape svarbiausia įgyti elementarų supratimą apie socialinius ryšius. Pradinio ugdymo lygmenyje ši kompetencija ugdoma per visas pamokas ir neformalaus ugdymo veiklas.

Pagrindinio ugdymo pirmosios dalies lygmenyje akcentuojama socialinių ryšių įvairovė ir socialinių vaidmenų dinamika. Mokiniai jau analizuoja asmeninį kontaktų tinklą, socialinių ryšių pobūdį, savo paties ir artimųjų socialinius vaidmenis. Ši kompetencija ugdoma per dorinio ugdymo ir kitas pamokas. Palanki aplinka šiai kompetencijai ugdyti yra neformalaus ugdymo veiklos ir klasės valandėlės. Šios kompetencijos įtvirtinimui rekomenduojama kuo daugiau užduočių „adresuoti“ mokinių artimosios socialinės aplinkos žmonėms: pavyzdžiui, mokiniai ima interviu iš tėvų apie jų atliekamus socialinius vaidmenis, drauge su savo socialinių kontaktų tinklo žmonėmis mokiniai kuria bendrus projektus ir pan.

Pagrindinio ugdymo antrojoje dalyje socialinė aplinka ir socialiniai vaidmenys analizuojami siejant juos su karjera: karjeros sprendimais, galimybėmis, apribojimais ir t.t. Ypač akcentuojamas bendradarbiavimas su artimiausia socialine aplinka priimant karjeros sprendimus ir esamų bei būsimų socialinių vaidmenų įtaka karjerai. Socialinės aplinkos ir socialinių vaidmenų pažinimo kompetencija ugdoma per Ugdymo karjerai ir kitas pamokas bei daugelyje kitų mokyklos bendruomenės veiklų. Skatintina mokinių savanoriška veikla

bendruomenėje, jų projektinė veikla mokykloje, įvairios iniciatyvos, renginiai, įtraukiantys mokinių šeimos narius ir draugus iš kitų ugdymo institucijų.

Vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo lygmenyje gilinamas supratimas apie socialinių ryšių įvairovę ir dinamiką, socialinių vaidmenų kaitą gyvenimo ir karjeros kontekste. Ugdant šią kompetenciją ypač akcentuojamas bendradarbiavimas grupėje ir tarp grupių. Kompetencija ugdoma per psichologijos, dorinio ugdymo ir kitas pamokas, neformalaus ugdymo veiklose. Dirbant su vyresniais ir daugiau gyvenimo bei profesinės patirties turinčiais mokiniais profesinio mokymo įstaigose galima remtis pačių mokinių patirtimi, ypač akcentuojant socialinių vaidmenų derinimo svarbą ir kontaktų tinklo vaidmenį ieškant darbo.

Socialinės aplinkos ir socialinių vaidmenų pažinimo kompetencijai ugdyti skirtos trys temos, nagrinėjamos mokinio knygoje „Karjeros vadovas“ (ir atitinkamai šiame leidinyje) (žr. 4 lentelę).

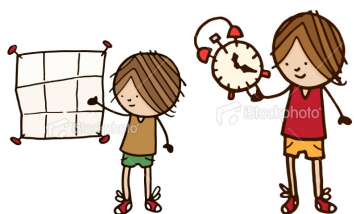
4 lentelė. **Karjerai svarbių asmenybės charakteristikų pažinimo kompetencijai ugdyti skirtos temos**

Temos nr.	Temos pavadinimas mokinio knygoje „Karjeros vadovas“	Temos pavadinimas mokytojo knygoje „Ugdymas karjerai“
8.	Artimoji socialinė aplinka	Mokinių artimosios socialinės aplinkos pažinimas ir karjera
9.	Asmeninė patirtis ir karjera	Mokinių asmeninės patirties analizė karjeros planavimo kontekste
10.	Socialiniai vaidmenys ir karjera	Socialinių vaidmenų pažinimo gebėjimų ugdymas

Skyriuje „Mokinių savęs pažinimo kompetencijų ugdymas“ pateikiama 18 grupinių užduočių aprašymų, nurodant užduočių tikslą, atlikimo sąlygas, eigą, stebėsenos, vertinimo ir aptarimo kriterijus, pridedant dalomosios medžiagos pavyzdžius.

Skyriaus pabaigoje pateikiama mokinių savęs pažinimo srities karjeros kompetencijų vertinimo kriterijų sistema, kurią mokytojai gali taikyti vertindami tarpinius ir/ar galutinius mokinių ugdymosi karjerai rezultatus.

1. DARBO PASKIRTIES IR KARJEROS SAMPRATOS ATSKLEIDIMAS

Šioje temoje siekiama supažindinti su darbo paskirties ir karjeros sampratomis bei jų atskleidimui skirtomis užduotimis.

Kodėl žmonės dirba? Kas yra karjera, ir kokios jos man reikia? Kokia yra karjeros prasmė? Kokie požymiai atskleidžia, kad karjera yra sėkminga? Kam reikalingos karjeros kompetencijos? Tai klausimai, į kuriuos turi atsakyti mokiniai, pasiryžę gilintis į ugdymo karjerai programą. Individualus atsakymas į šiuos klausimus, ypatingai tuos, kurie susiję su darbo prasme ir karjeros sėkmės samprata, motyvuos mokinius gilintis į savęs pažinimo, karjeros galimybių analizės ir karjeros planavimo sritis.

Karjeros sąvoka šių dienų visuomenėje vartojama itin dažnai ir pačiuose įvairiausiuose kontekstuose (spaudoje pristatomos žymių žmonių karjeros, populiariuose žurnaluose ir internete pateikiami patarimai, kaip siekti karjeros, aukštosiose mokyklose skelbiamos karjeros dienos ir t.t.), tad mokiniams pats žodis karjera nėra naujiena. Tačiau yra pavojus, kad karjera mokinių suprantama per siaurai, siejant sąvoką tik su ypatingais, išskirtiniais pasiekimais profesinėje srityje. Mokiniais svarbu akcentuoti, kad karjera – tai įvairių socialiai reikšmingų žmogaus vaidmenų seka, kylanti iš darbo, mokymosi, saviraiškos ir laisvalaikio veiklų bei apimanti asmens profesinį gyvenimą, darbo vietas, pareigas ir pasiekimus. Vadinasi, kiekvienas, kuris atlieka socialiai reikšmingas veiklas (ne tik tas, kuris pasiekė kažką ypatingo savo veiklos srityje), turi savo karjerą.

Karjeros sampratos kaita ir jos sėkmės kriterijai aptarti teorinėje šios knygos dalyje, todėl šioje temoje detaliam neanalizuojami. Nagrinėjant karjeros sampratos ir darbo paskirties temą su mokiniais, svarbu akcentuoti individualų karjeros sėkmės supratimą. Visuomenėje egzistuojantys stereotipai, susiję su profesijomis ir karjeros veiklomis, dažnai klaidina karjeros kelią besirenkančius žmones, apriboja jų galimybes. Pavyzdžiui, stereotipiškai gera karjera yra profesines aukštumas pasiekusio bankininko ar teisininko, o, tarkim, siuvėjo ar troleibuso vairuotojo karjera – niekam tikusi (arba visai net „ne karjera“). Mokiniai turi suvokti, kad bet kuri karjeros veikla yra garbinga, o karjeros sėkmė yra susijusi su žmogaus interesų, vertybių, gabumų ir gebėjimų atitikimu konkrečiai karjeros veiklai.

Kodėl mokiniams svarbu atsakyti į klausimus:

Kodėl žmonės dirba?

Kas yra karjera?

Kaip suprantama karjeros sėkmė?

Darbo paskirčiai ir karjero sampratai atskleisti skirta pirmoji mokinio knygos „Karjeros vadovas“ tema „Darbo paskirtis ir karjeros samprata“.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiamos dvi užduotys.

Pirmoji Užduotis „Kodėl žmonės dirba?“ (*) atliekama individualiai, tačiau puiku, jei yra galimybė pasidalinti savo apibendrinimais su klasės draugais. Mokinių surinktus atsakymus į klausimą „kodėl žmonės dirba?“ galima užrašyti (prašant kiekvieno mokinio pasakyti po tris dažniausiai pasikartojančius atsakymus) lentoje ir apibendrinti, sugrupuojant panašius atsakymus.

Antroji Užduotis „Karjeros minčių žemėlapis“ (**) skirta individualiai karjeros sampratai atskleisti. Jos pabaigoje pateikiama visa eilė klausimų įgalina mokinį susiformuoti pakankamai aiškų karjeros vaizdą. Šią užduotį galima atlikti ir grupėse: 4 – 5 mokiniai dideliame lape piešia bendrą minčių žemėlapi, po to jį pristato visai klasei. Palyginus skirtingus minčių žemėlapius, tampa akivaizdūs svarbiausi, dominuojantys su karjera susiję žodžiai ir karjeros sampratų skirtumai.

Rekomenduojamos šios temos užduotys „Darbo paskirtis“ (**) ir „Karjeros sėkmės formulė“ (**).

Abi šios užduotys atliekamos grupėje ir skatina diskutuoti apie darbo paskirtį ir karjeros sėkmės kriterijus. Užduotis „Darbo paskirtis“ skirta pagrindinio ugdymo mokiniams. Užduotis „Karjeros sėkmės formulė“ skirta mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo programas.

.....

1 užduotis. DARBO PASKIRTIS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, mokėjimo mokytis, asmeninė kompetencija.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams diskutuoti apie darbo paskirtį gyvenime.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai;
9 – 10 kl. mokiniai.

Grupės dydis

7 – 30 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

15 - 20 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Nebūtinai.

Reikalingos priemonės

Spalvotų darbo paskirties kortelių komplektas kiekvienam mokiniui (3 priedas).

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas išdalina mokiniams spalvotų kortelių, paaiškinančių darbo paskirtį, komplektus. Po to skelbia užduotį: *„Atidžiai perskaitykite kortelėse užrašytas darbo paskirtis. Išrinkite tris, jūsų nuomone svarbiausias, priežastis, dėl ko žmonės dirba. Jei kortelėse nerandate jūsų nuomone labai svarbios priežasties, pasirinkite kortelę „Kita...““*.

Mokiniai pasilieka pasirinktas korteles, o kitas gražina mokytojui.

Kadangi kortelės yra spalvotos, o mokiniai jas išdėlioja ant stalo prieš save, visiems akivaizdžiai matoma, kuri darbo paskirtis dominuoja. Mokytojas kviečia mokinius argumentuoti savo pasirinkimą.

Aptariamoms visoms pasirinktoms darbo paskirtims. Kortelę „Kita...“ pasilikę mokiniai pristato savo nuomonę.

Mokytojas apibendrina mokinių diskusiją.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima mokinius suskirstyti į grupes pagal jų pasirinktas spalvotas korteles. Tokiu atveju mokiniai turi pasirinkti tik po dvi korteles. Vienodas spalvų kombinacijas pasilikę mokiniai patenka į vieną grupę ir rengiasi „apginti“ savo pasirinkimą faktais ir argumentais iš gyvenimo.

Diskutuojant grupėmis užduočiai atlikti reikia daugiau laiko.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai renkasi darbo paskirties aprašymus, kaip argumentuoja savo pasirinkimą, ar laikosi grupės diskusijos taisyklių. Kadangi

mokinio pasirinkimą „išduoda“ kortelės spalva, mokiniai dairosi, stebi, kokias korteles pasirinko bendraklasiai, ieško „bendraminčių“.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas.

Aptarimas

Mokytojas, aptardamas užduoties rezultatus, akcentuoja priežasčių, dėl ko žmonės dirba, įvairovę ir dažniausiai įvardinamas priežastis.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Darbo paskirties kortelių rinkinys (3 priedas).

2 užduotis. KARJEROS SĖKMĖS FORMULĖ.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, mokėjimo mokytis, asmeninė kompetencija.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams svarstyti karjeros sėkmės kriterijus, ryškinti asmeninius ir grupės prioritetus.

Tikslinė grupė

11 - 12 kl. mokiniai;
mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

10 – 30 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

30 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi būti susipažinę su karjeros samprata.

Reikalingos priemonės

Po didelį popieriaus lapą ir markerį kiekvienai 4 – 5 žmonių grupei.

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas suskirsto mokinius į grupes po 4 – 5 žmones. Kiekviena grupė susėda prie atskiro stalo ir gauna darbo priemones.

Mokytojas skelbia užduotį: „*Kas yra sėkminga karjera? Kuri karjera yra sėkmingesnė? Į šiuos klausimus nelengva atsakyti. Jūs turite per 15 minučių sukurti ir pagrįsti karjeros sėkmės formulę. Naudodami matematinius ženklus ir*

įvairius koeficientus, išreikškite savo nuomonę, kokios yra karjeros sėkmės sudėtinės dalys, kaip jos priklauso viena nuo kitos ir t.t.“

Po 15 minučių grupių atstovai pristato grupės darbo rezultata. Karjeros sėkmės formulė eksponuojama (priklijuojama ant lentos, sienos ar durų) ir aptariama.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima kurti individualias karjeros sėkmės formules.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai komunikuoja grupėse, ar atsižvelgiama į kiekvieno grupės nario nuomonę. Grupių darbo rezultatų pristatymo metu stebima, kaip mokiniai reaguoja į nuomonių skirtumus, kaip argumentuoja savo sprendimus.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas.

Aptarimas

Aptarimo metu mokytojas apibendrina mokinių išryškintas karjeros sėkmės sudėtinės dalis, akcentuoja sėkmės kriterijų įvairovę.

Aptarimui galima naudoti klausimus:

- *Kaip vienu sakiniu galima apibrėžti, kas yra karjeros sėkmė?*
- *Kas lemia skirtingą karjeros sėkmės supratimą?*
- *Kaip karjeros sėkmės kriterijai gali nulemti žmogaus karjeros pasirinkimą?*
- *Kaip, jūsų nuomone, keičiasi žmogaus supratimas apie karjeros sėkmę bėgant metams?*

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

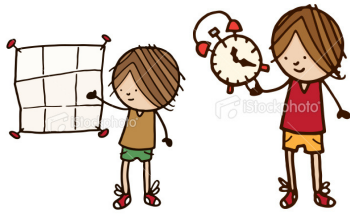
Nėra.

Planuojant darbo paskirties ir karjeros sampratos atskleidimui skirtą pamoką, rekomenduojama naudotis šiais **literatūros šaltiniais**:

- Grakauskas Ž., Valickas A. ir kt. Savęs pažinimo vadovas studentui. Vilnius, 2007.
- Petkevičiūtė, N. Karjeros valdymas. Kaunas: VDU leidykla, 2006.
- Kučinskienė, R. Ugdymo karjerai metodologija. Klaipėda: KU leidykla, 2003.
- Stanišauskienė V. Rengimosi karjerai proceso socioedukaciniai pagrindai. Kaunas: Technologija, 2004.

2. MOKINIŲ SAVĖS PAŽINIMAS IR TEIGIAMAS VERTINIMAS

Šioje knygos temoje siekiama pagrįsti mokinio savęs pažinimo ir teigiamo vertinimo svarbą jam renkantis karjeros kelią ir supažindinti su mokinio savęs pažinimo ir teigiamo vertinimo ugdymui skirtomis užduotimis.

Vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių karjeros sėkmę bei pasitenkinimą darbu, yra žmogaus asmeninių savybių bei tam tikroje veiklos srityje keliamų reikalavimų dermė. Kiekvienas žmogus unikalus savo polinkiu rizikuoti, bendravimo stiliumi, humoro jausmu ir kitomis savybėmis. Tačiau tai, kas vienur bus vertinama kaip privalumas, kitur taps akivaizdžiu trūkumu. Pavyzdžiui, spontaniškas, nenuspėjamas elgesys netinkamas finansų srityje ar aviacijoje, tuo tarpu tarp menininkų ar šou versle ne tik toleruotinas, bet netgi gali būti naudingas. Taigi savęs pažinimas ir objektyvus savęs vertinimas yra būtinas renkantis karjeros kelią ir priimant kitus svarbius karjeros sprendimus.

Ugdymo karjerai programos pamatas - savęs pažinimo kompetencijos: karjerai svarbių asmenybės charakteristikų pažinimas, socialinės aplinkos ir socialinių vaidmenų pažinimas. Šios kompetencijos taikomos visą gyvenimą, ką mokiniai turi įsisąmoninti ypač aiškiai.

Savęs pažinimas – nuolatinis, nesibaigiantis procesas. Asmenybė formuojasi, keičiasi gyvenimo patirties kontekste, todėl neįmanomas baigtinis savęs pažinimo rezultatas. Mokinys, skirtingais aspektais pažįstantis save, turi suvokti, kad įvairiais būdais išryškintos jo asmenybės savybės – jo paveikslas tik esamu momentu. Bėgant laikui jis keičiasi, atsinaujina, įgyjamos naujos savybės, gebėjimai, interesai, kurie koreguoja visą asmenybės savęs vaizdą.

Ugdant karjerai akcentuojamas ne tik savęs pažinimas, bet ir objektyvus bei teigiamas savęs vertinimas. Savęs vertinimas reiškia požiūrį į save tam tikro standarto ar etalono atžvilgiu (Ž. Grakauskas, A. Valickas, 2007, p.23). Tarkime, jeigu muzikai gabus mokinys vertins savo muzikinius gabumus lygindamas juos su pasaulyje pripažinto atlikėjo muzikiniais gabumais, jo savęs vertinimas gali būti neigiamas. Lygindamas savo gabumus su kitų bendraamžių muzikiniais gabumais, mokinys save vertins teigiamai. Todėl svarbu, kad savęs vertinimas būtų grįstas objektyviais kriterijais ir tinkamais standartais.

Objektyvus savęs vertinimas įgalina mokinį kritiškai žiūrėti į save, derinti savo norus su galimybėmis, kelti sau saviugdod, tobulėjimo tikslus, atsisakyti nerealių siekių. Teigiamas savęs vertinimas nusako teigiamą nusiteikimą savęs, kaip nepakartojamos individualybės, savo galimybių ir ateities atžvilgiu.

Svarbu siekti, kad mokiniai formuotųsi realų savęs vaizdą ir objektyviai vertintų save, o teigiamo savęs vertinimo prielaidos turėtų būti kuriamos visame ugdymo procese.

Savęs pažinimo svarbai pagrįsti skirta antroji mokinio knygos „Karjeros vadovas“ tema „Savęs pažinimas, leidžiantis į karjeros kelią“.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiamos trys užduotys, skirtos savęs pažinimo ir teigiamo vertinimo kompetencijos ugdymui.

Užduotis „*Vardo galia*“ (*) atliekama individualiai, tačiau, jei yra galimybė pasidalinti savo „vardo šifruotėmis“ su klasės draugais, sulaukti jų pritarimo, papildomai ugdomi komunikaciniai ir bendradarbiavimo gebėjimai.

Užduotis „*Aš ir Mano*“ (***) skirta atskleisti savęs pažinimo aspektų įvairovei ir ugdyti asmenybės savybių, svarbių karjerai, pažinimo gebėjimus. Šią užduotį geriausia atlikti individualiai, o rankraštį išsaugoti. Paskutinėje skyriaus „Aš esu“ temoje kuriant savo psichologinį portretą, prasminga palyginti semestro pradžioje įvardintas savybes su savybėmis, įvardintomis remiantis visa eile savęs pažinimo užduočių ir nestandartizuotų klausimynų.

Užduotis „*Jeigu būčiau...*“ (***) skirta gilesniam savęs pažinimui, taikant metaforų metodą. Nors šią užduotį galima atlikti savarankiškai (tiesiog užsirašyti ir reflektuoti įvardinimus), puiku, kai mokiniai turi galimybę grupėje pristatyti savo nuomonę, išgirsti grupės narių vertinimus. Ši užduotis ypatingai žaisminga, tad ją galima taikyti kaip pramoginę užduotį neformalaus ugdymo užsiėmimuose ar klasės renginiuose.

Mokinių savęs pažinimo kompetencijų ugdymui palankiausia mokymosi aplinka, kurioje mokinys jaučiasi psichologiškai saugus, o klasės ar grupės nariai pakankamai gerai pažįsta vieni kitus. Jei klasė ar grupė neseniai suformuota, prasminga taikyti įvairius grupės susipažinimo metodus.

Mokinio asmeninių savybių, svarbių karjerai, pažinimo procese svarbų vaidmenį vaidina jį supantys žmonės (bendraklasiai, mokytojai ir pan.). Todėl rekomenduojamos šios temos užduotys „*Žurnalisto tyrimas*“(**) ir „*Autoportretų paroda*“(*) grįstos galimybe pažvelgti į save iš kito žmogaus pozicijų, išgirsti, kokias asmenybės savybes pastebi aplinkiniai. Šios užduotys yra susijusios su visa eile savęs pažinimo srities karjeros kompetencijų ugdymui skirtų užduočių, pristatomų kitose šios knygos temose. Beveik visas jas galima organizuoti tiek per pamokas, tiek per neformaliojo ugdymo užsiėmimus.

3 užduotis. ŽURNALISTO TYRIMAS

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, mokėjimo mokyti, asmeninė kompetencija.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę pažvelgti į save kitų akimis, ugdyti savęs pažinimo ir savianalizės gebėjimus.

Tikslinė grupė

9 - 12 kl. mokiniai,
mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

15 – 25 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

apie 45 min. (kuo didesnė grupė, tuo daugiau reikia laiko).

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Nebūtinai.

Reikalingos priemonės

Rašiklis ir bloknotas kiekvienam dalyviui, 15 - 25 maži popieriaus lapeliai, kepurė ar dėžutė „burtams“ traukti.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Patalpa turi būti pakankamai erdvi, kad mokiniai galėtų laisvai judėti, o po to susėsti ratu.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniam išdalijami lapeliai, paprašoma užrašyti savo vardą. Lapeliai sulankstomi ir dedami į „burtų“ dėžutę ar kepurę.

Mokytojas sako: *„Įsivaizduokite, kad esate žurnalo „Visiškai slapta“ žurnalistai. Jums teks sukurti straipsnį apie žmogų, kurio vardą netrukus ištrauksite. Labai svarbu! Žmogus, apie kurį rašysite, jokia būdu neturi sužinoti, kad jūs renkate informaciją apie jį. Galite kalbėtis su visais čia esančiais žmonėmis, klausti jų nuomonės apie tą žmogų, surinkti įdomių faktų apie jį. Stenkitės sužinoti kažką, kuo jūsų herojus yra ypatingas, praleisdami pro ausis tai, kas būdinga beveik visiems grupės nariams (paprastai tai būna epitetai „draugiškas, komunikabilus“). Kai rašysite straipsnį, neišduokite tekste to žmogaus vardo, pavardės ir net lyties. Vartokite sąvokas „tas žmogus, asmuo, asmenybė ir t.t.). Jūsų žurnalistiniam tyrimui skiriama 15 minučių, straipsnio parengimui – 10 min. Sėkmės!“*

Mokytojas neša „burtų“ dėžutę ratu, mokiniai išsitraukia savo straipsnio herojaus vardą. Jei ištraukia savo vardą, reikia traukti pakartotinai.

15 min. mokiniai renka informaciją, šnekučiuojasi su grupės nariais, pasižymi mintis, kurias panaudos rengdami savo herojaus pristatymą.

10 min. mokiniai apibendrina surinktą informaciją, glaustai išdėsto savo herojaus pristatymą.

Visi grupės nariai susėda ratu. Vienas (mokytojo paprašytas ar savanoris) pradeda pristatinti savo straipsnio herojų. Visi labai atidžiai klauso ir bando atpažinti, apie kurį grupės narį yra kalbama. Kai atpažįsta, neskuba garsiai sakyti, laukia, kol pats herojus supras, kad kalbama apie jį. Tuomet jis kelia ranką ir patvirtina arba paneigia pateiktus faktus, gali prieštarauti dėl jo charakterio savybių netikslaus įvardijimo, tačiau į ilgas diskusijas leisti negalima. Toliau save atpažinęs grupės narys pristato kitą – jo aprašytą – herojų. Ir t.t.

Po to, kai visi mokiniai išgirsta klasės (ar grupės) narių nuomonę apie save, vykdomas aptarimas.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Vietoje aptarimo galima siūlyti mokiniams raštu atsakyti į mokytojo klausimus. Toks užduoties užbaigimas skatina gilesnei refleksijai ir yra ypač patogus, kai mokiniai kiekvieną užsiėmimą apibendrina užrašų sąsiuvinyje.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip entuziastingai mokiniai atlieka užduotį, iš kelių pašnekovų ima interviu (nutinka ir taip, kad parašo viską pats, su niekuo nekalbėjęs).

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu įvertinant informacijos pristatymą (kreipiamas dėmesys į minčių aiškumą, išdėstymo nuoseklumą, pateikimo žaismingumą ir pan.).

Aptarimas

Aptarimo metu akcentuojamas kiekvieno mokinio išgirstos informacijos apie save objektyvumas. Klausama:

- *Ką naujo ir netikėto sužinojote apie save?*
- *Ko labai svarbaus apie jus nepasakė nė vienas žurnalisto pašnekovas?*
- *Kokių detalių nenorėtumėte viešai aptarinėti? Ir t.t.*

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

4 užduotis. AUTOPORTRETŲ PARODA

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę meninės raiškos formomis perteikti savo asmenybės savybes ir sužinoti artimosios socialinės aplinkos žmonių (bendraklasių, mokytojų ir kt.) nuomonę apie jas.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

15 – 25 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

apie 45 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Nebūtinai.

Reikalingos priemonės

15-25 lapai balto ar spalvoto kietesnio popieriaus (geriausia A4 formato), klizai, seni žurnalai, 5 - 6 žirkelės, pieštukai, kreidelės, flomasteriai, lipni juosta darbų eksponavimui.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Patalpa turi būti pakankamai erdvi, kad mokiniai galėtų laisvai kurti, o po to sukabinti kūrinius ant sienos peržiūrai

Užduoties atlikimo eiga

Priemonės išdėstomos bendram naudojimui. Mokiniai susėda prie stalo.

Mokytojas skelbia užduotį: „*Dabar trumpam tapsite dailininkais, kuriančiais geriausiai jums pažįstamo žmogaus portretą. Kas tas žmogus? Kiekvienas iš jūsų! Kurdami autoportretą galite naudoti pačias įvairiausias priemones: piešti, klijuoti, rašyti, karpyti ir t.t. Ne taip svarbu išorinis atvaizdo panašumas. Svarbiausia, kad jūsų kūrinys atspindėtų jūsų asmenybę, jūsų pomėgius, ypatingus charakterio bruožus ir t.t. Pasirašyti lapo apačioje negalima. Parodoje mes bandysim atpažinti jus pagal kitus požymius. Kūrybai skiriama 30 min.*“.

Mokiniai piešia, klijuoja, lipdo autoportretus. Mokytojas kas 10 minučių praneša, kiek liko laiko. Po 30 min. kūriniai kabinami ant sienos. Kūrinių autoriai (jei yra galimybė, siūloma pakviesti klasės auklėtoją, psichologą ar kitą mokiniams svarbų suaugusįjį) apžiūri parodą. Po to visi kartu, eidami nuo vieno autoportreto prie kito, juos aptaria ir bando įvardinti kūrinio autorių. Atpažintas autoportreto autorius gali pakomentuoti savo kūrinio detales. Procesą moderuoja mokytojas.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Taupant užsiėmimo laiką, autoportretą mokiniai gali kurti namie, o klasėje organizuojama tik paroda ir jos aptarimas.

Vietoje piešto ar koliažo technika atlikto autoportreto galima daryti kūdikystės ir vaikystės nuotraukų parodą. Kiekvienas mokinsys turėtų atrinkti 4-5 labiausiai jo asmenybę atspindinčias nuotraukas ir eksponuoti jas A3 formato kartono lape.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip savarankiškai mokiniai kuria autoportretus, skatina juos portrete drąsiau išreikšti savo pomėgius ir charakterio savybes, ne tik perteikti išorinį panašumą (pvz., akių, plaukų spalva ir t.t.).

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu aptariant autoportretus ir garsiai įvardinant, kokios asmenybės savybės atspindėtos paveiksluose. Vengiama vertinti kūrinio atlikimo meniškumą, nes tai nėra užduoties tikslas.

Aptarimas

Aptarimas vykdomas susėdus ratu. Mokiniai atsako į klausimus:

- *Kuris autoportretas geriausiai atspindi autoriaus savybes? Kodėl?*
- *Ką naujo apie save mokiniai sužinojo kurdami portretus? Ir t.t.*

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

Planuojant savęs pažinimo ir teigiamo vertinimo svarbos karjeros kelyje pagrindimui skirtą pamoką, galima pasitelkti ir kitas savęs pažinimo užduotis, kurių gausu pedagogams ir plačiajai visuomenei skirtoje literatūroje ir internete.

Rekomenduojami šaltiniai:

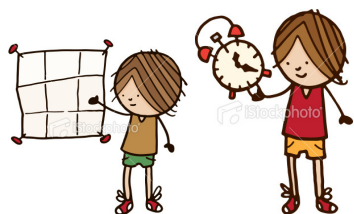
- Grakauskas Ž., Valickas A. ir kt. Savęs pažinimo vadovas studentui. Vilnius, 2007.
- Mewald, A., Gailius, Ž. Praktinis vadovas jaunimo lyderiams. Vilnius, 1997.
- Кипнис, М. Тренинг коммуникации. М., 2004.

Naudingos **nuorodos internete:**

<http://www.renkuosias.lt>

http://www.lzuu.lt/nm/failai/Darbo_ir_karjeros_psichologija/81029.html

3. MOKINIŲ ASMENYBĖS SAVYBIŲ PAŽINIMAS KARJEROS KELIO KONTEKSTE

Šioje knygos temoje siekiama pagrįsti mokinio asmenybės savybių pažinimo svarbą jo karjeros kelyje ir supažindinti su asmenybės savybių pažinimui skirtomis užduotimis.

Savo asmenybės savybių įvardinimas – viena iš sunkiausių užduočių ne tik mokiniams, bet ir patiems suaugusiesiems. Personalo atrankos specialistai pastebi, kad dauguma pretendentų į darbo vietas prisistato standartinėmis, stereotipinėmis frazėmis (esu darbštus, draugiškas, komunikabilus ir pan.). Tuo nesunkiai galite įsitikinti, paprašę mokinių apibūdinti

savo trimis žodžiais. Gilesnis savęs pažinimas, žodyno, kuriuo galima nusakyti asmenybės savybes, praplėtimas bei sugebėjimas iliustruoti savo savybes realiais pavyzdžiais iš savo patirties – svarbūs tiek renkantis karjeros kelią, tiek prisistatant įvairiose karjeros situacijose.

Mokiniai pažįsta save pačiose įvairiausiose gyvenimo ir mokymosi situacijose, reikia tiesiog padėti jiems apibendrinti savęs pažinimo patirtį. Šiam tikslui galima pasitelkti mokyklos psichologą, klasės auklėtoją, būrelių vadovus. Ypač geri pagalbininkai mokiniams analizuojant savo asmenybės savybes gali būti tėvai ir kiti artimieji.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiama viena mokinio asmenybės savybių pažinimui skirta užduotis „*Mano asmenybės savybės*“ (**). Jai atlikti reikia nemažai laiko (apie 40 minučių). Užduotis atliekama individualiai, tačiau daugeliui mokinių prireikia mokytojo kaip konsultanto, galinčio patikslinti kai kurias užduotyje asmenybės savybėms nusakyti naudojamas sąvokas.

Mokiniams pažinti savo asmenybės savybes padeda jų bendramoksliai. Tam reikalingos sąlygos: pasitikėjimu ir atvirumu grįstas psichologinis klimatas grupėje, savianalizei ir savęs pristatymui skatinančios užduotys.

Rekomenduojamos temos užduotys - „*Archeologo dėžutė*“ (***) ir „*Charakteristika*“ (**).

„Archeologo dėžutė“ sukuria prielaidas apibūdinti savo asmenybę kūrybiškai, nestandartiniais būdais. Ši užduotis itin patraukli mokiniams, nes ją atliekant naudojami visi pojūčiai, „galvosūkių“ analizuojami taikant ne tik loginį mąstymą, bet ir intuiciją. Užduotis „Charakteristika“ mokiniams ypatingai naudinga kaip galimybė gauti grįžtamąjį ryšį apie savo asmenybės savybių sąrašą iš bendraamžių ir mokytojo.

5 užduotis. ARCHEOLOGO DĖŽUTĖ

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, asmeninė, iniciatyvumo ir kūrybingumo.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę pažvelgti į savo patirtį, analizuoti ją ir pristatyti kitiems mokiniams bei mokytojui.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

7 - 12 mokinių (klasė dalinama į dvi ar tris grupes).

Užduoties atlikimo laikas

apie 30 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Teorinis pasirengimas nebūtinai; mokiniai namie parengia savo „archeologo dėžutę“ pagal gautą instrukciją.

Reikalingos priemonės

Specialių priemonių nereikia, tačiau yra svarbi sąlyga, kad visi grupės nariai paruoštų namų darbus (atsineštų savo „archeologo dėžutę“).

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Patalpa turi būti pakankamai erdvi, kad mokiniai galėtų laisvai judėti, apžiūrėti „archeologo dėžučių“ parodą, susėsti ratu aptarimui.

Užduoties atlikimo eiga

1 etapas. Namų darbas.

Mokytojas skiria namų darbą: *„Kitam mūsų susitikimui turite atsinešti „archeologo dėžutę“. Kas tai yra? Įsivaizduokite, kad norite papasakoti apie save ateities kartoms. Paimkite dėžutę (nesvarbu, kokio dydžio, kokios formos; gali būti ir visai ne dėžutė, o, pavyzdžiui, maišelis, stiklainis ir t.t.). Įdėkite į ją daiktų, kurie geriausiai atspindi jūsų pomėgius, charakterį, vertybes, pasaulį, kuriame gyvenate ir t.t. Jei po tūkstančio metų archeologai atkastų jūsų dėžutę, jie turėtų suprasti, kokia nuostabi asmenybė ją sukūrė. Vardo ir pavardės ant savo dėžutės nerašykite.“*

2 etapas. „Archeologija“.

Kitas užsiėmimas pradedamas nuo „Archeologo dėžučių“ parodos. Mokiniai jas sudeda tam skirtoje vietoje. Mokytojas kiekvienai dėžutei skiria numerį (užklįjuoja lapelį su skaitmeniu), kad būtų lengviau vėliau organizuoti aptarimą. Mokytojas kviečia mokinius patiems pabūti archeologais: *„Per 15 minučių jums reikia susipažinti su visų „archeologo dėžučių“ turiniu. Ką galite pasakyti apie šių dėžučių savininkus, žvelgdami į jose sudėtus daiktus? Pasižymėkite bent po keletą minčių, kilsiančių apžiūrint dėžutes.“*

Mokiniai susėda ratu. Kiekvienas paima savo dėžutę. Mokytojas sako: *“Dabar kalbėsime apie dėžutę Nr.1. Ką jums atskleidė šios dėžutės turinys? Kokios*

savybės, jūsų nuomone, būdingos šios dėžutės savininkui?“. Mokiniai dalinasi pastebėjimais, reziuumuoja dėžutės savininkas, pakomentuodamas, ką iš tiesų norėjo pasakyti apie save, į dėžutę įdėdamas būtent tokių daiktų.

Jei yra galimybė, „archeologų dėžutes“ rekomenduojama surinkti, sudėti į vieną didelę dėžę ir paslėpti keliems metams, kol mokiniai baigs mokyklą. Paprastai tai būna nuostabus siurprizas absolventams.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

„Archeologo dėžutę“ galima kurti žodžiu: mokiniai parašo po 5 daiktus, kurie geriausiai atspindi asmenybę. Šis variantas nereikalauja specialaus pasirengimo, tačiau įtaigumu, naudojamų pojūčių įvairove tikrai neprilygsta originaliam variantui.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai įsitraukia į „archeologo dėžutės“ tyrimus, pats dalyvauja šiame procese.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu, įvertinant mokinių pastangas kuriant savo „archeologo dėžutes“ ir įvardinant kitų dėžučių autorių savybes.

Aptarimas

Užduoties aptarimo metu akcentuojamas kiekvieno mokinio individualumas, ypatingumas, kurį atskleidė jo sukurta „archeologo dėžutė“.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

6 užduotis. CHARAKTERISTIKA.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, asmeninė ir pažinimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę analizuoti, įvardyti ir pristatyti savo būdo bruožus.

Tikslinė grupė

9 – 12 kl. mokiniai,

mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

10 - 15 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

apie 30 – 45 min. (kuo didesnė grupė, tuo daugiau laiko).

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Reikia aptarti savęs pažinimo aspektų ir būdo bruožų įvairovę.

Reikalingos priemonės

Tušti vienodi lapai kiekvienam grupės dalyviui.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Ypatingų reikalavimų nėra.

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas mokiniams išdalina vienodus lapus. Jis sako: „*Įsivaizduokite, kad turite raštu prisistatyti jūsų nepažįstančiam žmogui. Jums reikia parašyti 5 - 7 jus charakterizuojančias asmenybės savybes, pagrindžiant jas konkrečiais faktais (pavyzdžiui, esu labai tvarkinga - mano rankinėje tik reikalingi daiktai, o ant rašomojo stalo idealiai tuščia). Meluoti negalima. Šiam darbui skiriama 15 minučių.*“

Po 15 min. lapai su charakteristikomis surenkami. Mokytojas garsiai skaito charakteristiką, o mokiniai bando atpažinti, kieno ji yra. Atpažinę (jei nepavyksta atpažinti, mokytojas įvardija autorių) siūlo papildyti charakteristiką asmenybės savybėmis, kurių autorius neužrašė. Savo siūlymus argumentuoja. Kiekvienas mokinytis pasižymi grupės narių nuomonę apie jo asmenybės savybes.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Jei grupės nariai gerai pažįsta ir gerbia vieni kitus, galima vietoje viešo charakteristikos skaitymo ir aptarimo organizuoti pasidalinimą nuomonėmis raštu. Kiekvienas grupės narys gauna tiek tuščių lapelių, kiek narių yra grupėje. Lapelyje rašomas grupės nario vardas ir trys jį apibūdinantys žodžiai. Mokiniai rašo tol, kol kiekvienam grupės nariui parengia po jam būdingų savybių sąrašą. Tada lapeliai išdalinami adresatams. Kiekvienas grupės narys turi visą pluoštą mini charakteristikų, kurias gali savarankiškai analizuoti, lyginti ir vertinti.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai gilina į grupės narių charakteristikas, kaip mokosi iš patirties.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu, atkreipiant dėmesį į geriausiai parengtas charakteristikas, bet ne į „geriausią“ žmogų (nes kiekvienas žmogus yra vertybė, jo „gerumas“ – diskusinis klausimas).

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra

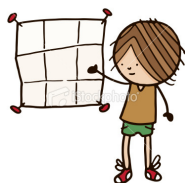

Planuojant būdo bruožų pažinimui skirtą pamoką, galima pasitelkti mokyklos psichologą.

Rekomenduojami **literatūros šaltiniai**:

- Aš renkuosi profesiją. Vilnius: ŠMPF, LDRMT, 2008.
- Godwin, M. Kas tu esi? 101 žvilgsnis į save. Vilnius, 2001.
- Кипнис, М. Тренинг коммуникации. М., 2004.

4. MOKINIŲ GABUMŲ (DOMINUOJANČIO INTELEKTO TIPO) ĮTAKA JŲ KARJERAI

Šioje temoje siekiama atskleisti mokinių dominuojančio intelekto tipo reikšmę jiems renkantis karjeros kelią ir supažindinti su užduotimis, padedančiomis geriau pažinti savo gabumus.

Intelektas – tai protas, sugebėjimas mokytis ir išmokti, susivokti naujose situacijose, atskleisti reiškinių ryšius. Egzistuoja du požiūriai į intelekto struktūrą. Vieni mokslininkai, teigia, kad intelekto struktūroje galima išskirti bendruosius gabumus, kurie reiškiasi bet kurioje individo veikloje bei lemia bet kurio intelekto testo rezultatus. Pagal kitą sampratą, intelektas – tai atskirų, vienas nuo kito nepriklausančių sugebėjimų visuma. Pastarąją sampratą išplėtojo JAV psichologas H. Gardneris, daugiau nei 20 metų tyrinėjęs intelekto struktūrą bei išskyręs septynis pagrindinius intelektus: verbalinį, muzikinį, loginį - matematinį, erdvinį, kinestezinį, vidinį ir tarpasmeninį.

H. Gardnerio teorija yra gana universali ir itin populiari edukologijos mokslo ir praktikos erdvėje. Mokinio savęs pažinimas dominuojančio intelekto tipo aspektu ypač naudingas tobulinant mokėjimo mokytis kompetenciją, nes intelekto tipai tiesiogiai siejasi su mąstymo ir įsiminimo būdais. Ugdymo karjerai aspektu intelekto tipas taip pat labai svarbi žmogaus savybė, tiesiogiai susijusi su gabumais ir lemianti jo veikimo pobūdį bei polinkį į tam tikras veiklas.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiamas nestandartizuotas *intelektu tipų nustatymo klausimynas*, parengtas pagal: Smith, A. (1999). Intelektu tipų aprašyme pristatomi kiekvieno intelektu tipo sąlygoti mąstymo ir veiklos ypatumai, akcentuojant karjeros sprendimų priėmimo ir profesinių veiklų pasirinkimo skirtumus.

Jeji ne visi mokiniai turi mokinio knygą, joje pateiktą klausimyną galima pildyti ir frontaliuoju būdu: mokytojas skaito klausimus, mokiniai žymisi atsakymus.

Nagrinėjant gabumų (dominuojančio intelektu tipo) įtakos žmogaus karjerai temą, rekomenduojama atlikti dvi užduotis: „*Gabumų bankas*“ (*) ir „*Svajonių darbas*“ (**). Užduotis „*Gabumų bankas*“ skirta pagrindinio ugdymo pirmosios dalies mokiniams. Atlikdami šią užduotį mokiniai reflektuoja savo gabumus ir susipažįsta su gabumų įvairove, sieja juos su karjera. Užduotis „*Svajonių darbas*“ skirta mokiniams, besimokantiems pagal pagrindinio ugdymo antros dalies, vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo programas. Užduoties esmė – grupių sudarymas pagal dominuojantį intelektu tipą, turintį įtakos karjeros pasirinkimams.

7 užduotis. GABUMŲ BANKAS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikacinė, mokėjimo mokytis, iniciatyvumo ir kūrybingumo.

Užduoties tikslas

Atskleisti mokinių gabumų įvairovę ir įtaką asmenybės savitumui.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

15 - 30 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

apie 20 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniams reikia paaiškinti, kad gabumas yra prigimtine žmogaus savybė.

Kiekvienas esame kam nors daugiau ar mažiau gabus. Galima pateikti gabumų pavyzdžių.

Reikalingos priemonės

Lipnūs lapeliai arba kortelės (kiekvienam mokiniui po 2-3).

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Ypatingų reikalavimų nėra.

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas išdalina mokiniams po 2-3 korteles (lipnius lapelius) ir skelbia užduotį: „*Kiekvienas iš jūsų esate kam nors daugiau ar mažiau gabus. Pavyzdžiui, vienas yra labiau gabus muzikai, kitas – matematikai, trečias – dailei ir pan. Kiekviename iš šių lapelių parašykite po vieną savo gabumą ir pagrįskite, kodėl taip manote. Pavyzdžiui: „Esu gabus LITERATŪRAI, nes mokytoja dažnai garsiai visai klasei perskaito mano rašinėlius“. Šiai užduočiai skiriamos 5 minutės.*“

Po 5 minučių mokiniai iš eilės pristato savo gabumus. Gabumų kortelės (lapeliai) klijuojami ant lentos ar sienos, grupuojant juos pagal panašumą (mokytojas gali sugalvoti savo sistemą, pavyzdžiui, galima nusipiešti „lentynas banko seife“).

Gabumai analizuojami, drauge su mokiniais atsakant į klausimus:

- *Kokių gabumų klasėje daugiausiai?*
- *Kurie gabumai labiausiai pastebimi mokykloje?*
- *Kurie gabumai labai svarbūs siekiant karjeros?*
- *Kuriuos savo gabumus norėtumėte tobulinti?*

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima pratęsti užduotį, leidžiant mokiniams „pasiimti iš banko“ (nusiklijuoti kortelę) po vieną – nebūtinai savo - gabumą. Tuomet mokiniai turi aiškiai argumentuoti pasirinkimą.

Stebėseną

Mokytojas stebi, ar mokiniai vardina įvairius gabumus, ar pateikia tinkamus savo gabumų įrodymus, ar sieja savo gabumus su karjera.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu įvertinant mokinių aktyvumą, jei reikia, patikslinant jų turimą gabumų sampratą.

Aptarimas

Užduoties aptarimo metu akcentuojama gabumų įvairovė, lemianti asmenybės unikalumą ir karjeros sėkmę skirtingose veiklos srityse.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

8 užduotis. SVAJONIŲ DARBAS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikacinė, mokėjimo mokytis, iniciatyvumo ir kūrybingumo.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams patirti, kaip intelekto tipas gali būti susijęs su karjeros sprendimais.

Tikslinė grupė

9 - 12 kl. mokiniai,
mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

15 - 30 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

apie 30 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniams reikia susipažinti su H. Gartner'io intelekto tipų teorija ir nustatyti savo dominuojantį intelekto tipą.

Reikalingos priemonės

Dideli popieriaus lapai, flomasteriai (teoriškai reikėtų būti pasiruošus po 8, bet realiai prireikia mažiau – maždaug 4, 5), lipni juosta ar kita priemonė popieriui klijuoti prie sienos.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Pakankamai erdvi patalpa, kurioje mokiniai gali laisvai judėti ir dirbti grupėmis.

Užduoties atlikimo eiga

1 etapas. Pasiskirstymas į grupes.

Mokytojas klausia kiekvieno mokinio, koks jo intelekto tipas dominuoja, remiantis mokinio knygoje „Karjeros vadovas“ pateiktu klausimynu. Mokiniai

garsiai įvardina savo daugiausiai balų surinkusį intelekto tipą.

Mokytojas kviečia mokinius sustoti grupėmis pagal dominuojantį intelekto tipą, nurodydamas kiekvienai grupei vietą patalpoje (geriausiai – stalą, aplink kurį galima susėsti). Mokiniai atitinkamai susigrupuoja. Jei yra mokinių, kurių du ar trys intelekto tipai įvertinti vienodai, jiems leidžiama pasirinkti grupę savo nuožiūra (arba paskiria mokytojas). Labai retai susiformuoja 8 grupės, dažniausiai jos susidaro 4 – 5.

2 etapas. Svajonių darbo vizija.

Mokytojas skelbia užduotį: „*Kiekviena grupė po 15 minučių turės atsakyti į klausimą, koks jos nariams yra svajonių darbas. Atsakymą reikia iliustruoti: Galite piešti, rašyti, kurti formules, minčių žemėlapius ir pan. Atsiminkite, kad jus grupėje vienija vienas dominuojantis intelekto tipas, tad apibūdindami svajonių darbą pirmiausia kliaukitės juo*“.

Praėjus sutartam laikui, grupių atstovai pristato savo svajonių darbo viziją. Mokytojas apibendrina, akcentuodamas dominuojančio intelekto tipo ryšį su profesijos pasirinkimu.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima tuo pačiu principu sudarytose grupėse kurti „Sėkmės istorijas“, kuriose pristatoma menamo (o gal ir realaus) ryškiai dominuojančio vieno intelekto tipo žmogaus sėkmingos karjeros kelias.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai dirba grupėse, jei reikia, padeda jiems patarimais.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu įvertinant mokinių konstruktyvų aktyvumą ir kūrybiškumą, dirbant grupėse ir pristatant grupės veiklos rezultata.

Aptarimas

Užduoties aptarimo metu akcentuojama gabumų (dominuojančių intelektų tipų) kombinacijų įvairovė, lemianti asmenybės unikalumą.

Mokiniam pateikiami klausimai:

- *Kaip jūsų dominuojantys intelekto tipai pasireiškia jūsų kasdiniame gyvenime: mokantis, bendraujant su įvairiais žmonėmis, užsiimant laisvalaikio veiklomis?*
- *Ar pastebėjote grupės narių nuomonių panašumą kuriant svajonių darbo*

vizija?

- *Kaip labai skiriasi skirtingų grupių svajonių darbo vizijos ir jų pateikimas? Kaip manote, kas turėjo daugiausiai įtakos šiems skirtumams?*

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

Planuojant dominuojančių intelekto tipų nustatymui ir jo sąsajų su karjera atskleidimui skirtą pamoką, galima naudotis pedagogikos ir psichologijos srities **literatūros šaltiniais**:

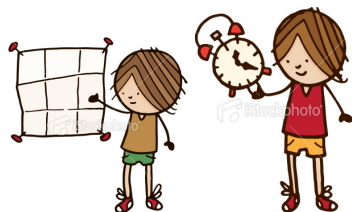
- Smith, St. Be Your Best! Readymade Tools for Personal Development. London: Kogan Page, 1997.
- Gardner, H. Atsisveikinimas su IQ. Bendroji intelektų įvairovės teorija. Klett Cotta Verlag, 2002.
- Gage, V. L., Berliner, D.C. Pedagoginė psichologija” ,Vilnius, 1994.

Naudingos nuorodos internete:

<http://www.howardgardner.com/>

<http://profesijupasaulis.lt/>

5. MOKINIŲ KARJEROS INTERESŲ PAŽINIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS

Šioje temoje siekiama atskleisti interesų pažinimo reikšmę planuojant karjerą ir supažindinti su interesų pažinimui skirtomis užduotimis.

Interesas – tai susidomėjimas kuo nors, turint norą pažinti (Psichologijos žodynas, 1993). Interesai suteikia kryptį asmenybės veiklai, padeda suvokti ir pažinti naujus dalykus. Renkantis karjeros kelią interesai yra viena iš pagrindinių pasirinkimą lemiančių asmenybės charakteristikų. Ši charakteristika susijusi su asmenybės poreikiais, polinkiais, vertybėmis, gabumais ir kt.

Analizuojant interesus karjeros vystymo kontekste dažniausiai taikoma J.Holland asmens ir aplinkos tarpusavio sąveikos teorija. Anot šios teorijos autoriaus, karjeros pasirinkimas ir vystymas atskleidžia žmogaus asmenybę, saviraiškos būdus, pomėgius ir vertybes (Holland, 1992). J.Holland įrodė, kad:

- 1) sprendimas dėl būsimos profesijos yra asmenybės saviraiška, o ne atsitiktinis įvykis;
- 2) tos pačios darbo grupės nariai turi panašius asmenybės bruožus ir panašias asmeninio tobulėjimo istorijas;
- 3) tos pačios darbo grupės žmonės yra panašios asmenybės, jie panašiai reaguoja į daugelį situacijų bei problemų;
- 4) darbo pasiekimai, stabilumas ir pasitenkinimas priklauso ir nuo asmenybės, ir nuo darbo aplinkos.

Be to, yra keturios prielaidos, taikomos J.Holland teorijoje:

- 1) dauguma žmonių gali būti priskirti vienam iš šešių tipų: realistinis, tyrinėtojo, meninis, socialinis, verslusis ir tradicinis;
- 2) yra šešios aplinkos kategorijos: realistinė, tyrinėjimo, meninė, socialinė, verslumo, tradicinė.
- 3) žmonės ieško tokios aplinkos, kurioje jie galėtų pritaikyti savo žinias ir gebėjimus, išreikšti savo požiūrį ir vertybes bei priimti jiems tinkančius vaidmenis;
- 4) asmens elgesį lemia ryšiai tarp jo asmenybės ir jį supančios aplinkos (Holland, 1992).

Kaip jau minėta, žmones pagal J.Hollando teoriją skirstomi į 6 tipus (pastarieji detaliai aprašyti mokinio knygoje „Karjeros vadovas“, todėl šioje knygoje jų aprašymai nepateikiami). Labai nedaug žmonių yra „grynojo“ tipo ir turi tik vieno kurio nors tipo bruožų. Daugumai žmonių būdingos dviejų ar daugiau tipų charakteristikos.

J.Hollando teorija grįstas interesų nustatymo metodikas naudoja daugelis karjeros konsultantų. Mokiniam asmenybės tipų ir veiklos sričių aprašymai padeda analizuoti ir geriau pažinti savo interesus, siejant juos su kitomis asmenybės savybėmis.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiama užduotis „*Man patinka*“ (*) mokinius skatina analizuoti savo norus ir pomėgius, išvelgti juose galimus karjeros interesus. Nors užduotis atliekama individualiai, jos rezultatus naudinga aptarti grupėje. Ypač naudingi mokytojo ar kito suaugusiojo pastebėjimai, vertinant išryškintus interesus.

Užduotis „*Mano interesai*“ (**), skirta savianalizei pagal J. Holland'o profesinių interesų tipų aprašymą.

Vietoje šios užduoties mokiniams galima pasiūlyti savianalizei naudoti profesijos pasirinkimo testą pagal J.Holland internete (prieiga: <http://www.kurstoti.lt/index.php?id=18>).

Karjeros centruose (ir kitose profesinį orientavimą ir konsultavimą vykdančiose įstaigose) profesinių interesų nustatymui yra taikomas standartizuotas klausimynas, pagrįstas J. Holland teorija. Siekiant geresnio profesinių interesų pažinimo, rekomenduojama šios temos nagrinėjimui pasitelkti profesionalius konsultantus (organizuoti grupės išvyką į karjeros centrą, kviesti centro specialistus į pamoką ir pan.).

Nagrinėjant karjeros interesų pažinimui skirtą temą, rekomenduojama atlikti grupinę užduotį „Profesijos patarėjai“ (**). Šią užduotį galima integruoti į psichologijos, etikos ir pan. pamokas bei neformaliojo ugdymo veiklas, nes kartu ugdoma visa eilė bendrųjų kompetencijų.

Karjeros interesų analizės rezultatus mokiniams rekomenduojama užsirašyti ir išsaugoti, nes jų įvardijimas bei pagrindimas yra viena iš sudedamųjų psichologinio portreto ir karjeros plano dalių.

9 užduotis. PROFESIJOS PATARĖJAI.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, asmeninė.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę sužinoti kitų žmonių nuomonę apie save, akcentuojant profesinius interesus.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai, pakankamai gerai pažįstantys vieni kitus.

Grupės dydis

10 – 20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

apie 30 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Rekomenduojama susipažinti su J. Holland karjeros interesų teorija.

Reikalingos priemonės

Nėra.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai susėda puslankiu. Prieš visus statoma „karšta kėdė“, ant kurios

kviečiamas atsisėsti vienas mokinys (savanoris arba išrinktas burtų keliu).

Mokytojas sako: „Štai prieš jus jums pažįstamas žmogus, svarstantis, kuriuo karjeros keliu pasukti. Įsivaizduokite, kad esate profesijos patarėjai. Išsakykite žmogui savo nuomonę apie jam tinkančias veiklas. Nuomonę pagrįskite konkrečiais pavyzdžiais iš jūsų ir prieš jus sėdinčio žmogaus gyvenimo.“

Mokiniai iš eilės sako, kokį karjeros kelią rekomenduotų rinktis ant „karštos kėdės“ sėdinčiam bendramoksliui. Jis gali tik priimti informaciją, jos nekomentuodamas ir neužginčydamas.

Kai visi mokiniai išsako savo mintis pirmajam „karštos kėdės bandytojui“, jį keičia kitas. Ir taip toliau, kol visi grupės nariai išgirsta bendramokslių nuomonę. Mokytojas inicijuoja aptarimą. Klausia:

- *Kuo jus nustebino grupės narių pasisakymai?*
- *Į kuriuos patarimus išties atsižvelgsite?*
- *Kieno dar nuomonę norėtumėte išgirsti, rinkdamasis karjeros kelią?*

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Siekdamas sukurti šiltesnį klimatą grupėje, mokytojas gali pats dalyvauti kaip lygiateisis mokinių grupės narys: išsakyti savo nuomonę, atsisėsti ant „karštos kėdės“ ir išklaudyti, kokį karjeros kelią jam rekomenduotų jo mokiniai.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kad mokinių pasisakymai būtų argumentuoti ir etiški.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu, įvertinant mokinių pastangas tinkamai atlikti profesijos patarėjų vaidmenį.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra

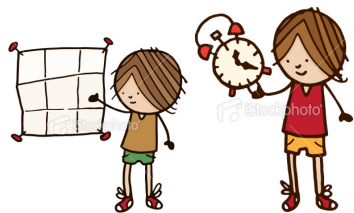
Karjeros interesų pažinimo klausimai nušviesti šiuose **literatūros šaltiniuose**:

- Kregždė, S. Profesinio kryptingumo formavimosi psichologiniai pagrindai. Kaunas: Šviesa, 1988.
- Armalienė, D., Krisčiūnaitė R. Siek, planuok, veik. Kaip teisingai pasirinkti karjeros kelią. Vilnius: ŠMPF, 2009.
- Aš renkuosi profesiją. Vilnius: ŠMPF, LDRMT, 2008.
- Miniotiene, N. Karjeros vadovas. Prieiga internete: http://www.smpf.lt/uploads/documents/docs/399_f44b6b493f31333b5cf0ad

[4ed5f12004.pdf](#)

- Baltrimienė, R. Inovatyvūs karjeros konsultavimo modeliai. Metodinė medžiaga apie karjeros konsultavimą tarpkultūrinėje erdvėje. Prieiga internete: http://www.tavokarjera.lt/publ/IKKM_2.pdf

6. MOKINIŲ PASIEKIMŲ IR KOMPETENCIJŲ PAŽINIMAS PLANUOJANT KARJERĄ

Šioje temoje siekiama atskleisti, kaip pasiekimų ir kompetencijų pažinimas lemia karjeros kelio pasirinkimą bei karjeros sėkmę, ir supažindinti su mokinių gebėjimų pažinimo ir klasifikacijos uždutimis.

Kompetencija (lot. *competere* 'sutapti') – gebėjimas atlikti tam tikrą darbą (užduotį) realioje ar imituojamoje situacijoje. Kompetencija apima žinias, patirtį, įgūdžius, dažnai ir tam tikras asmenines savybes. (R.Laužackas, 2005). Mokinio turimų kompetencijų įrodymas – jo pasiekimai.

Mokiniui planuojant karjerą, svarbu įvertinti savo pasiekimus ir pažinti kompetencijas, kaip vieną iš karjeros pasirinkimą lemiančių veiksnių. Nors kompetencijos yra išugdomos, jos labai susijusios su prigimtinėmis žmogaus savybėmis, ypač gabumais.

Analizuojant šią temą svarbu akcentuoti skirtumą tarp žinojimo ir kompetencijos.

Klasifikuoti mokinių kompetencijas karjeros kontekste – gana keblus uždavinys, nes mokinių kompetencijos tik formuojasi (tarkime, yra tam tikros srities žinių, bet nėra jų taikymo patirties ir įgūdžių), jų pasiskirstymas labai netolygus (daugiausiai – pažintinių, nėra – susijusių su specialybe). Be to, nėra vieningos mūsų šalyje pripažintos darbo rinkoje aktualių kompetencijų klasifikacijos. Kuriama TUNING gebėjimų klasifikacija skirta studijų programų rengimui ir įgyvendinimui. Joje naudojamų instrumentinių, tarpasmeninių, sisteminių kompetencijų laukų apibrėžimas (ypač – sąvokų įvedimas) gali būti mokiniams per sudėtingas.

Todėl mokinių kompetencijų ir gebėjimų pažinimui rekomenduojama naudoti JAV Darbo departamento nustatytą gebėjimų sąrašą, kuriame gebėjimai sugrupuoti į 6 sritis:

- **Baziniai/pagrindiniai gebėjimai:** aktyvaus mokymosi, aktyvaus klausymosi, kritinio mąstymo, mokymosi strategijų taikymo, matematikos, stebėsenos, raštu pateiktos informacijos supratimo, kalbėjimo, rašymo.
- **Kompleksiniai problemų sprendimų gebėjimai:** susijusių problemų sprendimas.
- **Išteklių valdymo gebėjimai:** finansinių, materialinių, žmogiškųjų išteklių ir laiko valdymas.

- **Socialiniai gebėjimai:** koordinavimas, instruktavimas, derybos, įtikinimas, orientacija į pagalbos kitiems suteikimą, socialinis suvokimas.
- **Sisteminiai gebėjimai:** sprendimų priėmimo, sistemų analizės, sistemų vertinimo.
- **Techniniai gebėjimai:** įrangos priežiūra, įrangos pasirinkimas, instaliacija, programavimas, kokybės kontrolė.

Atitinkami gebėjimai siejami su J.Hollando išryškintais asmenybės tipais. Rekomenduojama sugretinti interesų pagrindu išryškintą savo asmenybės tipą bei jam tinkamą veiklos sritį su turimais gebėjimais. Šio sugretinimo rezultatas gali būti orientyras mokiniui keliant tobulėjimo tikslus.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiamos dvi užduotys, skirtos mokinių kompetencijų, svarbių planuojant karjerą, pažinimui.

Užduotis „*Mano kompetencijos*“ (*) yra labai paprasta ir grįsta gana paviršutinišku mokinių įsivertinimu: mokiniai įvardina, ką sugeba, ir svarsto savo kompetencijų sąsajas su asmenybės savybėmis.

Užduotis „*Mano gebėjimų profilis*“ (**) yra sudėtingesnė, atskleidžianti mokinių gebėjimus pagal JAV Darbo departamento nustatytą gebėjimų struktūrą. Mokiniai turi pagrįsti įvardintus gebėjimus savo pasiekimais ir praktiniais pavyzdžiais. Ši užduotis yra svarbi, nes nuolat atnaujinamas kompetencijų sąrašas yra karjeros plano ir karjeros portfelio sudėtinė dalis.

Rekomenduojama temos užduotis „*Mūsų „pačiausieji*“ (**) yra labai žaisminga, kartu ugdanti ir pasiekimų pažinimo, ir teigiamo savęs vertinimo gebėjimus. Ši užduotis, skirta pagrindinio ugdymo pirmos dalies mokiniams, gali būti atliekama ir per neformaliojo ugdymo užsiėmimus.

Užduotis „*Kompetencijų medis*“ (**) skirta mokiniams, besimokantiems pagal profesinio mokymo programas. Atkildami šią užduotį mokiniai ne tik pagilina supratimą apie kompetencijas, bet ir susieja savo turimas bei įgysiamas kompetencijas su mokymosi procesu.

10 užduotis. „MŪSŲ „PAČIAUSIEJI““.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo ir asmeninė kompetencija.

Užduoties tikslas

Suteikti mokiniams galimybę analizuoti ir įvardinti savo pasiekimus, taip atskleidžiant savo gabumus ir formuojant objektyvų ir teigiamą savivaizdį.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

20 - 30 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

apie 35 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Nebūtinai.

Reikalingos priemonės

Popierius užrašams, rašikliai.

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas suskirsto klasę į dvi ar tris grupes po 7 – 10 žmonių. Kiekviena grupė gauna popieriaus užrašams ir rašiklį. Mokytojas skelbia užduotį: „*Kiekvienas iš mūsų tam tikroje srityje arba tam tikru aspektu esame „pačiausias“: protingiausias, greičiausias, stilingiausias, kūrybiškiausias, draugiškiausias ir t.t. Jūs turite gerai pagalvoti, pasitarti ir įvardinti, kuo kiekvienas grupės narys yra „pačiausias“. Šios savybės grupėje kartotis negali. Jums teks pristatyti visus „pačiausius“ klasei, tad pamąstykite, kaip kūrybiškai tai padaryti. Užduočiai skiriama 15 min.“.*

Mokiniai dirba grupėse. Mokytojas stebi grupių darbą ir, jei reikia, nukreipia mokinių mintį tinkama linkme. Kas 5 min. mokytojas primena, kiek laiko liko iki pristatymo.

Po 15 min. mokiniai pristato savo grupės „pačiausius“ (galima vaidinti, dainuoti ar tiesiog žodžiu įvardinti), kitos grupelės pritarimą išreiškia plojimais.

Aptarimo metu mokytojas klausia: „*kaip lengva buvo įvardinti savo ar draugų „pačiausią“ savybę? Į ką greičiau atkreipiamas dėmesys – į išorines savybes (aukščiausias, šviesiausias, stilingiausias, stipriausias ir t.t.), ar į vidines savybes (ryžtingiausias, stropiausias, valingiausias, dvasingiausias ir t.t.)? Koku „pačiausiu“ norėtumėte būti? (Pagalvokite tyliai kiekvienas)“.*

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima rengti nominacijų teikimą. Mokiniam pasiūlomos (dar geriau –

mokiniai patys sugalvoja) nominacijos (pavyzdžiui, „mūsų darbščiausieji“, „klasės siela“, „didysis vadybininkas“, „auksinė širdis“ ir pan.). Mokiniai siūlo kandidatus kiekvienai nominacijai. Po to slaptu balsavimu išrenkami ir apdovanojami nominantai. Kadangi šiam užduoties variantui reikia daugiau laiko ir kitų išteklių, rekomenduojama šią užduotį integruoti į klasės šventes ar kitus renginius. Būtų idealu, jei nė vienas klasės ar grupės narys neliktų nepastebėtas.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kad grupėse būtų laikomasi etikos principų, „pačiausieji“ įvardinami tik teigiama prasme (negali būti „kvailiausių“, „storiausių“ ir pan.).

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas vertinant mokinių prasmingą aktyvumą rengiant grupės „pačiausių“ prisistatymą.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

11 užduotis. KOMPETENCIJŲ MEDIS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo ir asmeninė kompetencija.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas pažinti, reflektuoti ir įsivertinti pasirinktai karjeros sričiai aktualias kompetencijas.

Tikslinė grupė

Mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

10 - 15 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

apie 35 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Reikia, kad mokiniai būtų susipažinę su kompetencijos samprata.

Reikalingos priemonės

Didelis popieriaus lapas, trijų spalvų (geltona, žalia, ruda) žymekliai arba lipnūs

lapeliai.

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas klausia mokinių: „*Kokios kompetencijos yra aktualios jūsų pasirinktoje karjeros srityje?*“. Jei mokiniai sunkiai įvardina reikalingas kompetencijas, mokytojas gali jiems padėti, remdamasis profesinio mokymo programa ir pateikdamas konkrečių pavyzdžių.

Visų drauge įvardintas kompetencijas mokytojas užrašo dideliame popieriaus lape nupiešto medžio šakose (iš viso išskiriama 7-10 kompetencijų).

Mokytojas skelbia užduotį: „*Gerai pagalvokite, kurios jūsų kompetencijos jau yra pakankamos, kurioms dar trūksta žinių arba praktinių įgūdžių, kurių kompetencijų kol kas neturite. Prieikite prie mūsų visų kartu nupiešto kompetencijų medžio ir nupieškite ant kiekvienos šakos atitinkamos spalvos lapą (arba priklijuokite atitinkamos spalvos lapelį): jei kompetencijos neturite – geltoną, jei kompetencija tobulintina – žalią, jei kompetencija yra – rudą.*“

Mokiniai po vieną ar kelis eina prie bendro piešinio ir sutartu būdu išreiškia savo nuomonę apie įvardintas kompetencijas.

Mokytojas apibendrina, atkreipdamas dėmesį į skirtingą spalvų pasiskirstymą kompetencijų šakose ir didelius „geltonus“ plotus (tikėtina, kad tokių bus bet kurioje grupėje). Galima paprašyti mokinių pagrįsti savo pasirinkimą, įrodyti turimas ar tobulintinas kompetencijas.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Mokiniai gali kiekvienas individualiai piešti savo kompetencijų, susijusių su pasirinkta profesija, medį.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai supranta kompetenciją, ar gali įvardinti skirtumą tarp žinių, gebėjimų ir nuostatų. Labai svarbu, kad mokiniai suprastų, kokias kompetencijas jie turi įgyti besimokydami pasirinktoje profesinio mokymo programoje.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

Planuojant pasiekimų ir gebėjimų pažinimui skirtą užsiėmimą, rekomenduojama naudotis šiais **literatūros šaltiniais**:

- Armalienė, D., Krisčiūnaitė R. Siek, planuok, veik. Kaip teisingai pasirinkti karjeros kelią. Vilnius: ŠMPF, 2009.
- Karjeros planavimo vadovas studentui ir ne tik. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008.

Naudingos nuorodos internete:

<http://www.tavokarjera.lt/testai.php?t=5>

<http://www.profesijupasaulis.lt>

7. VERTYBIŲ PAŽINIMO SVARBA PRIIMANT KARJEROS SPRENDIMUS

Šioje temoje siekiama pagrįsti mokinių vertybių pažinimo svarbą priimant karjeros sprendimus ir supažindinti su vertybių pažinimui mokinius įgalinančiomis užduotimis.

Vertybės – tai svarbiausi principai, kuriais vadovaujamės savo gyvenime. Vertybės tarytum programuoja visą žmogaus veiklą, lemia jo elgesį. Todėl svarstant karjeros galimybes, priimant karjeros sprendimus ir planuojant karjerą vertybių pažinimas yra vienas iš svarbiausių savęs pažinimo aspektų.

Žmonių vertybių analizei plačiausia prasme daug dėmesio skiriama dorinio ugdymo (etikos ir kt.) dalykuose. Ugdymo karjerai programoje akcentuojama asmeninių žmogaus vertybių pažinimo svarba renkantis karjeros kelią ir priimant karjeros sprendimus. Nors su karjeros sprendimais labiausiai siejamos darbo vertybės, mokiniams nepakanka analizuoti ir vertinti tik jas. Karjeros tikslai ir planai turi derėti su kitų gyvenimo sričių (laisvalaikio, šeimos, tobulėjimo ir t.t.) tikslais, todėl savęs pažinimo procese mokiniams rekomenduojama tyrinėti platų asmeninių vertybių spektrą.

Jeigu mokiniai per kitų dalykų pamokas yra gerai įsisavinę vertybių temą, svarbu tik aptarti (akcentuoti) jų reikšmę žmogaus karjeros sprendimams. Tokiu atveju dėmesys sutelkiamas į darbo vertybes, siejant jas su kitomis mokinio savybėmis (interesai, gabumais) ir su karjeros galimybėmis.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiamos keturios užduotys, skirtos asmeninių vertybių pažinimo gebėjimams ugdyti.

Užduotis „*Auksinė žuvelė*“ (*) yra pati paprasčiausia, skatinanti mokinius pagalvoti apie tai, kas jiems yra svarbu ir vertinga. Ši užduotis atliekama individualiai, tačiau puiku, jei mokiniai turi galimybę pasidalinti savo svajonėmis su bendraklasiais ir mokytoju.

Užduotis „*Vertybių skalė*“ (**) atliekama individualiai, savianalizės rezultatai išsaugomi specialiaame aplanke ar sąsiuvinyje, kaip svarbūs tolesnių užduočių (pvz., „*Psichologinis portretas*“, „*Karjeros planas*“) atlikimui.

Užduotis „*Darbo vertybės*“ (***) atliekama individualiai, tačiau labai svarbu organizuoti rezultatų aptarimą klasėje ar mokymosi grupėje, siekiant, kad mokiniai išmoktų sieti savo darbo vertybes su karjeros pasirinkimais ir naudoti vertybių skalę kaip vieną iš karjeros pasirinkimo kriterijų.

Užduotis „*Vertybės ir karjera*“ (***) – atvejo analizė, kuriai būtinas vertybių pažinimas ir gebėjimas jas išvelgti žmogaus elgsenoje. Šią užduotį rekomenduojama atlikti grupėse.

Rekomenduojama temos užduotis „*Vertybių aukcionas*“ (***), atliekama ne mažesnėje nei dvidešimties žmonių grupėje, yra labiau žaidybinė nei mokomoji.

Savųjų vertybių analizė, prioritetų išryškinimas reikalauja susitelkimo, įsigilinimo į save. Todėl pagrindinės vertybių pažinimo gebėjimus ugdančios užduotys yra individualios ir pateikiamos mokinio savarankiškam darbui. Klasėje ar grupėje prasminga aptarti vertybes taikant diskusijos metodą, analizuojant žinomų žmonių gyvenimo ir karjeros istorijas. „*Vertybių aukcionas*“ – itin aktyvus dalykinis vaidmeninis žaidimas, jis puikiai tiktų kaip įžanga diskusijai.

Užduotis „*Karjeros vertybės*“ (**) skirta mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo programas. Pastariesiems karjeros vertybių įvardinimas ir jų pasirinkimo argumentavimas padeda įprasminti vieną iš pirmųjų savo karjeros pasirinkimų – pasirinktą profesiją.

12 užduotis. VERTYBIŲ AUKCIONAS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, socialinė pilietinė, asmeninė.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams žaidybine forma patirti savųjų vertybių reikšmingumą

Tikslinė grupė

5 – 10 kl. mokiniai.

Grupės dydis

20 - 30 mokinių

Užduoties atlikimo laikas

apie 20 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi žinoti, kas yra vertybės.

Reikalingos priemonės

Lenta (gali būti stendinis bloknotas), kreida (ar kita rašymo lentoje priemonė), aukciono vedančiojo plaktukas (gali būti žaislinis).

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas lentoje stulpeliu užrašo tokias vertybes:

- Puiki išvaizda
- Prabangus namas puikioje vietoje
- Galimybė išgelbėti pasaulio žmones nuo skurdo ir bado
- Galimybė apkelti pasaulį
- Švari sąžinė
- Ištikimi draugai
- Vaikai
- Turtingas vidinis pasaulis
- Geras išsilavinimas
- Graži šeima
- Meilė
- Tikėjimas

- Sveikata
- 1 000 000 Lt
- Sėkminga karjera

Vertybių sąrašą galima trumpinti, pildyti, keisti pagal situaciją. Svarbu, kad vertybių būtų mažiau negu aukciono dalyvių.

Mokiniai sėdi veidu į vertybių sąrašą. Mokytojas stovi prieš juos ir skelbia aukciono pradžia: „*Sveiki atvykę į vertybių aukcioną! Kiekvienas iš jūsų turi po 100 litų, už kuriuos gali įsigyti bet kurią (arba net kelias) iš čia nurodytų vertybių. Peržvelkite jas ir nuspręskite, į ką norėtumėte investuoti savo pinigus. Aš skelbsiu vertybę ir jos pradinę kainą, o jūs, norėdami įsigyti tą vertybę, turėsite kelti ranką ir garsiai sakyti savąją kainą. Kaip ir tikrame aukcione, vertybės savininku taps tas, kuris pasiūlys didesnę kainą (arba kuris pirmas pasiūlys maksimalią kainą – 100 Lt). Taigi – pradėdam!*”

Mokytojas skelbia vertybes (rekomenduojama tai daryti ne iš eilės pagal sąrašą, o šokinėjant nuo vienos prie kitos iš pažiūros be jokios sistemos, pasiliekant pabaigai sveikatą ir sėkmingą karjerą). Mokiniai sako savo kainą. Jei daugiau niekas nekelia kainos arba jei pasiekiamas 100 Lt., skelbiama, kad vertybė parduota („*100 litų – vienas, 100 litų – du, 100 litų – trys. Parduota!!!*”) ir vertybės savininko vardas iškilmingai užrašomas prie jos lentoje.

Aukcionas vyksta labai triukšmingai ir azartiškai. Mokytojui reikia labai gerai sekti, kas kelia ranką, kas pirmas pasiūlo aukščiausią kainą ir t.t. Labai gerai, jei šio dalykinio žaidimo metu mokytojas turi pagalbininką.

Kai visos vertybės „parduotos“, iš kiekvieno mokinio (ir tų, kurie neįsigijo vertybių) imamas interviu. Klausiami: *kaip jautėtės? Kokią vertybę norėjote įsigyti? Kokią įsigijote? Kodėl taip nutiko (pasisekė arba ne)? Ką darysite su įsigyta (įsigytomis) vertybėmis? Ir t.t.*

Po tokio azartiško dalykinio žaidimo, pereinama prie ramaus vertybių įtakos karjerai aptarimo.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Aukciono, kaip dalykinio žaidimo, formą galima taikyti analizuojant asmenybės savybių, būdo bruožų ir pan. svarbą karjeros sėkmei.

Stebėseną

Mokytojas, vadovaudamas vertybių aukcionui, stebi, kokios vertybės yra populiariausios mokinių grupėje, kaip jos siejasi su karjeros tikslais. Savo

pastebėjimus pateikia apibendrinamojo pokalbio metu.

Vertinimas

Mokytojas žodžiu vertina mokinių prasmingą aktyvumą, elgesį (dažnai per vertybių aukcioną kyla konfliktų), jų argumentavimą,

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

13 užduotis. KARJEROS VERTYBĖS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, socialinė pilietinė, asmeninė.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams pažinti savo karjeros vertybes.

Tikslinė grupė

11 - 12 kl. mokiniai,

mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

20 - 30 mokinių

Užduoties atlikimo laikas

apie 30 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi žinoti, kas yra karjeros vertybės.

Reikalingos priemonės

Tuščios popierinės kortelės (po 5 kiekvienam mokiniui).

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas išdalina korteles mokiniams ir skelbia užduotį: „*Kiekvienoje kortelėje užrašykite po vieną jums svarbią karjeros vertybę. (Iš viso kiekvienas turite įvardinti 5). Pasirašyti nereikia. Užpildytas korteles grąžinkite man*“.

Mokiniai užpildo korteles ir grąžina jas mokytojui.

Mokytojas praneša apie antrąjį užduoties etapą: „*Dabar aš jums padalinsiu po 5 korteles. Susipažinkite su jose įvardintomis karjeros vertybėmis. Pagalvokite, ar jos jums aktualios renkantis darbo vietą ar priimant kitus karjeros sprendimus. Jei manote, kad asmeniškai jums pačių svarbiausių vertybių*

gautame rinkinyje nėra, turite galimybę jas įsigyti iš savo kolegų (mainų, derybų ir kt. būdais). Vertybių analizei ir mainams skiriama 15 min.“

Po 15 min. mokiniai pristato savo karjeros vertybių rinkinį, akcentuodami, kurias vertybes gavo mainų keliu, ir argumentuodami, kodėl jos jiems yra tokios svarbios.

Mokytojas organizuoja užduoties aptarimą, keldamas klausimus:

- *Kaip jautėtės, gavę svetimų karjeros vertybių rinkinį?*
- *Kokios karjeros vertybės yra populiariausios mūsų grupėje?*
- *Kas nutinka, kai žmogus priima karjeros sprendimus, ignoruodamas savo karjeros vertybes?*

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima iš anksto parengti karjeros vertybių korteles, remiantis knygoje „Karjeros vadovas“ aprašytais karjeros vertybėmis.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai argumentuoja savo karjeros vertybių pasirinkimą, kaip jų vertybės siejasi su karjeros tikslais.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

Nagrinėjant asmeninių vertybių sąsajos su karjeros sprendimais temą, rekomenduojama naudotis **nuorodomis internete:**

<http://www.personpremier.lt/lt.php/naujienos/,nid.26,offset.31>

<http://www.careerstorm.com/>

http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/14/18-27.pdf

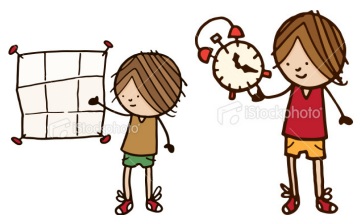
Nagrinėjant asmeninių vertybių sąsajos su karjeros sprendimais temą, rekomenduojama naudotis **nuorodomis internete:**

<http://www.personpremier.lt/lt.php/naujienos/,nid.26,offset.31>

<http://www.careerstorm.com/>

http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/14/18-27.pdf

8. MOKINIŲ ARTIMOSIOS SOCIALINĖS APLINKOS PAŽINIMAS IR KARJERA

Šioje temoje siekiama pagrįsti mokinių socialinės aplinkos pažinimo svarbą jiems renkantis karjeros kelią ir supažindinti su užduotimis, skirtomis artimosios socialinės aplinkos pažinimui.

Artimoji socialinė aplinka - tai mokrosociumas, kuriam priklauso namai, kiemas, ugdymo įstaiga, grupė, draugai, pažįstami. Mikrosociume susiklostę santykiai, tradicijos turi reikšmės asmenybės brendimui ir lemia jos ugdymą. Viena svarbiausių savęs pažinimo ir įtvirtinimo sąlygų yra žmogaus emociniai, kultūriniai, socialiniai ryšiai su kitais žmonėmis, kurie padeda jam tapti individualiam ir socialiam. Palanki socialinė aplinka ne tik sudaro sąlygas asmeniui tapti visuomenės nariu, bet taip pat leidžia išreikšti save, turi įtakos žmogaus karjeros kelio pasirinkimui ir jos vyksmui.

Bronfenbrenneris, tyrinėjęs individo ir aplinkos sąveiką, išskyrė keturias tarpusavyje sąveikaujančias sistemas.....

BRONFENBRENERIO MODELIS??

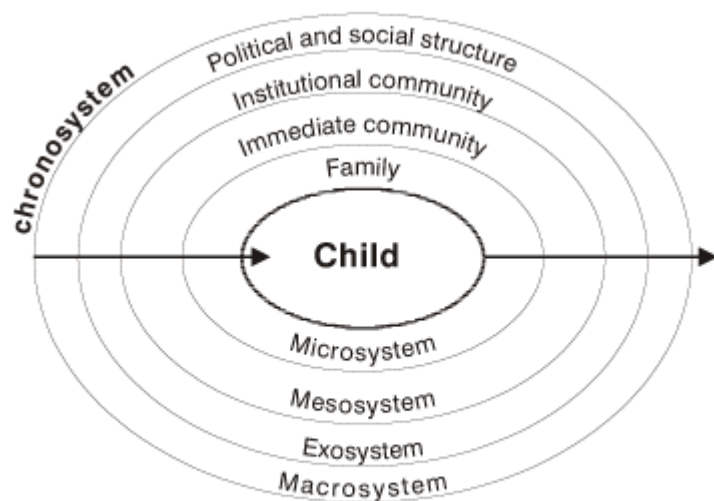

Figure 1 - Ecological theory of development¹⁵

Apie artimąją socialinę aplinką kalbama dorinio ugdymo (etikos) ir pilietiškumo ugdymo programose. Ugdant karjerai svarbu akcentuoti supančių žmonių pagalbos, pritarimo, paskatinimo ir t.t. reikšmę siekiant gyvenimo ir karjeros tikslų. Kadangi tema susijusi su socialine psichologija, jos nagrinėjimui galima pasitelkti mokyklos psichologo pagalbą.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiama užduotis „*Socialinis tinklas*“ (**), skirta individualiai savo artimosios socialinės aplinkos analizei. Labai gerai, jei mokiniai turi galimybę nedidelėse grupėse (iki 10 žmonių) pristatyti savo socialinio tinklo paveikslą ir aptarti socialinių ryšių stiprumą bei dinamiką.

Užduotis skatina mokinių atvirumą, todėl grupėje turi būti tarpusavio pasitikėjimu ir etišku bendravimu grįstas psichologinis klimatas.

Rekomenduojamos dvi grupinės šios temos užduotys: „*Tinklas*“ (*) ir „*Klasės fotografija*“ (**).

Užduotis „Tinklas“ puikiai iliustruoja, kas yra socialinis tinklas, kokia jo paskirtis. Ši užduotis skatina gilintis į socialinės aplinkos savybes, nors iš pažiūros gali atrodyti tiesiog kaip žaidybinė veikla.

Užduotis „Klasės fotografija“ taip pat yra žaidybinio pobūdžio, tačiau jos aptarimas sutelkia mokinius gilesnei klasės, kaip socialinės struktūros, analizei, skatina mokinius pagalvoti apie savo socialinių ryšių ir jų interpretaciją kito žmogaus („fotografo“) požiūriu.

14 užduotis. TINKLAS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, socialinė pilietinė kompetencija.

Užduoties tikslas

Vaizdžiai ir įtaigiai mokiniams atskleisti socialinio tinklo esmę ir prasmę.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

15 - 25 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

apie 15 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Rekomenduojama susipažinti su artimos socialinės aplinkos samprata.

Reikalingos priemonės

30 metrų tvirtos virvės

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Erdvi patalpa, kurioje mokiniai gali sustoti ratu.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai sustoja gana glaudžiu ratu. Mokytojas, kreipdamasis į bet kurią mokinį, klausia: „*ar galėtumėte viena ranka pakelti žmogų?*“. Mokiniai, žinoma, abejoja. Tada mokytojas sako: „*Netrukus jūs kai ką suprasite. Ištieskite vieną ranką, aš ant kiekvieno iš jūsų rankos vieno piršto užmegsiu tinklą. Kol kas laikykite tą giją ir laukite*“. Mokytojas „audžia“ tinklą, vyniodamas virvę nuo vieno mokinio prie priešais stovinčio ir užkabindamas giją ant kiekvieno rate stovinčio mokinio piršto. Svarbu, kad būtų kuo daugiau persikryžiuojančių gijų rato viduryje.

Kai tinklas nuaustas, mokytojas sako: „*Štai dabar jūs esate socialinio tinklo modelis. Kas norėtų pasisupti šiame tinkle?*“ Jei nėra savanorių, pradžia mokytojas pakviečia drąsiausią (perima iš jo virvės giją). Visi mokiniai nuleidžia tinklą ant žemės (nepaleisdami savo gijos), vienas gulasi ant tinklo, tada sutartinai visi stojasi ir kelia gulintįjį tinklą į viršų. Pojūčiai išties ypatingi, tad paprastai beveik kiekvienas grupės narys nori pabandyti „socialinio tinklo“ jėgą. Mokytojas taip pat gali tai padaryti.

Apibendrinamas mokytojas sako: „*Vienam pakelti žmogų labai sunku. Tačiau susijungus į tinklą, galima tai padaryti vienu pirštu. Tada dar devyni pirštai lieka kitiems darbams. Lygiai taip yra ir socialinėje tikrovėje. Tarkime, jei jums reikia pagalbos siekiant karjeros tikslų, pirmiausia ieškokite jos savo artimoje socialinėje aplinkoje.*“

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Nėra.

Stebėseną

Mokytojas turi labai atidžiai stebėti grupės mikroklimatą. Jei yra neetiško grupės narių elgesio tikimybė, grupėje stinga pasitikėjimo, o mokytojas abejoja savo gebėjimais valdyti situaciją, geriau šios užduoties neatlikti.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu įvertinant mokinių konstruktyvų elgesį atliekant užduotį.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra.

15 užduotis. KLASĖS FOTOGRAFIJA.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis.

Ugdomos kitos kompetencijos

Asmeninė, komunikavimo, iniciatyvumo ir kūrybingumo.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams analizuoti ir giliau pažinti savo mokymosi grupę (klasę) kaip artimos socialinis aplinkos dalį.

Tikslinė grupė

9 – 12 kl. mokiniai,

mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas

Grupės dydis

15 - 25 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

apie 25 - 30 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Rekomenduojama susipažinti su artimos socialinės aplinkos samprata.

Reikalingos priemonės

Užduotį galima atlikti be jokių priemonių, tačiau yra įtaigiau ir įdomiau, jei naudojamas fotoaparatas, dar geriau, jei yra galimybė projektuoti fotografiją ekrane.

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas skelbia užduotį: „*Įsivaizduokite, kad štai atėjote į fotoateljė įsiamžinti klasės nuotraukoje. Tačiau fotografas pasitaikė ne paprastas, jis susodins jus ypatingai. Nuotraukoje matysis, su kuo jūs bendraujate, kas yra dėmesio centre, kas linkęs būti nematomas. Galbūt net pasiseks nuotraukoje užfiksuoti jūsų pomėgius, polinkius, interesus. Tai bus išreiškiama kūno kalba ir naudojant čia turimus daiktus... Galėsime padaryti keletą nuotraukų, jas režisuos skirtingi fotografai. Kuris iš jūsų norėtumėte pabūti pirmuoju fotografu?*“

Vienas mokinys (geriausia – savanoris) režisuoja fotografiją, kiekvienam mokiniui nurodydamas, kur ir kaip jis turi atsistoti, atsisėsti ir pan. Kai visi

mokiniai „įsikomponuoja“ į bendrą vaizdą, „fotografas“ irgi greitai randa nuotraukoje vietą sau, o mokytojas nufotografuoja.

Jei yra laiko ir noro, galima kartoti žaidimą su kitu (kitais) fotografu(ais).

Svarbi užduoties dalis – aptarimas. Mokytojas projektuoja fotografiją ekrane, mokiniai drauge su mokytoju analizuoja, ką „fotografas“ norėjo parodyti, ar jis buvo teisus, taip sugrupuodamas žmones ir t.t. Aptariamas socialinių ryšių stiprumas, artimumas, dinamika ir t.t.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Nėra.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai atlieka užduotį (paklusta ar ne „fotografo“ paliejimams, galbūt patys stengiasi užimti ypatingą poziciją „fotografijoje“ ir t.t.).

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas vertinant mokinių įsigilinimą į socialinius ryšius klasėje, kūrybišką požiūrį į užduoties atlikimą.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

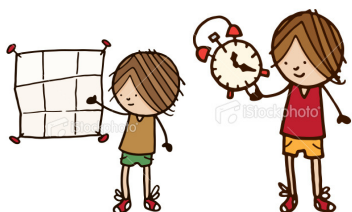
Nėra.

Planuojant artimosios socialinės aplinkos pažinimui skirtą užsiėmimą, rekomenduojama naudotis šiais **literatūros šaltiniais**:

- Legkauskas, V. Socialinė psichologija. Kaunas, 2008.
- Прученков, А.С. Социально психологический тренинг в школе. ЭКСМО-прес, 2001.

9. MOKINIŲ ASMENINĖS PATIRTIES ANALIZĖ KARJEROS PLANAVIMO KONTEKSTE

Šioje temoje siekiama atskleisti mokinių asmeninės patirties reikšmę planuojant karjeros kelią ir supažindinti su užduotimis, įgalinančiomis mokinius analizuoti ir vertinti patirtį karjeros kelio kontekste.

Tiek paauglių, jaunuolių, tiek ir suaugusiųjų gyvenime bet kuri patirtis teikia galimybę pažinti save, kažko išmokti, patobulėti. Gyvenimo situacijos atsiskleidžia tikrąsias žmogaus savybės, jo vertybes ir gebėjimus. Gyvenimo išbandymai, nekasdieniai patyrimai leidžia

patatyti tas savo asmenybės savybes, kurių net neįtariame turėti. Sąmoninga savo patirties analizė leidžia įvardinti realias, praktikoje atskleistas asmenines savybes ir gebėjimus. Todėl savęs pažinimo procese asmeninės patirties refleksija, kuomet žmogus sustoja ir kritiškai analizuoja bei interpretuoja tai, ką padarė ar patyrė, turėtų būti vienas iš pagrindinių ir nuolat taikomų būdų.

Ugdant mokinių gebėjimą reflektuoti ir analizuoti savo patirtį, rekomenduojama taikyti struktūruotos refleksijos modelį (E. Knasel ir kt., 2000), kuomet nuosekliai atsakant į tam tikrus klausimus, apžvelgiama ir įvertinama patirtis. E. Knasel ir kt. (2000) struktūruotos refleksijos modelį sudaro situacijos ir konteksto aprašymas, situacijos dalyvių jausmų, veiksmų ir veiklos pasekmių refleksija, veiksmų įtakos analizė, alternatyvų svarstymas ir rezultatų įvardinimas.

Patirtos situacijos aprašymo etape keliami klausimai: Kas nutiko? Koks buvo tos patirties kontekstas? Kas turėjo tam įtakos? Svarbu kuo tiksliau aprašyti situaciją, perteikti patirties kontekstą, nes jame dažnai slypi poelgius lėmusieji veiksniai.

Situacijos dalyvių jausmų, veiksmų ir veiklos pasekmių refleksijos etape keliami klausimai: Ko aš siekiu? Kodėl aš veikiu būtent taip? Kaip aš tuo metu jaučiausi? Kaip kiti žmonės jautėsi dėl to, kas nutiko? Kokios to pasekmės?

Veiksmų įtakos analizės etape keliami klausimai: Kokie veiksniai turėjo įtakos mano veiksmams ir sprendimams? Kokius dar veiksnius aš turėjau įvertinti?

Alternatyvų svarstymo etape keliami klausimai: Ką galėjau daryti kitaip? Kokius skirtumus tie kitokie alternatyvūs veiksmai būtų lėmę?

Rezultatų įvardinimo etape klausama: Ko aš išmokau iš šio įvykio? Kaip įvykis pakeitė mane? Jei tai vėl nutiktų, ką aš daryčiau?

Jei refleksija vykdoma besimokančiųjų grupėje ar klasėje, patogiaus naudoti refleksijos ciklą (žr. trečią 3 priedą.), nes jame aiškiau matomi refleksijos žingsniai, lengviau grupės nariams susitelkti ties kiekvienu iš jų.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiama užduotis „*Gyvenimo patirties refleksija*“ (**) skirta individualiam darbui. Atlikdami užduotį, mokiniai nuosekliai apmąsto savo gyvenimo etapus. Kiekvienas mokinys tuos etapus gali skirtingai įvardinti, nebūtina juos sieti su amžiaus tarpsniais (kūdikyste, vaikyste ir t.t.). Pavyzdžiui, vienam mokiniui gyvenimo patirties etapas gali būti susijęs su darželio lankymu nuo 4 iki 7 metų, kitam gi – su gyvenimu užsienyje drauge su tėvais nuo 3 iki 8 metų ir pan.. Svarbu, kad mokiniai, vertindami savo gyvenimo patirtį, sugebėtų išsiaiškinti, ko ji išmokė,

kuo buvo vertinga, kokias asmenybės savybes atskleidė.

Užduotyje siūloma kiekvieną gyvenimo patirties etapą apibūdinti naudojant „orų prognozės“ ženkliukus, tačiau mokytojas gali pasiūlyti ir kitą - konkreitiems mokiniams patrauklesnę, priimtinesnę – formą (pavyzdžiui, etapus apibūdinti spalvomis patiktų dailės mokyklos mokiniams, brėžti „sėkmės kreivę“ galbūt norėtų linkę į tiksluosius mokslus mokiniai ir pan.).

Užduotis „Gyvenimo patirties refleksija“ yra individuali, tačiau, jei būtų galimybė savo išvalgas pristatyti grupei, ugdomasis poveikis būtų dar stipresnis.

Rekomenduojama temos užduotis „Mūsų visų patirtis“ (***) skirta ugdyti mokinių artimosios socialinės aplinkos pažinimo ir patirties refleksijos gebėjimus. Ši užduotis skiriasi nuo mokinio knygoje pateikiamos „Gyvenimo patirties refleksijos“ užduoties dviem aspektais: pirma, grupinė užduotis skirta bendros patirties analizei, antra, ji fokusuota į konkretų įvykį ar etapą, o ne visą gyvenimo patirtį.

Geriausia užduoties „Mūsų visų patirtis“ atlikimo laiką priderinti prie kokios nors svarbios klasei ar grupei veiklos pabaigos (pavyzdžiui, tarpdalykinio projekto pristatymas; šventė, kuriai buvo ilgai rengtasi; klasės ekskursija ar kelių dienų žygis ir pan.). Ypač gerai, jei ta patirtis susijusi su profesiniu veiklinimu. Tuomet mokinių įspūdžiai dar neišblėšę, o patirties įvertinimas teikia keleriopos naudos.

16 užduotis. MŪSŲ PATIRTIS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, komunikavimo, iniciatyvumo ir kūrybingumo.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams įvertinti bendrą grupės patirtį, akcentuojant atskleistų asmeninių savybių ir įgytų gebėjimų svarbą karjerai.

Tikslinė grupė

9 - 12 kl. mokiniai,

mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

5 - 30 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

apie 30 min. (kuo daugiau mokinių, tuo daugiau reikia laiko).

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniam reikia paaiškinti, kas yra refleksija.

Reikalingos priemonės

Popieriaus lapai ir flomasteriai kiekvienai grupei.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai pasiskirsto į grupes po 5-6 žmones. Šiai užduočiai rekomenduojama netaikyti jokių ypatingų skirstymo į grupes būdų, o leisti mokiniams patiems sudaryti grupes (tuomet tikėtina, kad grupėse bus žmonės, turintys daugiausiai bendros patirties).

Mokytojas skelbia užduotį: „*Jūs turbūt ne kartą girdėjote, kad patirtis – pati geriausia mokytoja. Svarbu mokėti ją analizuoti. Jūsų užduotis: naudojant refleksijos rato klausimus (kiekvienai grupei įteikiamas vienas padalomosios medžiagos egzempliorius, žr. 4 priedą) ir visų bendrą patirtį, atlikti konkretaus atvejo (mokytojas būtinai nurodo, kokio! Kitaip visas laikas bus išseiktas svarstymui, kokį atvejį pasirinkti) analizę. Atsakymus į refleksijos rato klausimus užrašykite popieriaus lape. Šiam darbui skiriama 20 minučių.*“

Mokiniai analizuoja patirtį, grupių atstovai pristato refleksijos rezultatus visai klasei.

Mokytojas apibendrina, siedamas refleksijos rezultatus su karjeros kontekstu.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Šią užduotį prasminga atlikti, kai susiklostę ekstremali situacija, reikalaujanti skubaus sprendimo ir paaiškinimo. Pavyzdžiui, išvykoje grupė mokinių grubiai nusižengė sutartoms taisyklėms, dėl ko nukentėjo visa klasė; mokytojas kartu su mokiniais analizuoja situaciją, taikydamas refleksijos rato metodiką, ir priima visų bendrą sprendimą. Net jeigu sąsajas su karjeros kontekstu bet kokiam įvykyje išvelgti sunku, pats refleksijos įgūdis, įgytas tokiomis aplinkybėmis, yra gilus ir vėliau taikomas karjeros situacijų analizei.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai dirba grupėse, jei reikia, teikia jiems pagalbą aiškindamas refleksijos rato klausimus.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu įvertinant grupių darbo rezultatus ir kiekvieno užduoties dalyvio aktyvumą.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

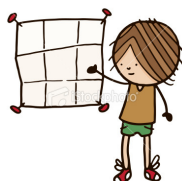
Refleksijos ratas (4 priedas).

Planuojant patirties refleksijos gebėjimų ugdymui skirtą užsiėmimą, rekomenduojama naudotis šiais **literatūros šaltiniais**:

- Knasel, E., Meed, J., Rossetti, A. Learn for your life: a blueprint for career-long learning. Prentice Hall, 2000.
- Watkins, Ch., Carnell, E., Lodge, C., Wagner, P., Whalley, C. *Learning about Learning. Landon, New York, 2000.*
- Vitkus, G. Refleksijos vaidmuo vertinant ugdymo rezultatus ir pažangą. E-laikraštis „Šoktonas“, 2009 lapkritis, Nr.4 (prieiga: <http://www.sokvadoveliai.lt/uploads/documents/soktonas.nr4.pdf>)

1020. SOCIALINIŲ VAIDMENŲ PAŽINIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS

Šioje temoje siekiama atskleisti socialinių vaidmenų ir jų dinamikos pažinimo svarbą mokiniams planuojant karjerą.

TIKSLAS

Socialinis vaidmuo - tam tikras elgesys, susijęs su asmens veikla, užimama padėtimi. Per dieną asmuo atlieka dešimtis socialinių vaidmenų. Mokiniai turėtų žinoti, kaip jų atliekami socialiniai vaidmenys veikia asmeninio tobulėjimo ir karjeros vystymo procesus.

Mokinio knygoje pristatoma D. Super „Gyvenimo vaivorykštės“ teorija. Kiekviena vaivorykštės spalva – skirtingas gyvenimo vaidmuo, kuris atliekamas skirtingose gyvenimo situacijose. Bėgant laikui, žmogaus socialiniai vaidmenys keičiasi; atsiranda naujų, su amžiaus tarpsniu susijusių, vaidmenų. Kuo brandesnis yra žmogus, tuo daugiau socialinių vaidmenų jis turi atlikti. Net jei žmogus neturi darbo ar pareigų, jis visada priklauso tam tikram socialiniam sluoksniui, yra tam tikros bendruomenės narys, vadinasi atlieka tam tikrus socialinius vaidmenis. Mokiniais svarbu išmokti atpažinti savo vaidmenis ir įvardinti su jais susijusias

pareigas bei teises. Mokiniai turėtų išmokti derinti įvairius socialinius vaidmenis, atsižvelgdami į savo vertybes ir gyvenimo prioritetus.

Žmogaus atliekami skirtingi socialiniai vaidmenys turi įtakos jo karjeros sprendimams. Pavyzdžiui, mama tapusi moteris galbūt vengs vykti į komandiruotes, atsisakys stažuočių užsienyje ar viršvalandžių, nes jos išsipareigojimai šeimos nariams ir socialinis vaidmuo „mama“ įtakos jos sprendimus. Mokiniai, pažindami savo artimąją socialinę aplinką, gali analizuoti, kaip socialiniai vaidmenys įtakoja jų artimųjų elgesį ir sprendimus. Socialinių vaidmenų pažinimas yra ypač svarbus siekiant derinti gyvenimo ir karjeros tikslus, kurti tolimus karjeros planus. Karjeros įgyvendinimo kontekste socialinių vaidmenų pažinimas palengvina tarpasmeninę ir grupės komunikaciją, stiprina empatiją ir bendradarbiavimą.

Socialinių vaidmenų pažinimo ir sąsajų su karjera atskleidimui skirta 10 mokinio knygos „Karjeros vadovas“ tema „Socialiniai vaidmenys ir karjera“. Šioje mokinio knygos temoje pateikiama užduotis „Mano mamos (tėčio, močiutės, senelio) gyvenimo vaidmenų vaivorykštė (**)
plečia karjeros galimybių pažinimo kompetenciją, skatina nuodugniai analizuoti darbo pasaulyje vykstančius procesus, juos sugretinti su savo artimųjų patirtimi.

Socialinių vaidmenų analizei siūloma organizuoti video užduotį „Socialinių vaidmenų įvairovė mano aplinkoje“ (***), kuri paskatins skirtingų socialinių vaidmenų sekos pažinimą. Atlikdami šią užduotį mokiniai pasitelks šiuolaikines informacines komunikacines technologijas (išmaniuosius telefonus, skaitmenines video kameras), patobulins informacijos pristatymo ir kompiuterinio raštingumo gebėjimus.

17Dvidešimt aštunta užduotis. SOCIALINIŲ VAIDMENŲ ĮVAIROVĖ MANO APLINKOJE

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, socialinė pilietinė, iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę gilinti savo žinias apie socialinių vaidmenų

įvairovę, analizuojant artimąją socialinę aplinką.

Tikslinė grupė

9 - 12 kl. mokiniai;

mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

4 - 28 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

1 savaitė užduoties produkto – video filmuko parengimui.

45 min. filmukų peržiūrai klasėje.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi suprasti, ką vadiname socialiniais vaidmenimis, kaip jie kinta žmogaus gyvenime. Reikalingas bent minimalus kompiuterinio raštingumo lygis.

Reikalingos priemonės

Kompiuteriai, filmavimo įranga (video kameros, išmanieji telefonai ir pan.).

Filmukų montavimui rekomenduojama Windows Movie Maker™ programa.

Rezultatų peržiūrai: multimedia projektorius, kompiuteris, kolonėlės.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai suskirstomi į grupes po keturis.

Grupėms pateikiama užduotis: sukurti 2 min. trukmės video filmuką „Socialiniai vaidmenys mano aplinkoje“.

Mokytojas paaiškina, kad mokiniai turi 1 savaitę šiai užduočiai atlikti.

Užduoties atlikimas bus vertinamas peržiūros metu.

Kiekvienas video filmukas turi atitikti šiuos reikalavimus:

- Trukmė - 2 minutės.
- Filmuke pavaizduoti bent 3 skirtingi socialiniai vaidmenys.
- Kiekvienas grupės narys turi pasirodyti filmuotoje medžiagoje bent 5 sekundes.
- Montavimas, įgarsinimas, muzikinis fonas ir specialieji efektai – grupės kūrybiškumo ir laisvės demonstravimas.

Filmukų peržiūros metu grupės nariai pristato savo darbo eigą. Jei reikia, komentuoja parengtą video filmuką.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Mokiniam, trokštantiems dirbti individualiai, nereikėtų drausti dirbti jų

pasirinktu būdu.

Užduoties rezultatų peržiūrai galima pakviesti klasės auklėtoją, mokyklos socialinį pedagogą ir/ar psichologą, kurie papildomai komentuotų socialinių vaidmenų kaitą žmogaus gyvenime.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokinių grupės planuoja užduoties atlikimą. Atkreipia dėmesį į mokinių pasirinktus darbo grupėje vaidmenis.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis kriterinis vertinimas. Mokytojas vertina, ar mokinių pateikti video filmukai atitinka užduotyje suformuluotus reikalavimus. Grįžtamasi ryšys teikiamas žodžiu.

Aptarimas

Užduoties atlikimas ir rezultatų pristatymas tiesiogiai susiejamas su karjeros planavimu ir įgyvendinimu. Aptardamas užduoties atlikimą, mokytojas pabrėžia, kad ši užduotis simuliuoja darbo pasaulyje atliekamas projektines veiklas, mokiniai gauna galimybę išbandyti savo planavimo, organizavimo ir kūrybinius gebėjimus.

Socialinių vaidmenų tipus ir įvairovę, jų įtaką karjerai apžvelgia sociologijos, psichologijos mokslinė literatūra. Aptariant socialinių vaidmenų kaitą karjeros kelyje galima naudotis atvejų analizės metodu.

Rekomenduojami šaltiniai:

- Almonaitienė, J., Antininė, D., Ausmanienė, N., Lekavičienė, R., Katilienė, G., Ruibytė, L., Vasiliauskaitė, Z. Bendravimo psichologija. Kaunas: Technologija, 2001.
- Degėsys, L., Bužinskas G., Aškinytė –Degėšienė, R., Kanapinskaitė, J. Kasdienio ir socialinio gyvenimo tikrovė. Vilnius: PPRC, ŠMM, Kronta, 2007.

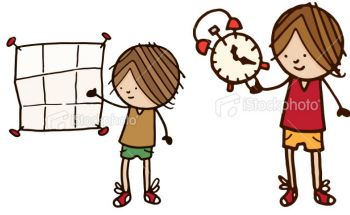
Naudingos nuorodos internete:

<http://www.scribd.com/doc/14611766/Supers-Career-Theory-Paper>

[žiūrėta 2011-12-28]

<http://www2.careers.govt.nz/educators-practitioners/career-practice/career-theory-models/supers-theory/> [žiūrėta 2011-12-28]

11. MOKINIŲ PSICHOLOGINIS PORTRETAS KAIP SAVĖS PAŽINIMO APIBENDRINIMAS

Šioje temoje siekiama atskleisti, kaip mokiniams apibendrinti ir pristatyti karjeros prasme aktualią informaciją apie save.

Pažinti save – būtina sąlyga mokiniui, siekiančiam atsakingai pasirinkti karjeros kelią. Tačiau tam, kad sėkmingai juo keliautų – gautų norimą darbą, įrodytų savo kompetentingumą įvairiose karjeros situacijose, mokinys turi gebėti tinkamai prisistatyti. Taigi visas žinias apie save reikia mokėti susisteminti ir pateikti, pagrindžiant jas faktais ir pavyzdžiais iš savo gyvenimo.

KADA MOKINIAI TURI GALIMYBĖS UGDYTI SAVĖS PRISTATYMO GEBĖJIMUS? (IŠ DIS.)

Prezentaciniai gebėjimai ugdomi per visas pamokas, kuriose mokinys turi pristatyti save ar savo darbo rezultatą. Kadangi pastaruoju metu edukacinėje praktikoje stebima tendencija žinias tikrinti rašto darbais (dėl to vis rečiau mokiniams tenka atsakinėti žodžiu), o dėl informacinių technologijų prieinamumo ir jų teikiamų galimybių patrauklumo mokiniai prezentuoja savo darbo rezultatus demonstruodami pateiktis, viešas kalbėjimas apie save, prisistatymas žodžiu, savo asmenybės savybių atskleidimas ir pagrindimas, savo pasiekimų įrodymas ugdymo procese pasitaiko labai retai. Mokymosi veiklos per Ugdymo karjerai (ir kitas) pamokas turėtų būti palankios prezentaciniams gebėjimams ugdytis. Intensyvaus asmenybės formavimosi etape mokiniams saviraiška yra natūraliai svarbi, tereikia suteikti jai daugiau kryptingumo. Savęs pristatymo gebėjimus rekomenduojama ugdyti taikant įvairius simuliacinius metodus (simuliacinis pokalbis dėl darbo, simuliacinis interviu TV studijoje ir pan.).

Šioje mokinio knygos temoje pateikiama dvidešimt užduoties „*Mano psichologinis portretas*“ (**), skirta visų pirmojo knygos skyriaus „Aš esu“ užduočių apibendrinimui. Mokiniai savo psichologinius portretus, t.y. pagrindinių pažintų savybių aprašymą, rengia individualiai. Jį būtina išsaugoti, nes vėliau jis bus reikalingas priimant karjeros sprendimus ir sudarant karjeros planą.

Nagrinėjant mokinių psichologinio portreto sudarymo ir prisistatymo įvairiose karjeros situacijose temą, rekomenduojama atlikti šešioliką užduotį „TV studija“ (**). Kadangi „studijoje“ naudojama vaizdo įrašymo technika (videokamera arba skaitmeninis fotoaparatas), mokiniai ypatingai stengiasi tinkamai prisistatyti, o galimybė peržiūrėti įrašą sudaro sąlygas itin kokybiškai refleksijai.

Šešiolikta 18 užduotis. TV STUDIJA.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, bendradarbiavimo.....

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę ugdytis prisistatymo gebėjimus, imituojant įvairias prisistatymo situacijas.

Tikslinė grupė

9 - 12 kl. mokiniai,
mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas

Grupės dydis

10 – 20 mokinių

Užduoties atlikimo laikas

apie 60 - 90 min. (kuo daugiau mokinių, tuo ilgiau užtrunka u-žduotis ir ypač – jos aptarimas).

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai prieš atliekant šią užduotį turi būti aprašę savo savybes (žr. dvidešimtą mokinio knygos užduotį „Psichologinis portretas“)

Reikalingos priemonės

Videokamera arba skaitmeninis fotoaparatas, video projektorius, 1 3 min. smėlio ar kitas laikrodis, numerėliai nuo 1 iki 20 (tiek, kiek yra mokinių).

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Patalpa turi būti erdvi, kad mokiniai galėtų laisvai judėti, o mokytojas arba jo

asistentas filmuoti prisistatymus.

Užduoties atlikimo etapai (eiga?)

1 etapas. Namų darbas.

Mokiniai namuose atlieka namų darbą: pagal savo savybių aprašymą (dvidešimta mokinio knygos užduotis „Psichologinis portretas“) parengia 1-3 minutės minučių trukmės prisistatymą, skirtą savo asmenybės ypatumams ir gerosioms pusėms atskleisti.

2 etapas. TV studijos imitacija.

Mokytojas, parengęs filmavimui skirtą vietą ir priemones, skelbia užduotį: *„Netrukus žaisime TV studiją. Bus filmuojami laidos „Karjeros kelias“ herojų bandymai. Kiekvienas iš jūsų turės per vieną tris minutes prisistatyti taip, kad atskleistų savo svarbiausias ir patraukliausias karjeros prasmes savybes. Jūsų prisistatymai bus filmuojami, jei viršysite skirtą laiką, filmavimas bus nutrauktas. Vėliau analizuosime filmuotą medžiagą ir mokysimės iš savo ir bendraklasių klaidų“.*

Kiekvienas mokinys išsitraukia eilės numerį, kelintam jam teks prisistatyti. Taip išvengiama išsisukinėjimų, atidėliojimų ir gaišaties.

Mokiniai vienas po kito eina į „TV studijos zoną“, mokytojas duoda ženklą, kada pradėti. Mokiniai prisistato, mokytojas filmuoja. Jokių komentarų ar aptarimo filmavimo etape nėra.

3 etapas. Video medžiagos analizė.

Kai visų mokinių prisistatymai yra nufilmuoti, vykdoma video medžiagos peržiūra ir aptarimas. Analizuojant kiekvieno mokinio prisistatymą, atkreipiamas dėmesys į prisistatymo turinį, kalbėjimo greitį, manierą, formuluočių taisyklingumą, prisistatančiojo kūno kalbą (pozą, gestus, mimiką, aprangos detales, turimus daiktus ir t.t.).

Mokiniai pasižymi pastabas savo užrašuose.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Jei nėra galimybės filmuoti klasėje, galima paprašyti, kad mokiniai parengtų filmuotą savo 1 minutės prisistatymą namuose. Tuomet rekomenduojama dirbti grupėmis.

Stebėseną

Mokytojas stebi mokinių prisistatymus, jų reakciją į filmuotą medžiagą aptarimo metu išsakomas pastabas. Kadangi mokytojas valdo visą savęs

pažinimo turinį, aptarimo metu jis teikia pastabas, ką vertėjo akcentuoti, ko galbūt nereikėjo pasakoti ir pan.

Vertinimas

Vertinamas mokinių aktyvumas ir pastangos kuo geriau prisistatyti, atskleidžiant savo esmines savybes.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Nėra

Rengiantis savęs pažinimo srities karjeros kompetencijų apibendrinančiam užsiėmimui, rekomenduojama naudotis šiose **internetinėse svetainėse** pateikiamais patarimais:

<http://manokarjera.cv.lt/>

<http://cv-market.lt/>

<http://karjeroscentras.lt/>

MOKINIŲ SAVĖS PAŽINIMO SRITIES KARJEROS KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS

Mokiniai per Ugdymo karjerai ir kitas pamokas bei neformalaus ugdymo veiklas turi būti įgiję savęs pažinimo srities karjeros kompetencijas – atitinkamas žinias, supratimą, gebėjimus ir nuostatas. 5 lentelėje pateikiami kriterijai, naudotini vertinant įgytas kompetencijas (parengta pagal Ugdymo karjerai programą, 2012).

5 lentelė. Savęs pažinimo srities karjeros kompetencijų vertinimo kriterijai

1.1. Pažinti karjerai svarbias asmenybės charakteristikas.

Pradinio ugdymo lygmens pabaigoje mokinys:

- Paaiškina, kuo žmonės skiriasi vieni nuo kitų.
- Apibūdina asmenybės savybių ir jos pomėgių įvairovę.
- Įvardina savo asmenybės svarbiausias savybes ir pomėgius.
- Pripažįsta savo savitumą ir kaitą.

Pagrindinio ugdymo pirmos dalies pabaigoje mokinys:

- Nusako, kokios asmenybės charakteristikos yra svarbios renkantis karjeros kelią.
- Apibūdina gabumų, vertybių ir interesų įvairovę.
- Įvardina ir pavyzdžiais pagrindžia savo gabumus, vertybes bei interesus.
- Analizuoja savo asmenybės charakteristikas, formuodamas objektyvų savivaizdį.
- Sieja savo asmenybės charakteristikų nuolatinį pažinimą su objektyviu savivaizdžiu.

Pagrindinio ugdymo antrosios dalies pabaigoje mokinys:

- Diskutuoja, kaip asmenybės savybės, gabumai, asmeninės ir darbo vertybės, karjeros interesai ir kompetencijos įtakoja karjeros sprendimus.
- Taiko objektyvaus įsivertinimo priemones, technikas, įrankius.
- Įvardina ir pavyzdžiais pagrindžia savo asmenybės stipriausias ir tobulintinas puses, numato tobulėjimo gaires.

Atsižvelgia į savo asmenybės charakteristikas, keldamas karjeros tikslus ir priimdamas karjeros sprendimus.

Sieja savo asmenybės charakteristikas su karjeros sprendimais.

Vidurinio ugdymo ir atitinkamo profesinio mokymo lygmens pabaigoje mokinys:

Paaiškina asmenybės savybių, gabumų, asmeninių ir darbo vertybių, karjeros interesų ir kompetencijų integralią įtaką karjerai.

Savarankiškai taiko ir kritiškai vertina įvairius savęs pažinimo būdus.

Integruodamas įvairius savęs pažinimo aspektus, sudaro savo psichologinį portretą ir įvertina jo kaitą.

Integruoja įvairius savęs pažinimo būdus sudarydamas ir atnaujindamas karjeros planą.

Pažįsta ir kritiškai vertina savo asmenybės charakteristikų kaitą bei įtaką karjerai.

1.2. Pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis.

Pradinio ugdymo lygmens pabaigoje mokinys:

Apibūdina sąvokas „šeima“, „giminė“, „bendruomenė“.

Papasakoja apie savo šeimą, giminę, klasę, bendruomenę.

Siekia pažinti savo artimiausią socialinę aplinką.

Pagrindinio ugdymo pirmos dalies pabaigoje mokinys:

Apibūdina socialinių ryšių įvairovę ir dinamiką.

Paaiškina socialinių vaidmenų kaitą žmogaus gyvenime.

Papasakoja apie savo socialinius ryšius, nupiešia savo kontaktų tinklą.

Apibūdina savo paties ir artimųjų socialinius vaidmenis.

Siekia pažinti socialinius ryšius, vaidmenis ir jų kaitą.

Pagrindinio ugdymo antrosios dalies pabaigoje mokinys:

Apibūdina artimiausios socialinės aplinkos įtaką karjeros sprendimams.

Pagrindžia bendradarbiavimo svarbą planuojant karjerą.

Paaiškina, kodėl priimant karjeros sprendimus svarbu atsižvelgti į būsimus socialinius vaidmenis.

Identifikuoja savo artimiausią socialinę aplinką, įvertina jos įtaką priimant karjeros sprendimus.

- Bendradarbiauja savo socialinėje aplinkoje planuodamas asmeninę karjerą.
- Atsižvelgia į savo esamus ir būsimus socialinius vaidmenis, priimdamas karjeros sprendimus.
- Įvertina artimiausios socialinės aplinkos ir socialinių vaidmenų įtaką priimdamas karjeros sprendimus.

Vidurinio ugdymo ir atitinkamo profesinio mokymo lygmens pabaigoje mokinys:

- Nagrinėja socialinių ryšių įvairovę ir dinamiką.
- Paaiškina socialinės aplinkos įtaką karjerai.
- Nusako bendradarbiavimo svarbą mokymosi ir darbinės veiklos sėkmei.
- Paaiškina, kaip skirtingais žmogaus gyvenimo etapais išryškėjantys socialiniai vaidmenys įtakoja karjerą.
- Analizuoja savo socialinę aplinką, įvertina socialinių ryšių pobūdį.
- Bendradarbiauja mokymosi grupėje ir tarp grupių.
- Analizuoja savo esamus ir numato būsimus socialinius vaidmenis ir su jais susijusius įsipareigojimus.
- Analizuoja, kaip esami ir būsimi socialiniai vaidmenys riboja ir/arba praplečia karjeros galimybes.
- Kritiškai vertina socialinės aplinkos ir socialinių vaidmenų poveikį karjerai.

II. MOKINIŲ KARJEROS GALIMYBIŲ PAŽINIMO KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

Šio knygos skyriaus tikslas – atskleisti mokinių karjeros galimybių pažinimo kompetencijų ugdymo ypatumus, akcentuojant informacijos paieškos, analizės ir sintezės gebėjimų tobulinimą.

Skyriaus struktūra atitinka Ugdymo karjerai programoje pateiktą ugdymo karjerai kompetencijų sąrangą ir numatyto turinio nuoseklumą.

Karjeros galimybių pažinimo kompetencijų srityje išskiriamos trys karjeros kompetencijos:

2.1. Rasti ir efektyviai naudoti karjeros informaciją.

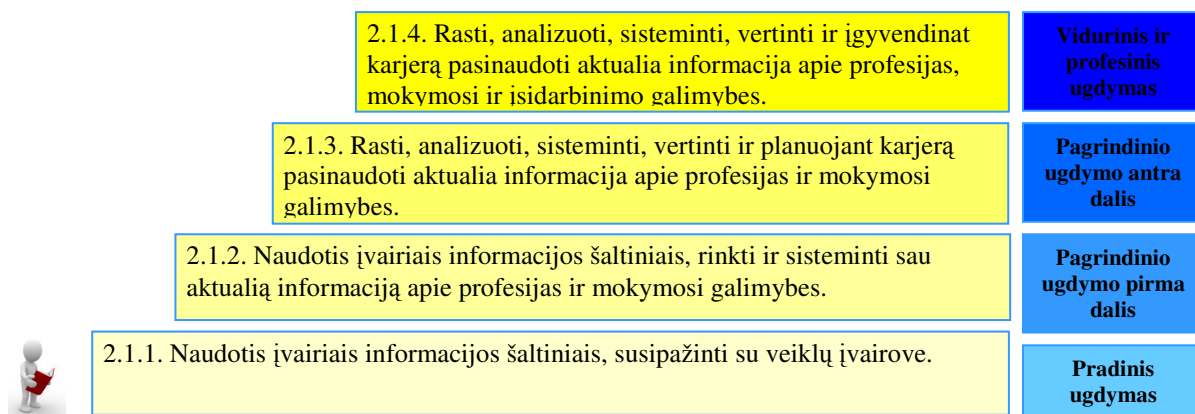
2.2. Pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes.

2.3. Pažinti kintantį darbo pasaulį.

Šios kompetencijos ugdomos visuose bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo lygmenyse, tačiau kompetencijų įgijimo procesui daug įtakos turi mokinių amžius ir asmeninio tobulėjimo poreikiai.

Toliau aptarsime kiekvienos karjeros galimybių pažinimo srities kompetencijų ugdymo galimybes skirtinguose ugdymo lygiuose (nuo pradinio iki vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo).

Kompetencijos **rasti ir efektyviai naudoti karjeros informaciją** raida atskleidžiama 5 pav.

5 pav. Kompetencijos „Rasti ir efektyviai naudoti karjeros informaciją“ raida

Pradinio ugdymo lygmenyje pabrėžiama būtinybė išmokti naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, susipažinti su skirtingomis veiklomis. Informacijos įvairiuose šaltiniuose paiešką mokiniai atlieka per įvairias formaliojo ugdymo pamokas.

Pagrindinio ugdymo pirmosios dalies lygmenyje akcentuojamas informacijos apie profesijas ir mokymosi galimybes rinkimas ir sisteminimas. Tai atliekama per ugdymo karjerai ir kitų susijusių dalykų pamokas: technologijų, informacinių technologijų, gimtosios ir užsienio klabos. Rekomenduojama organizuoti išvykas į modernias bibliotekas, karjeros centrus ir pan. įstaigas. Svarbiausia šiame etape - konkrečiam mokiniui aktualios karjeros srities informacijos kaupimas.

Pagrindinio ugdymo antrojoje dalyje mokiniams sudaromos sąlygos analizuoti, sisteminti ir vertinti karjeros informaciją, kuri ypač aktuali apmąstant tolimesnio mokymosi galimybes. Individualaus ugdymosi plano sudarymo faktas mokinius ir mokyklose dirbančius specialistus skatina sutelkti dėmesį į naujausią informaciją apie mokymosi institucijas. Su informacija apie profesijas ir mokymosi galimybes dirbama per ugdymo karjerai, informacinių technologijų, ekonomikos ir verslumo pamokas, o taip pat per klasės valandėles. Įtvirtinant šią kompetenciją svarbus vaidmuo tenka specialistams, teikiantiems individualias konsultacijas dėl mokymosi ir karjeros.

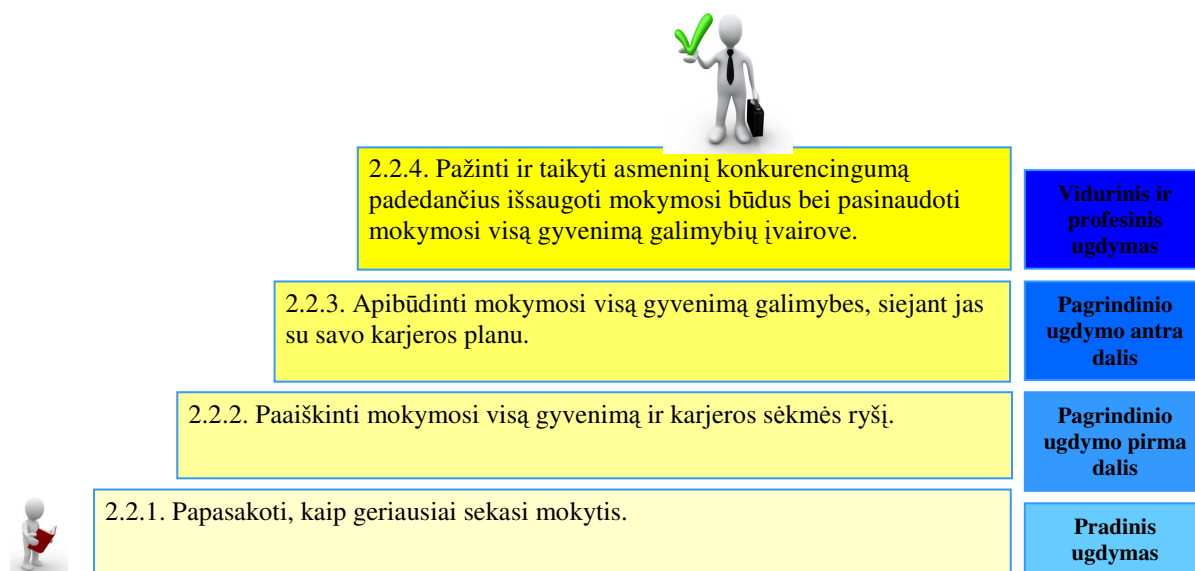
Vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo lygmenyje karjerai aktualios informacijos naudojimas tiesiogiai įtakoja asmeninės karjeros žingsnius. Nuo informacijos paieškos sisteminimo ir vertinimo gebėjimų priklauso mokinių karjeros pasirinkimo spektras. Šiame ugdymo lygmenyje mokiniai ieško, analizuoja, vertina karjeros informaciją per informacinių technologijų, ekonomikos ir verslumo pamokas, įvairius su karjera susijusius renginius (karjeros dienos aukštosiose mokyklose, aukštųjų mokyklų mugės, įvairios parodos, kuriose pristatomos konkrečios srities įmonių pasiekimai).

Efektyvaus karjeros informacijos naudojimo kompetencijai ugdyti skirtos dvi mokinio knygoje „Karjeros vadovas“ nagrinėjamos temos, kurios yra sugretintos su šiuo leidiniu (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Efektyvaus karjeros informacijos naudojimo kompetencijos ugdymui skirtos temos

Temos nr.	Temos pavadinimas mokinio knygoje „Karjeros vadovas“	Temos pavadinimas mokytojo knygoje „Ugdymas karjerai“
12.	Karjeros informacija ir jos paieška	Mokinių karjeros informacijos paieškos gebėjimų ugdymas
13.	Informacijos paieškos etapai	Mokinių gebėjimo taikyti informacijos paieškos etapus ugdymas

Antra svarbi karjeros kompetencija, priskiriama karjeros galimybių pažinimo sričiai, yra kompetencija pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes. Šios kompetencijos raida atskleidžiama 6 pav.

6 pav. Mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimo kompetencijos raida

Pradinėse klasėse stengiamasi paskatinti mokinius atrasti ir nusakyti, koks mokymosi būdas jiems yra sėkmingiausias. Ši kompetencija siejama ne tik su mokymosi patirtimi mokykloje, bet ir mokymosi veiklomis namuose ir neformalaus mokymo institucijose.

Pagrindinio ugdymo pirmosios dalies lygmenyje siekiama, kad mokiniai susietų mokymąsi visą gyvenimą su karjeros sėkme. Mokiniai per įvairias pamokas (ugdymo karjerai, gimtosios ir užsienio kalbų, dorinio ugdymo) nagrinėja mokymosi visą gyvenimą pavyzdžius, ieško tokių pavyzdžių savo artimojoje socialinėje aplinkoje. Kadangi ši kompetencija yra labai susijusi su bendrąja mokėjimo mokytis kompetencija, ugdoma per visų dalykų pamokas, svarbu tik akcentuoti, kad karjeros sėkmė galima nuolatos tobulinantis.

Pagrindinio ugdymo antrojoje dalyje mokiniai turi galimybę įsisąmoninti mokymosi visą gyvenimą proceso reikšmingumą asmeniniams planams. Mokiniai skatinami savo karjeros plane numatyti mokymosi galimybes bei mokymosi veiklų įvairovę. Ši kompetencija ugdoma per ugdymo karjerai pamokas, klasės valandėles ir neformaliojo ugdymo veiklas.

Vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo lygmenyje akcentuojamas asmeninis konkurencingumas, kuris tiesiogiai siejamas su įvairių mokymosi būdų bei metodų išmanymu. Jei mokinyš geba nuspręsti, kokios mokymosi veiklos jam yra reikšmingiausios, jis kryptingai tobulėja, įgyja naujų žinių ir gebėjimų. Šiame ugdymo lygmenyje mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimo kompetencija tobulinama per informacinių technologijų, psichologijos,

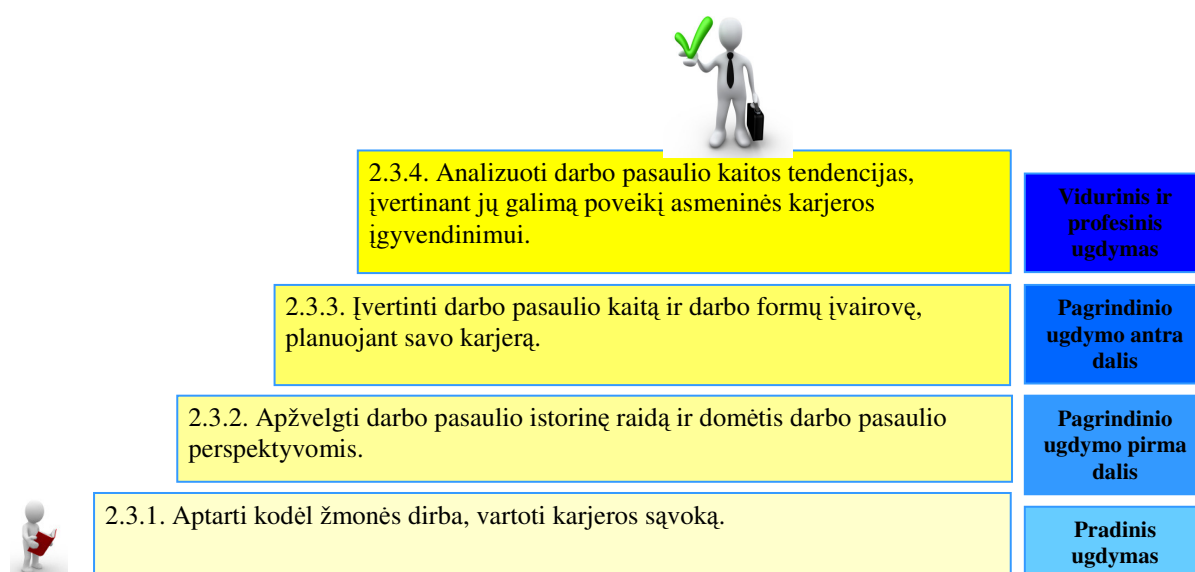
ugdymo karjerai ir kitų dalykų pamokas. Ypatingas vaidmuo tenka specialistams, teikiantiems individualias mokymosi ir karjeros konsultacijas.

Mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimo kompetencijai tobulinti skirtos trys temos, kurias aptiksite mokinio knygoje „Karjeros vadovas“ ir mokytojo knygoje „Ugdymas karjerai“ (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimo kompetencijos ugdymui skirtos temos

Temos nr.	Temos pavadinimas mokinio knygoje „Karjeros vadovas“	Temos pavadinimas mokytojo knygoje „Ugdymas karjerai“
14.	Mokymasis visą gyvenimą ir karjera	Mokinių mokymosi visą gyvenimą kompetencijos ugdymas jų karjeros kelio kontekste
15.	Asmeninis mokymosi stilius karjeros kelyje	Mokinių asmeninio mokymosi stiliaus reikšmė karjeros kelyje
16.	Mokymosi įstaigų įvairovė ir tolesnio mokymosi galimybės	Mokymosi įstaigų įvairovė ir tolimesnio mokymosi galimybių pažinimo gebėjimų ugdymas

Trečioji karjeros galimybių pažinimo sričiai priskiriama karjeros kompetencija – kintančio darbo pasaulio pažinimas.

7 pav. Kompetencijos pažinti kintantį darbo pasaulį raida.

Pradinėse klasėse mokiniai aiškinasi, kodėl žmonės dirba; kaip suprantama karjera. Savo artimiausioje socialinėje aplinkoje mokiniai randa jiems suprantamų sėkmingos karjeros pavyzdžių. Kintančio darbo pasaulio pažinimo kompetencijos pagrindai šiame ugdymo lygmenyje įgyjami per pasaulio pažinimo ir kitų dalykų pamokas bei neformaliojo ugdymo užsiėmimus.

Pagrindinio ugdymo pirmosios dalies lygmenyje mokiniams akcentuojama darbo pasaulio istorinė raida. Per ugdymo karjerai, technologijų, istorijos ir kitas pamokas aptariamos įvairių profesijų atsiradimo istorijos, darbo pasaulio pokyčiai. Kintančio darbo pasaulio pažinimo kompetencija ugdoma ir neformalaus ugdymo veiklose: organizuojamos išvykos į įvairias įmones ir įstaigas, rengiami susitikimai su skirtingų profesijų atstovais, pristatomos karjeros sėkmės istorijos.

Pagrindinio ugdymo antroje dalyje mokiniai vertina darbo pasaulio kaitą, analizuoja darbo formų įvairovę. Darbo pasaulyje vykstančius pokyčius mokiniai susieja su savo karjeros perspektyvomis. Šiame etape labai svarbu, kad mokiniai sietų darbo pasaulio pažinimą su savo karjeros sprendimais. Kintančio darbo pasaulio pažinimo kompetencija ugdoma per ugdymo karjerai, technologijų, ekonomikos ir verslumo bei kitas pamokas. Svarbu, kad mokiniai susidarytų realų darbo pasaulio vaizdą, todėl organizuojamos ekskursijos į praktinio mokymo centrus, darbo organizacijas.

Vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo lygmenyje mokiniai gilina darbo pasaulio kaitos tendencijų suvokimą. Jie susieja savo karjeros perspektyvas su darbo pasaulyje vykstančia kaita. Kintančio darbo pasaulio pažinimo kompetencija ugdoma per ekonomikos ir verslumo, technologijų pamokas bei daugelį neformaliojo ugdymo veiklų.

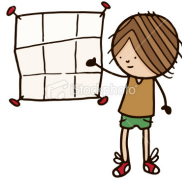
Kintančio darbo pasaulio pažinimo kompetencijos tobulinimui mokinio knygoje „Karjeros vadovas“ ir mokytojo knygoje „Ugdymas karjerai“ skirtos dvi temos (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Kompetencijos „Pažinti kintantį darbo pasaulį“ ugdymui skirtos temos

Temos nr.	Temos pavadinimas mokinio knygoje „Karjeros vadovas“	Temos pavadinimas mokytojo knygoje „Ugdymas karjerai“
17.	Kas vyksta darbo pasaulyje?	Darbo pasaulio pažinimo gebėjimų ugdymas
18.	Profesijų, kompetencijų ir mokymosi galimybių sąrašas	Mokinio profesijų ir mokymosi galimybių sąrašo rengimas

Skyriuje „Mokinių karjeros galimybių pažinimo kompetencijos ugdymas“ pateikiamos 22 užduotys. Skyriaus pabaigoje pateikiama mokinių karjeros galimybių pažinimo kompetencijų vertinimo kriterijų sistema, kurią mokytojai gali taikyti vertindami tarpinius ir/ar galutinius mokinių ugdymosi karjerai rezultatus.

124. MOKINIŲ KARJEROS INFORMACIJOS PAIEŠKOS GEBĖJIMŲ UGDYMAS

TIKSLAS

Šios temos tikslas - pagrįsti mokinių karjeros informacijos paieškos gebėjimų ugdymo sąsajas su sėkmingu karjeros planavimu.

Informacija (lot. *informatio* – „išaiškinimas“, „pranešimas“) – žinios apie faktus, įvykius, daiktus, procesus, idėjas, sąvokas ir kitus objektus, kurios kuriame nors kontekste turi kokią nors prasmę. Nuolatinės kaitos sąlygomis gebėjimas susirasti kokybišką informaciją tampa ypač aktualiu. Informacijos paieškos, atrankos, sisteminimo ir taikymo gebėjimai priskiriami prie svarbiausių gebėjimų, būtinų sėkmingai karjerai.

Karjeros informacija – duomenys, kurie padeda priimti efektyvius karjeros sprendimus ir siekti karjeros tikslų: informacija apie profesijas, informacija apie studijas, informacija apie įsidarbinimo galimybes. Formaliai šią informaciją galima suskirstyti į pagrindinius blokus: informacija apie mokymosi galimybes; profesijų įvairovę; įsidarbinimo etapus bei galimybes. Kiekvienas iš šių blokų apima neįsivaizduojamą kiekį duomenų šaltinių: nuo oficialių duomenų bazių ir patvirtintų teisės aktų iki studentų ir darbuotojų tinklaraščių (blog'ų), viešųjų ryšių akcijų metu skleidžiamos informacijos, gandų ir netgi klaidinančių žinių. Karjeros informacijos šaltinių gausa (žr. 9 lentelę) išpūdinga: interneto šaltiniai ir duomenų bazės, sėkmės istorijos žiniasklaidoje, organizacijų ir kompanijų teikiama informacija, darbuotojų pasakojimai ir istorijos ir t.t. Atrenkant ir analizuojant karjeros informaciją reikia naudoti legalius, objektyvią informaciją pateikiančius šaltinius.

9 lentelė. Karjeros informacijos šaltiniai

Šaltinio pavadinimas	Privalumai	Trūkumai
Pažįstami žmonės, artimieji	Gerai išmanydami profesinės srities subtilybes neslepia informacijos.	Didelė neobjektyvumo tikimybė (gali skatinti pasirinkti būtent šią profesiją; arba skatina atsisakyti planuojamos karjeros).
Profesionalų informaciniai interviu	Informacija pateikiama remiantis ilgamete profesine patirtimi. Aptariami privalumai ir trūkumai.	Savo srities profesionalai turi mažai laiko. Kandidatai gali būti įvertinti kaip potencialūs konkurentai.

	Gali būti užmegztas naudingas profesinis kontaktas.	
Darbdaviai	Objektyviai apibūdina specialistams keliamus reikalavimus.	Karjeros galimybes mato iš organizacijos, o ne iš asmens pozicijų.
Profesijos patarėjai Specialistai, dirbantys profesinio informavimo taškuose (PIT) Aukštųjų mokyklų karjeros centrų darbuotojai Darbo biržos darbuotojai	Turi didelę informacijos paieškos patirtį. Naudoja skirtingus informacijos ieškos šaltinius, tačiau daugiausiai dėmesio skiria oficialiems šaltiniams. Padeda įsivertinti asmenines karjeros galimybes.	Konsultacijų laikas ribotas. Gali likti nepastebėtos aktualios karjeros informacijos sritys (pvz. kilimas pareigose, profesinių gebėjimų tobulinimo galimybės ir t.t.).
Internetas	Daugybė naudingos informacijos apie skirtingas karjeros galimybes. Galimybė gauti kontaktinius darbdavių duomenis. Proga patikrinti ne tik oficialias duomenų bazines, bet ir profesionalų tinklaraščius, darbuotojų atsiliepimus, profesinių sąjungų teikiamą informaciją.	Dėl informacijos gausos sudėtinga atrasti prioritetinę informaciją. Atrankos procesas užtrunka.
Žiniasklaidos (spaudos, televizijos, radijo) šaltiniai	Sėkmės istorijos, profesionalų interviu sudaro sąlygas geriau suprasti planuojamos pasirinkti karjeros ypatybes.	Informacija ne visada objektyvi; dažnai reportažai „nuspalvinami“ tam tikromis emocijomis.

Informacijos paieškos gebėjimus siejant su mokinių ugdymu karjerai, reikėtų pažymėti, kad šie gebėjimai turi įtakos asmeninių veiksmų planavimui. Disponavimas teisinga informacija, gebėjimas ją gauti laiku padeda nuodugniai planuoti karjeros žingsnius. Juk lietuvių liaudies išmintis sako: „Kas išpėtas, tas apginkluotas“. Šiuo atveju, aptariant mokinių informacijos paieškos gebėjimų ryšį su sėkminga karjera, reikėtų priminti ne tik apie nuolat kintančius darbo pasaulio reikalavimus, bet ir apie augančią konkurenciją.

Šios temos aptarimui skiriama 12keturiolikta mokinio knygos „Karjeros vadovas“ tema „Karjeros informacija ir jos paieška“. Šioje temoje pateikiamos dvi užduotys, skirtos informacijos paieškos gebėjimams ugdyti.

Užduotyje „*Informacijos paieška: kas ir kaip?*“ (*) siūloma grupėje aptarti asmeninius informacijos paieškos būdus.

Užduotis „*Karjeros informacijos sritys*“ (**) atliekama

individualiai. Ji tobulina mokinių karjeros informacijos paieškos ir tvarkymo gebėjimus.

Užduotis „*Informacinis interviu*“ (**) suteikia galimybę mokiniams naudojant interviu metodą surinkti aktualią karjeros informaciją .

Karjeros informacijos paieškos greitis ir kokybė priklauso nuo žmogaus patirties ir poreikių. Kuo dažniau mokiniai taiko informacijos paieškos gebėjimus, tuo jiems lengviau surasti kokybiškos karjeros informacijos. Šis gebėjimas išlieka svarbus visais žmogaus karjeros etapais.

Siūloma atlikti užduotis „*Profesijos ABC*“ (*) ir „*Sąvokų kekė*“ (**), skirtas įvairaus amžiaus mokinių karjeros informacijos paieškos, tvarkymo ir taikymo gebėjimų ugdymui.

19 užduotis. PROFESIJOS ABC.

Ugdoma karjeros kompetencija

Rasti ir efektyviai naudoti karjeros informaciją.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo ir pažinimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Pasitelkiant informacijos paieškos gebėjimus, apibūdinti skirtingas profesijas.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

10 - 20 mokinių (porinis skaičius).

Užduoties atlikimo laikas

45 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai naudoja skirtingus informacijos paieškos būdus.

Reikalingos priemonės

Kompiuteriai su interneto prieiga, elektroninės informacijos saugojimo laikmenos.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Informacinių technologijų klasė, kurioje mokiniai galėtų dirbti poromis.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai suskirstomi poromis. Ant lentos arba skaidrėje mokytojas pateikia užduotį: „*Turite profesijų sąrašą. Pasitelkę interneto priemones, suraskite šių profesijų apibūdinimą. Pasiruoškite pristatyti poros darbo rezultatus*“ .

Mokiniais siūlomas šis profesijų sąrašas: AUTOMOBILIŲ MECHANIKAS, MOKYTOJAS, UGNIAGESYS, PLYTELIŲ KLOJĖJAS, BIBLIOTEKININKAS, SEKRETORIUS, AKTORIUS, SLAUGYTOJAS, TV OPERATORIUS, IT ADMINISTRATORIUS. Mokiniai turi nurodyti:

- 1) kokias užduotis atlieka pasirinktos profesijos atstovas;
- 2) kokioje vietoje (patalpose, lauke) dirba;
- 3) kokius darbo įrankius naudoja.

Užduočiai atlikti skiriama 30 min.

Mokiniai atlieka refleksiją ir atsako į mokytojo klausimus:

- *Ar sudėtinga rasti tinkamą informaciją apie pasirinktą profesiją?*
- *Ką naujo sužinojote atlikdami šią užduotį?*
- *Kaip šią patirtį naudosite ateityje?*

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Užduotis gali būti atliekama individualiai arba skiriama namų darbams.

Stebėseną

Pateikęs užduotį mokytojas stebi, kaip mokinių poros dirba drauge. Mokytojas gali pateikti pasiūlymus, kur ieškoti informacijos, tačiau į patį paieškos procesą nesikiša.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu, įvertinant rezultatų įvairovę ir mokinių darbo poroje sklandumą.

Aptarimas

Po užduoties atlikimo aptariant rezultatus reikėtų mokiniams akcentuoti, kad ši užduotis tobulina jų informacijos paieškos gebėjimus, kurie bus ypač svarbūs planuojant ir įgyvendinant karjerą.

20Septyniolikta užduotis. SAŲOKŲ KEKĖ.

Ugdoma karjeros kompetencija

Rasti ir efektyviai naudoti karjeros informaciją.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo ir pažinimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę veikiant grupėje ugdytis karjeros informacijos paieškos gebėjimus.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai.

Grupės dydis

10 - 20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

45 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi žinių apie karjeros informacijos sritis, geba naudoti skirtingus informacijos paieškos būdus.

Reikalingos priemonės

Kompiuteriai su interneto prieiga, elektroninės informacijos saugojimo laikmenos.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Informacinių technologijų klasė, kurioje mokiniai galėtų dirbti poromis.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai suskirstomi poromis. Ant lentos arba skaidrėje mokytojas pateikia užduotį: „*Turite sąvokų sąrašą. Pasitelkę interneto priemones suraskite šiuos žodžius ANGLŲ, ITALŲ ir LENKŲ kalbomis. Pateiktas sąvokas paaiškinkite*“ .

Mokiniai gauna užduoties lapą (55 priedas). Sąvokų sąrašas: KARJERA, PROFESIJA, PASIEKIMAI, GEBĖJIMAI, DARBAS, ŽINIOS, MOKYKLA, TYRIMAS, PLANAS, PROFESIJOS PATARĖJAS. Užduočiai atlikti skiriama 30 min.

Mokiniai atlieka refleksiją ir atsako į mokytojo klausimus:

- *Kaip sekėsi ieškoti sąvokų kitomis kalbomis?*
- *Ar sudėtinga rasti tinkamą sąvokos paaiškinimą?*
- *Ką naujo sužinojote atlikdami šią užduotį?*
- *Kaip šią patirtį naudosite ateityje?*

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Užduotis gali būti atliekama individualiai.

Stebėseną

Pateikęs užduotį mokytojas stebi, kaip mokinių poros ją atlieka, jei reikia,

konsultuoja dėl sąvokų paaiškinimo, sąvokų vertimo į užsienio kalbas.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu, įvertinant rezultatų tikslumą ir užduoties atlikimo kokybę. Vertinant atkreipiamas dėmesys į informacijos paieškos proceso preciziškumą.

Aptarimas

Po užduoties atlikimo aptariant rezultatus reikėtų mokiniams akcentuoti, kad ši užduotis tobulina jų informacijos paieškos ir sisteminimo gebėjimus, kurie bus ypač svarbūs planuojant ir įgyvendinant karjerą.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

55 priedas

Karjeros informacijos paieškos užsiėmimą galima integruoti į informacinių technologijų pamokas.

Rekomenduojami šaltiniai:

Informacinių gebėjimų ugdymo metodinė priemonė vyresnių klasių moksleiviams <http://www.biblioteka.lt/vaikai/vyresn.html>

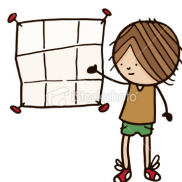
Lietuvių kalbos žodynas <http://www.lkz.lt/startas/htm>

Tarptautinių žodžių žodynas <http://www.zodziai.lt>

Karjeros projektavimo terminų žodynas internete

<http://glossary.ambernet.lt/>

135. MOKINIŲ GEBĖJIMO TAIKYTI INFORMACIJOS PAIEŠKOS ETAPUS UGDYMAS

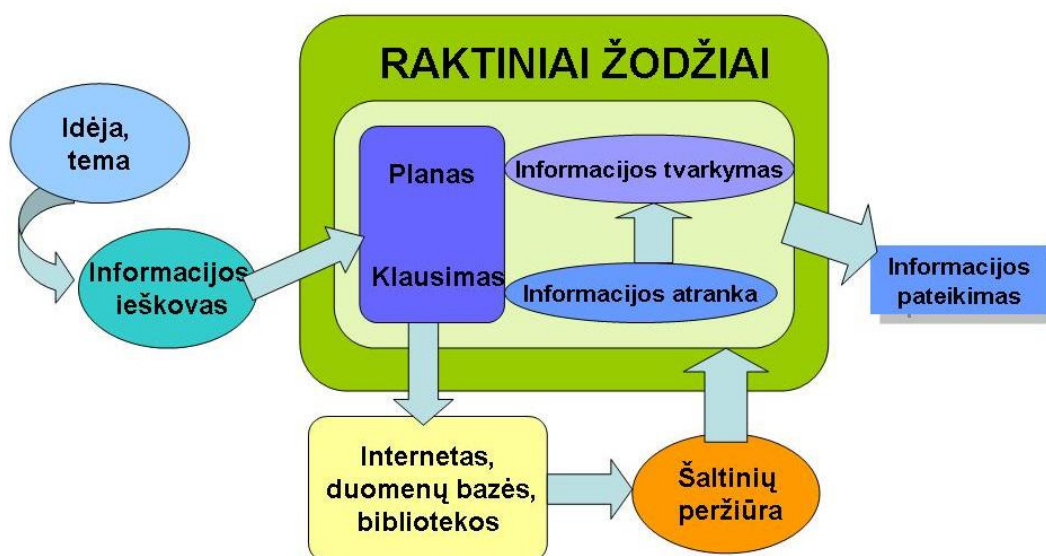

TIKSLAS

Šios temos tikslas - apibūdinti mokinių informacijos paieškos etapų taikymo galimybes ugdymo procese.

Informacijos paieška – tai visuma priemonių ir būdų, padedančių rasti reikiamą informaciją. Informacijos ieškoma sėkmingai, jei tenkinamos dvi sąlygos: informacija yra užrašyta (ar turi

elektroninę versiją); informacijos saugyklos yra susistemintos ir klasifikuotos. 8 pav. pristatoma informacijos paieškos eiga.

8 pav. Informacijos paieškos eiga.

Skiriami šeši informacijos paieškos etapai:

1. *informacijos poreikio nustatymas*; išsiaiškinama, kokios tiksliai informacijos trūksta.
2. *informacijos paieškos planavimas*; suplanuojama informacijos paieška, atrenkami raktiniai žodžiai.
3. *informacijos paieškos vykdymas*; internete, duomenų bazėse, bibliotekoje suformuluojamos užklausos informacijai rasti. Peržiūrimi gauti šaltiniai, analizuojama, ar informacijos paieškos rezultatas tenkina ieškovą.
4. *informacijos paieškos tikslinimas ir koregavimas*; informacijos paieškos laukas susiaurinamas arba praplečiamas, priklausomai nuo ieškovo poreikių. Informacijos paieškos koregavimas leidžia aptikti netikėtus rezultatus.
5. *informacijos paieškos rezultatų analizė, vertinimas, atranka ir rūšiavimas*; rezultatų analizė ir sisteminimas suteikia progą gauti optimalius paieškos rezultatus, juos išskirti.
6. *informacijos šaltinių išsaugojimas*; naudingi, tinkami informacijos šaltiniai išsaugomi taip, kad šių rezultatų prireikus sekantį kartą – juos būtų lengva aptikti ir aktyvuoti.

Skirtingų informacijos šaltinių naudojimas karjeros informacijai gauti gali suteikti netikėtų rezultatų, išplėsti žmogaus, ieškančio informacijos, pasirinkimo galimybes. Pavyzdžiui, ieškoma informacijos apie organizaciją, kurioje planuojama ieškoti darbo. Jei organizacija veikia ne vienerius metus, galima pasinaudoti archyvais, analizuoti juose pateiktus duomenis (veiklos, lėšų panaudojimo ataskaitas ir pan.), taip pat rasti pagrindinį

organizacijos tinklalapį, peržiūrėti deklaruojamas vertybes ir tradicijas. Tačiau, pasitelkus tik šiuos šaltinius, bus surinkta vienpusė - organizacijos pateikta - informacija. Šiuolaikinės technologijos suteikia galimybę rasti darbuotojų ir klientų atsiliepimus: pagyras ir skundus. Taip pat galima aptikti ir organizacijos konkurentų informaciją. Kuo tiksliau bus ieškoma informacijos, tuo išsamesnis vaizdas apie situaciją bus gautas.

Ugdant mokinių gebėjimą taikyti informacijos paieškos etapus, rekomenduojama atkreipti jų dėmesį į tikslų ir precizišką paieškos procesą. Itin svarbu ieškant informacijos parinkti tinkamus raktinius žodžius. Neužtenka rasti reikalingą informaciją – reikia ją analizuoti ir išsaugoti. Taip pat svarbu suteikti logiškus išsaugomų duomenų pavadinimus, kad prireikus juos peržiūrėti nereikėtų gaišti laiko.

Informacijos paieškos būdai aptariami 135 mokinio knygos temoje.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiama praktinė informacijos paieškos užduotis „*Informacijos paieškos bandymas*“ (**), skatinanti mokinių savarankiškumą, lavinanti raktinių žodžių formulavimo ir panaudojimo gebėjimus.

Informacijos paieškos procesas priklauso nuo asmens patirties ir motyvacijos veikti. Jei asmuo sklandžiai pereina visus informacijos paieškos etapus, jo turima informacija yra susisteminta ir lengvai pateikiama.

Siūloma atlikti užduotį „*Raktinis žodis*“ (***), kuri skirta mokinių grupei. Atlikę šią užduotį mokiniai patobulins karjeros informacijos paieškos, tvarkymo ir taikymo gebėjimus.

Užduotis „*Bylos pavadinimas*“ (**) suteiks galimybę dirbant poroje patobulinti informacijos analizės ir sisteminimo gebėjimus.

21Aštuoniolika užduotis. RAKTINIS ŽODIS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Efektyvus karjeros informacijos radimas ir naudojimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, bendradarbiavimo kompetencija.

Užduoties tikslas

Ugdyti mokinių karjeros informacijos paieškos ir analizės gebėjimus.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai;

mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

10 - 20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

45 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi žinių apie karjeros informacijos sritis, žino ir geba naudoti skirtingus informacijos paieškos būdus.

Reikalingos priemonės

Rašikliai ir užduoties lapas mokinių porai, balta lenta (didelis lapas) ir žymekliai.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Erdvi patalpa, kurioje mokiniai, sėdėdami poromis ir kalbėdami, netrukdytų vieni kitiems.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai suskirstomi poromis. Jie gauna užduoties lapą (6 priedas).

Mokytojas paaiškina, kad užduoties atlikimui skiriama 20 min.

Mokiniai drauge perskaito pateiktas 5 situacijas. Jie aptaria ir užrašo užduoties lape situacijai būdingus **raktinius žodžius**.

Visoms poroms pabaigus užduotį, atsakymų variantai aptariami drauge, jie užrašomi ant lentos ar A1 lape (skiriama 15 min.).

Mokiniai atlieka refleksiją ir atsako į mokytojo klausimus:

- *Ar buvo sudėtinga parinkti raktinius žodžius situacijoms?*
- *Ką naujo sužinojote atlikdami šią užduotį?*
- *Kaip šią patirtį naudosite savo karjeros kelyje?*

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima mokinius suskirstyti į grupes po keturis. Tada grupė užduotį atlieką drauge ir parengia grupės darbo rezultatų pristatymą.

Jei užduotis atliekama kompiuterių klasėje, galima pateikti antrą užduoties dalį: patikrinti internete, kokia informacija gaunama užklaustos eilutėje įrašius mokinių pateiktus raktinius žodžius.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokinių poros atlieka užduotį, jei reikia konsultuoja dėl raktinių žodžių parinkimo.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis kriterinis vertinimas pagal informacijos paiešką apibūdinančius kriterijus. Nustatoma ir įvardinama mokinio padaryta pažanga.

Aptarimas

Aptariant užduoties rezultatus mokytojas pabrėžia, kad šios užduoties metu mokiniai ne tik tobulino savo informacijos paieškos ir sisteminimo gebėjimus, bet ir dirbdami poromis mokėsi palaikyti socialinį kontaktą, bendradarbiauti

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas „Raktiniai žodžiai“ (6 priedas).

22Nauja užduotis. BYLOS PAVADINIMAS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Efektyvus karjeros informacijos radimas ir naudojimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, bendradarbiavimo kompetencija.

Užduoties tikslas

Ugdyti mokinių informacijos paieškos etapų taikymo gebėjimus.

Tikslinė grupė

11 - 12 kl. mokiniai

Grupės dydis

10-20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

45 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai geba naudoti skirtingus informacijos paieškos būdus, supranta informacijos ieškos etapų seką..

Reikalingos priemonės

Rašikliai ir užduoties lapas mokinių porai, balta lenta (didelis lapas) ir markeriai.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai suskirstomi poromis. Jie gauna užduoties lapą (7XX priedas).

Mokytojas paaiškina, kad užduoties atlikimui skiriama 20 min.

Mokiniai drauge perskaito pateiktas informacines žinutes. Pagal tekstuose pateiktą informaciją, suskirto pateiktas informacines žinutes į atskiras bylas. Šioms byloms sukuria logiškus, funkcionalių pavadinimus.

Mokinių poroms pabaigus užduotį, drauge aptariami atsakymų variantai, jie užrašomi ant lentos ar A1 lape (skiriama 15 min.).

Mokiniai atlieka refleksiją ir atsako į mokytojo klausimus:

- *Ar sudėtinga sisteminti informacines žinutes? Ar kilo nesutarimų dirbant drauge su kitu mokiniu?*
- *Ką naujo sužinojote atlikdami šią užduotį?*
- *Kaip šią patirtį naudosite ateityje?*
- *Kaip manote, kodėl informacijos paieška svarbi žmogui siekiant karjeros tikslų?*

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Užduotis gali būti skiriama namų darbams.

Galima pasiūlyti mokiniams kompiuterinį šios užduoties variantą. Atliekant užduotį informacinių technologijų klasėje galima prašyti elektroninio užduoties rezultato atsakymo.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokinių poros atlieka užduotį, atkreipdamas dėmesį į poros darbo būdą: imasi analizės drauge; ar kuris vienas poros narys linkęs vadovauti. Būtina atkreipti mokinių dėmesį ne tik į rezultato siekimą, bet ir į darbo drauge eigą.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis kriterinis vertinimas pagal informacijos paiešką apibūdinančius kriterijus. Apibūdinama mokinių poros pasiekta pažanga.

Aptarimas

Aptariant užduoties rezultatus mokytojas pabrėžia, kad šios užduoties metu mokiniai ne tik tobulino savo informacijos paieškos ir sisteminimo gebėjimus, bet ir dirbdami poromis turėjo galimybę įsiklausyti į kitą mokinį, užmegzti glaudesnę ryšį.

Užduoties rezultatas – praktinė galimybė suteikti byloms tinkamus pavadinimus – siejamas su karjeros planavimo žingsniais.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas „Bylos pavadinimas” (XX7 priedas).

Elektroninės informacijos paieškos galimybes nuodugniai aprašo informacinių technologijų metodiniai ir mokytojų leidiniai.

Rekomenduojami šaltiniai:

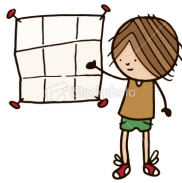
http://iftorina.vdu.lt/iftorina2010/4_InformacijosPaieska.pdf

http://www.vipt.lt/moodle/course/view.php?id=44&lang=lt_utf8&username=guest

<http://distance.ktu.lt/cdk/courses/2404/fcontent.html>

http://kursai.bibliotekospazangai.lt/mokomieji_filmukai

146. MOKINIŲ MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ KOMPETENCIJOS UGDYMAS JŲ KARJEROS KELIO KONTEKSTE

Temos tikslas - apibūdinti mokinių mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimo reikšmę ateities karjerai, nusakant šios kompetencijos tobulinimo galimybes mokykloje.

TIKSLAS

Mokymasis visą gyvenimą – visa mokymosi veikla, vykstanti bet kuriame amžiaus tarpsnyje, siekiant tobulinti asmeninės, pilietinės, socialinės ir profesinės srities kompetencijas (Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija, 2003). Tai - visą gyvenimą trunkantis procesas, kuriam įtakos turi konkretaus žmogaus, visuomenės ir informacinių technologijų kaita. Skirtingos asmenybės renkasi skirtingus mokymosi būdus. Pastebima mokymosi būdų ir formų kaita, vis labiau akcentuojamas neformaliai įgytų kompetencijų pripažinimo klausimas.

Mokinių mokėjimo mokytis kompetencija ugdoma kone per visų dalykų pamokas. Ugdymo karjerai programoje ypatingai akcentuojama sąsaja tarp mokymosi visą gyvenimą ir karjeros sėkmės. Mokymosi visą gyvenimą svarbos įsisąmoninimas skatina mokinių asmeninių gyvenimo ir karjeros tikslų nuolatinę peržiūrą, jautrumą mokymosi poreikiams.

Pozityvi nuostata į mokymosi visą gyvenimą procesą skatina asmens norų, poreikių ir galimybių peržiūrą, jų apmąstymą karjeros kontekste. Tai susiję su sąmoningu ir atsakingu nusiteikimu valdyti savo gyvenimą, pasitelkiant tinkamiausias tobulėjimo priemones.

Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje (2003) aiškiai išreikšta nuostata, jog šios kompetencijos aktualumo suvokimas priklauso ir nuo švietimo sistemos perduodamų signalų. Strategijoje teigiama: „Mokymosi visą gyvenimą stiprinimui esminę reikšmę turi nuolatinio mokymosi kompetencijos formavimo akcentai nuo pat pradinių švietimo sistemos

lygmenų“. Formalaus ugdymo institucijos yra labai svarbios formuojant mokymosi veiklų vertingumą suvokimą, tačiau negalima pamiršti ir neformaliojo ugdymo institucijų, kuriose lavinami jaunuolių talentai, praktiniai gebėjimai.

Mokymosi visą gyvenimą procesą galima prilyginti kelionei, kurios įgyvendinimui gali būti pasirinktos visiškai skirtingos priemonės ir būdai. Kiekvienas asmuo pats nusprendžia, kokį dvasinio ir profesinio tobulėjimo kelią pasirenks. Mokymosi visą gyvenimą metodus rekomenduotina tiesiogiai sugretinti su mokymosi metodų grupėmis (L. Jovaiša, 2001). Mokymosi visą gyvenimą kompetencijai ugdyti naudojamos šios mokymosi metodų grupės:

- Informacijos šaltinių naudojimo metodai.
- Praktiniai – operaciniai mokymosi metodai.
- Kūrybos mokymosi metodai.

Visos išvardintos metodų grupės turi plačias pritaikymo galimybes, lemiamas asmeninių žmogaus mokymosi tikslų.

- Informacijos šaltinių naudojimo metodai leidžia efektyviai naudotis informacija, teikiama skirtingais kanalais (pvz., pagal asmeninį mokymosi stilių).
- Praktiniai – operaciniai metodai yra pagrįsti praktinių gebėjimų tobulinimu. Žinios, gebėjimai ir nuostatos ugdomi atliekant konkrečius praktinius veiksmus.
- Kūrybos mokymosi metodai pagrįsti vaizduotės ir mąstymo „išlaisvinimu“. Tai skirtingos mokymosi veiklos, reikalaujančios netradicinių žmogaus veiksmų, idėjų generavimo. Svarbu mokiniams pabrėžti, jog kūryba apima daugybę žmogaus gyvenimo sričių, todėl kūrybiški rezultatai gali būti pasiekti ne tik meninėje veikloje, bet ir techninėje, mokslinėje srityse ar kasdieniniame gyvenime.

Diskutuojant su mokiniais apie mokymosi reikalingumą ir reikšmę žmogaus gyvenime, būtina pažymėti, kad neformaliai įgytos žinios ir gebėjimai yra tokie pat vertingi. Tik nuo besimokančio asmens priklauso, kaip bus panaudoti mokymosi veiklų rezultatai ir patirtis.

Mokymosi visą gyvenimą būdai ir formos aptariami 146 mokinio knygos temoje. Joje pateikiama praktinė užduotis – mini socialinis tyrimas „Mokymosi būdai“ (***). Šia užduotimi skatinamas mokinių socialinės aplinkos pažinimas, tobulinami bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimai, aktualizuojama mokymosi visą gyvenimą kompetencija.

Nagrinėjant mokymosi visą gyvenimą sąsajos su karjera tema, rekomenduojama atlikti tris grupines užduotis. Užduotis „Mokosi visa šeima“ (***) skirta 5 - 8 klasių mokiniams.

Užduotis „Mokausi įdomiai“ (***) atkreips mokinių dėmesį į skirtingų mokymosi galimybių išnaudojimą, patobulins bendradarbiavimo gebėjimus.

Užduotis „Mokausi mokydamas“ (***) skatins įsidėmėti patį efektyviausią mokymosi būdą. Mokiniai, dirbdami grupėje, išbandys šį mokymosi būdą, kartu tobulindami mokymosi visą gyvenimą kompetenciją.

23 užduotis. MOKOSI VISA ŠEIMA

Ugdoma karjeros kompetencija

Mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, mokėjimo mokytis, iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Skatinant mokinių susidomėjimą mokymosi galimybėmis, sudaryti sąlygas išsiaiškinti artimosios socialinės aplinkos mokymosi patirtį.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

4 - 24 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

45 - 60 min. (priklauso nuo dalyvių skaičiaus). Pasiruošimui skiriamos 3 – 7 dienos.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turėtų žinoti apie mokymosi visą gyvenimą svarbą.

Reikalingos priemonės

Rašymo priemonės ir užrašų sąsiuviniai mokiniams.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniams paskelbiama individuali užduotis, kurios rezultatus jie pristatys kito užsiėmimo metu. Užduotis „Mokosi visa šeima“ skamba taip: „Išsiaiškinkite,

kaip mokėsi jūsų tėvai, seneliai (ir/arba tetos, dėdės). Gaukite atsakymus į šiuos klausimus:

- *Kiek metų jie mokėsi?*
- *Kokių kalbų mokėsi?*
- *Kokie mokomieji dalykai jiems buvo mėgstamiausi?*
- *Kurie mokomieji dalykai buvo patys naudingiausi (labiausiai pritaikomi kasdien)?*
- *Koks egzaminas buvo pats sudėtingiausias?*
- *Kokie dalykai jiems yra įdomūs šiuo metu?“*

Sekančio užsiėmimo metu mokiniai surinktą informaciją pristato savo suolo draugui. Mokiniai drauge palygina turimą informaciją, jei aptinka panašumų, juos pasižymi.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Užduoties rezultatai gali būti pristatomi visai klasei arba pateikiami rašto darbo forma.

Stebėseną

Atkreipiamas dėmesys į informacijos rinkimo procesą, būtina pastebėti ir pagirti net minimalias pastangas. Mokiniais dalinantis informacijas stebimas bendradarbiavimo ryšių mezgimas, skatinamas pozityvus kito pozicijos priėmimas.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys suteikiamas žodžiu. Atkreipiamas dėmesys į mokinių pastangas tinkamai atlikti užduotį. Naudojamas formuojamasis vertinimas, atsižvelgiant į pateikiamos informacijos detalumą.

Aptarimas

Mokytojas atkreipia mokinių dėmesį, jog atlikdami šią užduotį jie sužinojo apie savo artimųjų mokymosi patirtį.

24Devyniolikta užduotis. MOKAUSI ĮDOMIAI.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, mokėjimo mokytis, iniciatyvumo ir kūrybingumo

kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę plėtoti savo mokymosi visą gyvenimą kompetenciją.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai;

mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

5 - 25 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

45 min. (priklauso nuo dalyvių skaičiaus)

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turėtų žinoti apie skirtingus mokymosi metodus.

Reikalingos priemonės

Užduoties lapai (8 priedas). Spalvoti pieštukai, žymekliai, liniuotės, A4 formato balti popieriaus lapai. Diktofonas (garsą įrašantis telefonas).

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai gauna užduoties lapą ir 2 tuščius popieriaus lapus.

Mokiniams paskelbiama užduotis: „*Perskaitykite tekstą. Išskirkite pagrindinę idėją. Tekste skirtingomis spalvomis pažymėkite sąvokas, kurias galite paaiškinti, ir sąvokas, kurios jums yra nepažįstamos*“. (Šiai veiklai skiriama 10 min.).

Vėliau mokiniai paprašomi nubraižyti schemą, kuri atspindi tekste perduodamą informaciją. (Veiklai skiriama 10 min.).

Trečioje užduoties dalyje, mokiniai prašomi suformuluoti 2 sakinius, apibūdinančius pateiktą tekstą. Šie mokinių perskaitomi sakiniai įrašomi diktofonu. (Šiai veiklai skiriama 10 min.).

Įrašai perklausomi. Mokiniai išrenka įrašą, geriausiai apibūdinantį tekstą.

Atlikę tris skirtingas teksto „apdorojimo“ užduotis mokiniai aptaria. Aptarimui naudotini klausimai:

- *Kuri užduoties dalis buvo sudėtingiausia?*
- *Kas jus nustebino atliekant užduotį?*
- *Kokią įtaką užduoties atlikimui turėjo laiko limitas?*

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima užduotį skaidyti ir pateikti po vieną dalį, po kiekvienos dalies atliekant

refleksiją. Po užduoties atlikimo galima pateikti kontrolinius klausimus iš teksto, kuri mokiniai jau skaitė. Šią užduotį mokiniai gali atlikti ne tik individualiai, bet ir porose.

Stebėseną

Mokytojas stebi dirbančius mokinius. Jei reikia, mokytojas gali komentuoti vienos ar kitos užduoties dalies atlikimą. Daug dėmesio skiriama refleksijai.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas, kai jį atlieka kiti mokiniai (mokomasis vertinimas). Mokiniai vertina bendraklasių rezultatus pagal informacijos pateikimo aiškumo, originalumo kriterijus. Vertinant stengiamasi atkreipti dėmesį į pozityvius mokinių veiksmus, jų pastangas analizuoti informaciją.

Aptarimas

Aptariant šios užduoties rezultatus, mokytojas siūlo atkreipti dėmesį, jog darbe žmonės dažnai susiduria su nepažįstamais terminais, profesiniu žargonu. Gebėjimas greitai ir aiškiai išskirti pagrindinius informacinius blokus leidžia produktyviau mokytis ir dirbti, skatina asmeninės karjeros įgyvendinimo kompetencijas.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas (8 7 priedas).

25Dvidešimta užduotis. MOKAUSI MOKYDAMASIS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, mokėjimo mokytis, iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Lavinant mokinių mokėjimo mokytis gebėjimą – sudaryti sąlygas išbandyti naują mokymosi galimybę.

Tikslinė grupė

11 - 12 kl. mokiniai,
mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

4 - 24 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

45 - 60 min. (priklauso nuo dalyvių skaičiaus)

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turėtų žinoti apie skirtingus mokymosi metodus.

Reikalingos priemonės

Vienas užduoties lapas (9 priedas) vienai mokinių porai.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai, dirbantys poroje, gauna užduoties lapą, kuris perkerpamas į dvi dalis. Abu mokiniai atidžiai perskaito savo teksto dalį, jei reikia pasižymi svarbiausias mintis, pasirengia savo dalį perpasakoti porininkui. (Skiriama 15 minučių.)

Mokiniai vienas kitam papasakoja savą teksto dalį, paaiškina sunkesnes detales, sąvokas. Jie gali vienas kito klausinėti, patikslinti informaciją. (Skiriama 15 minučių.)

Pabaigus informacijos aptarimą, mokytojas praneša, kad iš ką tik peržiūrėto teksto bus rašomas savarankiškas darbas. Mokiniai turi raštu individualiai atsakyti į pateiktus klausimus. (Skiriama 10 minučių.)

Parašę savarankišką darbą, mokiniai aptaria užduoties atlikimą. Prisimena, kaip jautėsi mokydami kitus, kaip sekėsi perteikti sudėtingesnes teksto detales, paaiškinti sąvokas. Jie apibūdina, ką naujo apie save sužinojo; kaip jautėsi savarankiško darbo metu.

Svarbu sukurti jaukią ir pozityvią mokymosi aplinką. Nereikėtų griežtai skubinti mokinių, laiko limitas primenamas subtiliai.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima užduotį skirti 4 žmonių grupei, darbą organizuojant pagal analogišką schemą. Turint daugiau laiko, galima savarankiško darbo lapelius duoti patikrinti patiems mokiniams.

Stebėseną

Stebint dirbančius mokinius reikėtų atkreipti dėmesį į papildomai užduodamus klausimus. Refleksijos metu reikėtų stebėti, kad visi mokiniai apibūdintų savo jauseną po užduoties atlikimo.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas, kai grįžtamasis ryšys suteikiamas žodžiu. Atkreipiamas dėmesys į mokinių įsitraukimą ir mokomąją veiklą.

Aptarimas

Mokytojas atkreipia mokinių dėmesį, jog atlikdami šią užduotį jie *mokėsi mokydami*. Mokytojas susieja šia mokinių patirtį su karjeros kompetencijomis, pabrėžia, jog informacijos perteikimas kietiems yra veikla, dažnai pasitaikanti darbo pasaulyje.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas (98 priedas).

Mokytojas gali naudoti priede pateiktą tekstą arba pats pasirinkti bet kokios tematikos tekstą, kuris, jo nuomone, yra aktualus ir pakankamai sudėtingas.

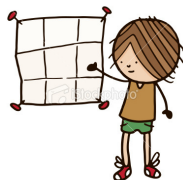

Mokymosi visą gyvenimą aktualumas akcentuojamas daugybėje Europos Sąjungos dokumentų. Mokymasis visą gyvenimą nuosekliai aptariamas pedagoginėje, psichologinėje literatūroje ir internetiniuose šaltiniuose.

Rekomenduojami šaltiniai:

- Jensen, E. Tobulas mokymas. Vilnius: AB OVO, 2001.
- Jovaiša L. Ugdymo mokslas ir praktika: analitinių straipsnių monografija. Vilnius: Agora, 2001.
- Jucevičienė P. Besimokantis miestas. Kaunas: KTU, Technologija, 2007.
- Lukošūnienė V., Bėkšta A. Mokymosi pagrindai. Vilnius: ŠMM,PPRC, Kronta, 2007.
- Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (prieiga internete: www.lssa.smm.lt/docs/Memorandumas_2001.doc)
- Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija (prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=329216&p_query=&p_tr2)
- Tarptautinės konferencijos „Mokymasis visą gyvenimą ir karjeros raida žinių visuomenėje“ leidinys http://www.elibrary.lt/resursai/Konferencijos/KU_19/TEZIU_KNYGA.pdf
- <http://www.qualityresearchinternational.com/glossary/lifelonglearning.htm>
- <http://radiographics.rsna.org/content/24/5/1483.full>
- http://www.esae.org/articles/2007_08_005.pdf

157. MOKINIŲ ASMENINIO MOKYMOSI STILIAUS REIŠMĖ KARJEROS KELYJE

Temos tikslas – nusakyti mokinių asmeninio mokymosi stiliaus aktualumą karjeros kontekste.

TIKSLAS

Mokėjimas mokytis aktualus visų amžiaus grupių žmonėms, nes būtent šis mokėjimas skatina nuolatinį asmenybės tobulėjimą. Pažinodami save ir žinodami savo vyraujančią mokymosi stilių žmonės gali lengviau ir greičiau išmokyti naujų dalykų, efektyviau išnaudoti turimus išteklius.

Mokymosi stilius – tai pamėgtas galvojimo, informacijos apdorojimo ir supratimo būdas. Tai – konkrečiam žmogui tinkamiausias mokymosi būdas. Jo pagalba pasirenkamos priemonės ir metodai, kurie leidžia greičiau padaryti mokymosi pažangą, įgalina aktyviai veikti.

Dažniausiai naudojama VAK sistema, kur išskiriami trys pagrindiniai mokymosi stiliai. Jie pagrįsti skirtingais informacijos priėmimo ir perteikimo būdais: vizualinis (regimasis); audialinis (girdimasis); kinestetinis (lietimo). Aptarti mokymosi stiliai pasižymi skirtingai išreikštomis, vis kitokiomis informacijos priėmimo variacijomis. Mokiniais reikėtų priminti, jog savo mokymosi stiliaus žinojimas ir jam būdingų priemonių naudojimas leidžia pasiekti geresnių rezultatų, sėkmingiau atlikti užduotis.

10 lentelė. VAK informacijos perteikimo signalai ir sėkmingo mokymosi galimybės

Mokymosi stilius	Kam skiriamas dėmesys?	Priemonės, padėsiančios sėkmingiau mokytis
Vizualinis	Vaizdas. Spalvos. Formos. Šriftai. Spausdinti tekstai.	Schemos, brėžiniai, piešiniai, eskizai, lentelės, raštiškos instrukcijos, plakatai, IT priemonės skaidrės, grafikai, video medžiaga.
Audialinis	Garsas. Sąskambis. Intonacija. Žodžiai. Ritmas.	Garso įrašai, instrukcijos žodžiu, informacijos skaitymas garsiai, pasakojimai, diskusijos, debatai, klausimų uždavinėjimas, kitų žmonių mokymas.
Kinestetinis	Lietimas. Judesys. Skirtingų priemonių,	Projektinė veikla, laboratoriniai darbai. Įsiminama informacija susiejama su judesiu, mokomasi

	medžiagų tekstūros. Paviršių faktūros.	vaikštinėjant. Pateikiami praktikoje pritaikomi pavyzdžiai, „apčiuopiami“ užduočių rezultatai.

Asmeninio mokymosi stiliaus išmanymas aktualus ir karjeros įgyvendinimo kontekste. Pirma, tai leidžia efektyviau ieškoti, analizuoti ir apibendrinti informaciją, kitaip tariant, konkuruoti su kitais nuolat kintančiame darbo pasaulyje. Antra, tai leidžia numatyti asmeninio tobulėjimo galimybes. Trečia, mokymosi stilių išmanymas padeda efektyviai pristatyti informaciją karjeros situacijose, atsižvelgiant į kitų žmonių (bendramokslių ar darbuotojų) informacijos priėmimo būdus.

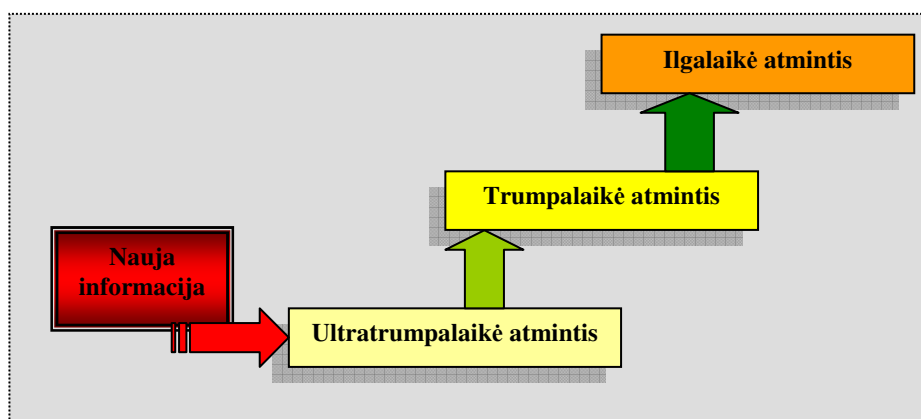
Neįmanoma apibrėžti paties efektyviausio, absoliučiai tobulo mokymosi stiliaus. Kiekvienas asmuo tiria ir išbando įvairias priemones, o tada nusprendžia, kaip mokytis jam yra parankiausia. Kadangi skirtingi žmonės mokosi skirtingai, jiems tinka skirtingos mokymosi priemonės ir metodai.

Mokymosi stiliui aptarti skiriama 15septyniolikta mokinio knygos tema „Asmeninis mokymosi stilius karjeros kelyje“. Šioje mokinio knygos temoje pateikiamos užduotys, siūlančios atkreipti dėmesį į asmeninį mokinio mokymosi procesą. Klausimynas „*Kaip aš priimu informaciją*“ (*) - individuali veikla. Užpildomas klausimynas padeda nustatyti asmeninį informacijos priėmimo būdą.

Klausimynas „*Mano mokymosi stilius*“ (**) įgalina mokinius nustatyti savo mokymosi stilių.

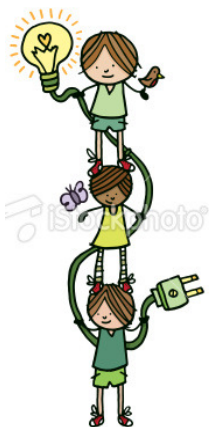
Neatskiriama mokymosi dalis – informacijos įsiminimas. Atminties lavinimas yra svarbus, siekiant efektyviai mokytis. Išskiriamos trys atminties pakopos (žr. 9 pav.), kurias turi pereiti informacija, jei siekiama, kad ji ilgam išliktų atmintyje.

9 pav. Atminties pakopos.

Ultratrumpalaikė atmintis – pirmoji pakopa. Šioje jutiminėje atmintyje informacija išlaikoma vos kelias sekundes. Tada ji keliauja į trumpąją atmintį, kur nedidelis informacijos kiekis išlaikomas iki 30 sekundžių. Jei sąmoningai stengiamasi prisiminti, toliau informacija pasiekia trečiąją pakopą – ilgalaikę atmintį, kur nuolat saugoma daugybė informacijos.

Informacijos reikšmė ir naudingumas lemia, ar informacija bus ilgam įsimenama. Jei asmuo suvokia, dėl ko mokosi, jis daug lengviau įsimins reikalingą informaciją. Kartojimas padeda užtikrinti, kad informacija nebus išstumta ir pamiršta.

Mokymasis gali būti įvairiausių formų ir apimčių. Tačiau įsiminimas būtinas bet kuriai mokymosi veiklai. Siūloma klasėje atlikti užduotį „*Turguje pirkau*“ (*), skatinančia netradicinio informacijos įsiminimo metodo taikymą.

Analitinis mąstymas, gebėjimas lyginti duomenis vertinamas kaip aukščiausias mokymosi veiklos požymis. Dalyvaudami grupės žaidime „*Aš skrendu į Mėnulį...*“ (**), mokiniai turės galimybę savarankiškai rasti žaidimo sprendimo raktą, analizuoti nuolat gaunama informaciją.

Užduotis „*Mokausi gudriai*“ (***) skatina pasitikslinti žinias apie mokymosi stilius ir jiems tinkamiausius mokymosi būdus.

26Dvidešimt pirma užduotis. ŽAIDIMAS „TURGUJE PIRKAU“

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, pažinimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams plėtoti mokymosi visą gyvenimą kompetenciją, lavinant jų gebėjimą įsiminti informaciją.

Tikslinė grupė

5 – 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

Iki 30 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

20 min.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai sustoja ratu. Mokytojas stovi rate drauge su mokiniais.

Mokytojas paskelbia instrukciją: „*Visi drauge einame į turgų. Turime nupirkti kiek įmanoma daugiau produktų, skirtų vakarėliui. Pradėsime nuo vaisių ir daržovių*“.

Pirkinių sąrašas skelbiamas tokiu būdu: mokinys pasako, kokį produktą perka. Antrasis mokinys pasako, ką perka ir įvardina ankstesnį pirkinį. Trečiasis mokinys nurodo savo pirkinį ir du ankstesnius pirkinius. Jei kuris nors dalyvis suklysta vardindamas, pradedama iš pradžių.

Mokytojas visą pirkinių sąrašą vardina paskutinis, taip demonstruodamas gražų pavyzdį ir puikią atmintį.

Po pratimo atlikimo trumpai aptariama, kas buvo sudėtingiausia žaidžiant žaidimą „Turguje pirkau“.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Jei grupė nėra didelė (8-10 dalyvių), po sėkmingo produktų sąrašo išvardinimo, dalyvius reikia sukeisti vietomis ir tada pabandyti išvardinti pirkinių sąrašą.

Susipažinimo pratimas „Įsimink mano vardą“ atliekamas tuo pačiu principu.

Šis pratimas gali būti naudojamas pirmą kartą susitikus su naujais mokiniais.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kad visi mokiniai dalyvautų žaidime. Jei ties kuriuo nors mokiniu informacija „stringa“, mokinius reikėtų sukeisti vietomis.

Vertinimas

Grįžtamasis formuojamojo vertinimo ryšys pateikiamas žodžiu apibendrinant grupės darbą.

Aptarimas

Vertinant atsižvelgiama į asmens įsitraukimą į grupės darbą, originalių produktų parinkimą, grupės darbo darną.

Aptariant užduoties rezultatus primenama, jog informacijos išiminimas, jos klasifikacija ir naudojimas yra tiesiogiai susiję su daugybe darbo užduočių.

Atminties lavinimas, gebėjimas analizuoti informaciją mokiniams pravers siekiant asmeninių karjeros tikslų.

27Dvidešimt antra užduotis. ŽAIDIMAS „AŠ SKRENDU Į MĖNULĮ“

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, pažinimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Plėsti mokinių mokymosi visą gyvenimą kompetenciją lavinant jų gebėjimą analizuoti ir gretinti informaciją.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai.

Grupės dydis

5 - 8 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

10 - 40 min.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai susėda ratu. Mokytojas sėdi drauge su mokiniais.

Mokytojas informuoja, kad šis užsiėmimas lavina kritinį mąstymą, skatina informacijos analizavimo ir gretinimo veiklas.

Mokiniams paaiškinama, kad savarankiškai turi suprasti slaptąją taisyklę, kuri paaiškina, kodėl vieni žmonės skrenda į Mėnulį, o kiti lieka Žemėje.

Užsiėmimas pradedamas mokytojo žodžiais „*Aš skrendu į Mėnulį ir pasiimu.....*“ (įvardinamas daiktas, atitinkantis slaptąją taisyklę). Mokinys, sėdintis mokytojui iš dešinės, įvardina savo daiktą. Jei daiktas atitinka slaptąją taisyklę, mokiniui pasakoma: „Tu skrendi į Mėnulį“. Jei mokinio įvardintas daiktas neatitinka slaptosios taisyklės, jis lieka Žemėje.

Dvi paprasčiausios slaptosios taisyklės formuluotės:

- pagal lytį (pvz. Jonas skrenda į Mėnulį pasiėmęs laikrodį, bet lieka Žemėje pasiėmęs kėdę. Inga skrenda į Mėnulį pasiėmusi dėžę, bet lieka Žemėje pasiėmusi raktą);
- pagal vardo pirmą raidę (pvz. Rūta skrenda į Mėnulį pasiėmusi ratą, raktą, ruletę, radiją; Tomas skrenda į Mėnulį pasiėmęs taros, tortą, titnagą ir pan.).

Mokytojas jokių būdu neišduoda slaptosios taisyklės. Mokiniai, išsiaiškinę slaptąją taisyklę, neišduoda jos kitiems ir žaidžia iki galo.

Siūloma „apsukti“ bent 5 ratas.

Po žaidimo mokiniai drauge aptaria, kas buvo sunkiausia; kaip sekėsi aiškintis slaptąją taisyklę. Galima pasiūlyti mokiniams apgalvoti, kokias savo slaptąsias taisykles šiam žaidimui sukurtų jie patys.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Pagrindinės žaidimo variacijos pagrįstos slaptosios taisyklės suformulavimu. Kuo intelektualesnė žaidime dalyvaujanti grupė, tuo įdomesnių slaptųjų taisyklių galima sukurti.

Stebėseną

Mokytojas stebi žaidime dalyvaujančią grupę, kontroliuoja, kad grupė laikytųsi taisyklių. Mokinių refleksijos metu mokytojas turi galimybę pasitikslinti pastabas, apie žaidimo „iššifravimą“, užduoti papildomų klausimų mokiniams.

Vertinimas

Svarbiausia ne gauti rezultatą - „iššifruoti“ slaptąją taisyklę, o aktyvus dalyvavimas. Vertinant dėmesys atkreipiamas į pozityvius mokinių veiksmus, jų pastangas grupuoti ir palyginti informaciją.

Aptarimas

Mokytojas, aptardamas užduoties atlikimo rezultatus, pabrėžia, jog informacijos analizė ir klasifikacija leidžia efektyviau naudoti laiko ir kitus išteklius. Mokiniams primenama, kad gebėjimas netradiciškai mąstyti ir analizuoti duomenis veda prie originalių sprendimų, kurie ypač vertinami darbo pasaulyje.

28 užduotis. MOKAUSI GUDRIAI.

Ugdoma karjeros kompetencija

Pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, pažinimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Ugdyti mokinių gebėjimą tikslingai naudoti asmeninį mokymosi stilių.

Tikslinė grupė

Mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

4-25 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

30 - 45 min.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai gauna užduoties lapus, kuriuos turi užpildyti. Mokytojas informuoja, kad ši užduotis padės geriau suvokti asmeninio mokymosi stiliaus

reikšmingumą. Užduoties lape nurodytos situacijos turėtų būti aptartos, atsižvelgiant į savo asmeninį mokymosi stilių ir jam būdingus mokymosi principus.

Užpildę užduoties lapą, mokiniai drauge su mokytoju dar kartą prisimena VAK mokymosi stilius. Refleksijos metu aptaria, koku būdu jiems lengviausia išmokti naujų dalykų.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Porai mokinių pateikiami skirtingi atvejai, kuriuos analizuodami mokiniai išskiria skirtingus mokymosi stilius.

Stebėseną

Mokytojas stebi dirbančius mokinius. Jei reikia, mokiniams primena VAK mokymosi stilių specifiką. Ypatingas dėmesys skiriamas užduoties refleksijai.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys pateikiamas žodžiu. Palankiai vertinamas ne konkretus užduoties atsakymas, o asmeninės patirties susiejimas su užduoties atsakymais.

Aptarimas

Mokytojas, aptardamas užduoties atlikimo rezultatus, pabrėžia, jog asmeninio mokymosi stiliaus identifikavimas ir sąmoningas naudojimas sudaro sąlygas greičiau ir kokybiškiau įsiminti informaciją, leidžia pasiekti aukštesnių akademinų rezultatų.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas „Mokausi gudriai“ (priedas 10)

Rengiantis šiai temai galima naudoti pedagoginius ir psichologinius šaltinius, nagrinėjančius metamokymosi ir probleminio mokymosi tematiką.

Rekomenduojami literatūros šaltiniai:

- Koppensteiner, Ch. Kaip geriau įsiminti ir išmokti? Vilnius: Alma litera, 2005.
- Lekavičienė R., Vasiliauskaitė Z., Antinienė D., Almonaitienė J. Bendravimo psichologija šiuolaikiškai. Vilnius: Alma litera, 2010.
- Lukošūnienė V., Bėkšta A. Mokymosi pagrindai. Vilnius: ŠMM,PPRC, Kronta, 2007.
- Myers D.G. Psichologija. Vilnius: Poligrafija ir informatika, 2000.

- Petty G. Šiuolaikinis mokymas. Praktinis vadovas. Vilnius: Tyto alba, 2006.
- Šulčius A. Mokomės mokytis. Kaunas: Šviesa, 2004.

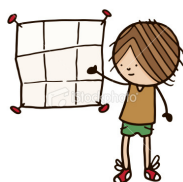
Naudingos nuorodos internete:

http://distance.ktu.lt/kursai/verslumas/verslo_ideologija/118245.html

http://www.pprc.lt/aukm/failai/AUKM_Ypatumai.pdf

<http://www.businessballs.com/vaklearningstylestest.htm>

168. MOKYMO ĮSTAIGŲ ĮVAIROVĖ IR TOLESNIO MOKYMOSI GALIMYBIŲ PAŽINIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS

Šios temos tikslas - atskleisti mokinių mokymosi galimybių pažinimo ugdymą per mokymosi institucijų įvairovės analizę.

TIKSLAS

Mokymo įstaigų įvairovė Lietuvoje suteikia galimybes sklandžiai pereiti iš vienos mokymosi aplinkos į kitą, pasirinkti mokymosi veiklą, atitinkančią asmeninius poreikius. Mokiniai, analizuojantys informaciją apie mokymosi įstaigų įvairovę, jose teikiamas ugdymo paslaugas, gali tikslingai rinktis mokymosi veiklas, atsakingai planuoti karjerą.

Aptariant mokymosi įstaigų įvairovę ir jų teikiamų paslaugų pasirinkimo galimybes būtina mokiniams priminti, kad šis pasirinkimas turės didelės įtakos tolimesnei karjerai. Todėl mokymosi galimybės tiriamos, atidžiai lyginamos, įvertinant jų atitikimą asmeniniams tobulėjimo poreikiams.

Lietuvos švietimo sistema suteikia sklandaus perėjimo galimybes į skirtingo lygmens ir tipo formaliojo ugdymo programas. Mokinys, pagal savo vertybes, interesus ir gebėjimus pats renkasi, kur mokytis.

Mokymosi galimybės Lietuvos profesinio mokymo įstaigose.

Lietuvos profesinio mokymo įstaigose gali mokytis įvairaus amžiaus mokiniai. Jose siūloma maždaug 480 profesinio mokymo programų. Mokiniai į šias įstaigas priimami nuo 14 metų.

Profesinio mokymo sistemos teikiamas tolimesnio mokymosi galimybes galima skirstyti į tris grupes, pagal besimokančiojo įgytą išsilavinimą.

11 lentelė. **Profesinio mokymo įstaigų siūlomos mokymosi galimybės**

Asmenims, neturintiems pagrindinio išsilavinimo	Asmenims, turintiems pagrindinį išsilavinimą	Asmenims, turintiems vidurinį išsilavinimą
Profesinę kvalifikaciją (mokymosi trukmė 2 metai)	Profesinę kvalifikaciją (mokymosi trukmė 2 metai)	Profesinę kvalifikaciją (mokymosi trukmė 1-2 metai)
Profesinę kvalifikaciją ir pagrindinį išsilavinimą (mokymosi trukmė 3 metai)	Profesinę kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą (mokymosi trukmė 3 metai)	

Mokymosi pagal profesinio mokymo programą privalumai:

- Nėra stojamųjų egzaminų, todėl visi norintys mokytis profesinio mokymo įstaigoje dalyvauja priėmimo procese, išvengdami papildomo streso.
- Mokslas valstybinėse profesinio mokymo įstaigose yra finansuojamas valstybės lėšomis.
- Pažangiems mokiniams mokamos stipendijos.
- Dieninių skyrių mokiniams užtikrinamos lengvatos viešojo transporto bilietams įsigyti.

Mokymosi galimybės Lietuvos aukštojo mokslo institucijose yra labai plačios. Šiomis galimybėmis naudotis turi teisę visi Lietuvos piliečiai, įgiję vidurinį išsilavinimą. Aukštojo mokslo institucijos skirstomos į dvi pagrindines grupes: universitetus ir kolegijas. Studijų programos skirstomos į tris pakopas:

I pakopa. Bakalauro studijų programos. Renkamasi iš universitetų ir kolegijų siūlomų studijų programų. Baigus bakalauro studijų programą įgyjamas bakalauro kvalifikacinis laipsnis, patvirtinamas bakalauro diplomu (universitete) arba profesinio bakalauro diplomu (kolegijoje).

II pakopa. Magistro studijų programos, siūlomos universitetų. Sėkmingai baigus šias programas įgyjamas magistro kvalifikacinis laipsnis, patvirtinamas magistro diplomu.

III pakopa. Doktorantūros studijos, pasirenkamos pagal mokslinių interesų sritį. Sėkmingai apgynus daktaro disertaciją įgyjamas daktaro mokslo laipsnis, kurį patvirtina išduodamas daktaro mokslo laipsnio diplomai.

Aptariant mokymosi galimybių pažinimo gebėjimų ugdymą, būtina stabtelti ties takoskyra tarp formalaus ir neformalaus ugdymo institucijų. Mokiniam reiktų priminti, jog formaliai įgytos žinios ir gebėjimai sudaro sąlygas tolimesniam mokymuisi (pvz., išlaikius brandos egzaminus, renkamsi aukštesnio lygmens mokymosi galimybės). Tačiau neformaliojo ugdymo metu įgytos žinios ir gebėjimai skatina užsiimti specifinėmis karjeros

veiklomis, tobulinti praktinius gebėjimus (pvz., pramoginių šokių šokėjai tampa treneriais, įkuria savo šokių mokyklas).

Tolesnio mokymosi galimybės aptariamos mokinio knygos „Karjeros vadovas“ 16 temoje.

Šioje temoje pateikiama užduotis skatina mokinius savarankiškai ieškoti informacijos apie savo mokymosi galimybes. Užduotis „Mokymosi galimybės“ (*) plečia mokinių akiratį, leidžia numatyti mokymosi alternatyvas, patobulinti informacijos paieškos ir analizės gebėjimus. Atliekant šią užduotį ugdoma mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimo kompetencija.

Siūloma pasitelkti pažangias technologijas ir atlikti visą eilę užduočių.

Diskusija „Kur mokytis mūsų mikrorajone“ (**) suteiks progą apžvelgti įvairiausias mokymosi galimybes artimiausioje geografinėje aplinkoje.

Užduotis „AIKOS informacija mokiniui“ (**) skatina bendradarbiavimą, informacijos analizės ir sisteminimo gebėjimų plėtotę, karjeros galimybių pažinimo kompetencijos augimą.

Užduotis „AIKOS žaliems“ (***) – tai mokinių sukurtas video filmukas, skirtas pristatyti AIKOS (Atvirą informavimo konsultavimo orientavimo sistemą) bendraamžiams. Tai užduotis, skatinanti komandinio darbo gebėjimų derinimą su planavimo ir išteklių valdymo gebėjimais.

Užduotis „Mūsų profesinio mokymo įstaiga“ (***) skirta profesinio mokymo įstaigų mokinių informacijos apibendrinimo ir pateikimo gebėjimų ugdymui.

29 užduotis. DISKUSIJA „KUR MOKYTIŠ MŪSŲ MIKRORAJONE?“ **Ugdoma karjeros kompetencija**

Mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, bendradarbiavimo, asmeninė kompetencijos.

Užduoties tikslas

Aptarti mokinių mokymosi galimybių įvairovę mikrorajone, skatinant atpažinti skirtingas mokymosi formas.

Tikslinė grupė

Mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

5 - 15 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

45 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai yra apgalvoję savo mokymosi patirtis, žino apie skirtingas mokymo formas ir įstaigas.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Erdvi klasė, ratu sustatytos kėdės.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai pakviečiami išsirinkti vietas ir susėsti. Mokytojas taria įvadinį žodį, primena mokymosi vertingumą. Kiekvienas diskusijoje dalyvaujantis mokinys trumpai pristato savo dabartinę mokymosi patirtį: kaip sekasi mokykloje; kokius būrelius lanko mokykloje; kokius būrelius lanko už mokyklos ribų. Diskusija pradedama klausimu: kas paskatino lankyti būrelius (patys norėjo, draugai, tėvai ir pan.)? Kodėl svarbu tobulinti savo gebėjimus?

Aptariama, kokias mokymo įstaigas mikrorajone mokiniai žino. Esant poreikiui, mokytojas patikslina mokinių pateiktą informaciją.

Stebėseną

Mokytojas analizuoja mokinių išsakomas mintis, stebi mokinių elgesį diskusijos metu. Svarbu priminti, jog laikomasi pagarbos ir vertingumo principų.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas. Grįžtamasis ryšys mokiniams suteikiamas žodžiu akcentuojant jų tinkamą pasiruošimą diskusijai, aktyvų dalyvavimą.

Aptarimas

Mokytojas pagiria mokinius už konstruktyvų elgesį diskusijos metu, akcentuoja naują informaciją apie mokymosi galimybes mikrorajone. Pabrėžiama asmeninės atsakomybės už savo mokymąsi svarba.

30 Dvidešimt trečia užduotis AIKOS INFORMACIJA MOKINIUI**Ugdoma karjeros kompetencija**

Mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, asmeninė kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams analizuoti AIKOS duomenų bazės informaciją ir ją pristatyti kitiems mokiniams.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai,
mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

5 - 20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

1 val. 30 min. (priklauso nuo dalyvių skaičiaus)

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai yra susipažinę su elektroninės informacijos paieškos sistemomis, naudojami MS Windows Power Point™ programa.

Reikalingos priemonės

Kompiuteriai su interneto prieiga.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Informacinių technologijų klasė.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai sėda prie kompiuterių ir surenka AIKOS tinklapio nuorodą www.aikos.smm.lt.

Mokiniams paskelbiama užduotis: „*Naudodami AIKOS duomenų bazės informaciją, sukurkite pristatymo „AIKOS informacija mokiniui“ skaidrės. Jūsų pristatymo skaidrės turi tenkinti šias sąlygas:*

- *Pristatymo apimtis: nuo 7 iki 10 skaidrių. Titulinė ir baigiamoji skaidrės yra privalomos.*
- *Pristatyme išdėstoma ši informacija: kaip mokiniui AIKOS duomenų bazėje rasti informaciją apie profesijas, kokie yra AIKOS duomenų bazės privalumai, kokie gali būti praktiniai patarimai, ieškant informacijos AIKOS duomenų bazėje.“*

Mokinių parengti pristatymai išsaugojami elektroninėje laikmenoje. Jie aptariami drauge su autoriais.

Užduoties rezultato pagrindas yra informacijos paieškos procesas, todėl į

pristatymo dizainą nereikėtų kreipti daug dėmesio.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Šią užduotį mokiniai gali atlikti ne tik individualiai, bet ir dirbdami porose. Galima rengti ne skaidres, o lankstinuką ar skrajukę apie AIKOS sistemą. Jei yra galimybė, galima organizuoti viešą pristatymų „AIKOS informacija mokiniui“ peržiūrą.

Stebėseną

Mokytojas stebi mokinių informacijos paieškos procesą.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis kriterinis vertinimas. Mokytojas vertina, ar mokinių pateikti darbai atitinka užduotyje suformuluotus reikalavimus.

Aptarimas

Aptariant užduoties rezultatus mokiniams primenama, jog AIKOS informacinė sistema - tai puiki galimybė rasti reikiamos karjeros informacijos. Šioje informacinėje sistemoje talpinama tik patikrinta, oficialiai pripažinta informacija, todėl mokiniai gali būti tikri, kad visada turės naujausią, legalią informaciją apie mokymo institucijas ir mokymosi galimybes.

31 Dvidešimt ketvirta užduotis AIKOS ŽALIEMS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams sąlygas ugdytis karjeros informacijos paieškos ir pristatymo gebėjimus, ruošiant video filmuką apie AIKOS duomenų bazę.

Tikslinė grupė

11 – 12 kl. mokiniai.

Grupės dydis

4 - 20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

1 savaitė užduoties produkto – video filmuko parengimui.

45 min. filmukų peržiūrai.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi būti susipažinę su elektroninės informacijos paieškos sistemomis; reikalingas bent minimalus kompiuterinio raštingumo lygis.

Reikalingos priemonės

Kompiuteriai, filmavimo įranga (video kameros, išmanieji telefonai ir pan.).

Filmukų montavimui rekomenduojama MS Windows Movie Maker™ programa.

Rezultatų peržiūrai: multimedia projektorius, kompiuteris, kolonėlės.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai suskirstomi į grupes po keturis.

Grupėms pateikiama užduotis - „*Sukurkite 2 min. trukmės video filmuką „AIKOS žaliems“*“. Mokytojas paaiškina, kad mokiniai turi 1 savaitę šiai užduočiai atlikti. Užduoties atlikimas bus vertinamas peržiūros metu.

Reikalavimai video filmukui „AIKOS žaliems“:

- Trukmė 2 minutės.
- Filmuku paaiškinama kaip ieškoti informacijos apie profesijas AIKOS duomenų bazėje.
- Kiekvienas grupės narys turi pasirodyti filmuotoje medžiagoje bent 5 sekundes.
- Montavimas, įgarsinimas, muzikinis fonas ir specialieji efektai – grupės kūrybiškumo ir laisvės demonstravimas.

Filmukų peržiūros metu grupės nariai pristato savo darbo eigą. Jei reikia, komentuoja parengtą video filmuką.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Šią užduotį mokiniai gali atlikti ir individualiai ar dirbdami porose.

Stebėseną

Mokytojas atlieka patarėjo vaidmenį. Jis stebi, kaip mokinių grupės planuoja užduoties atlikimą. Atkreipia dėmesį į mokinių pasirinktus darbo grupėje vaidmenis.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis kriterinis vertinimas. Mokytojas vertina, ar mokinių pateikti video filmukai atitinka užduotyje suformuluotus reikalavimus. Grįžtamasi ryšys pateikiamas žodžiu.

Aptarimas

Mokytojas pabrėžia, jog būtina laikytis užduotyje pateiktų reikalavimų,

primena, jog svarbu suformuluoti informacinį turinį, bet ir apgalvoti jo pateikimą. Šios užduoties rezultatas susiejamas su mokinių ateities karjera bent dviem aspektais: komandinio darbo gebėjimų tobulinimu ir rezultato/produkto pristatymo patirties įgijimu.

32 užduotis. MŪSŲ PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGA.

Ugdoma karjeros kompetencija

Mokymosi visą gyvenimą galimybių pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, bendradarbiavimo, asmeninė kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams sąlygas pristatyti savo profesinio mokymo įstaigą, akcentuojant mokymosi galimybių įvairovę.

Tikslinė grupė

Mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

5 - 20 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

1 val. 30 min. (priklauso nuo dalyvių skaičiaus)

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai yra susipažinę su elektroninės informacijos paieškos sistemomis, naudojami MS Windows Power Point™ programa.

Reikalingos priemonės

Kompiuteriai su interneto prieiga.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Informacinių technologijų klasė.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai suskirstomi į grupes po 4. Jiems paskelbiama užduotis: „Naudodamiesi visais jums žinomais ir prieinamais informacijos šaltiniais, sukurkite savo profesinio mokymo įstaigos pristatymo „Aš mokausi čia“ skaidrės. Jūsų pristatymo skaidrės turi tenkinti šias sąlygas:

- *Pristatymo apimtis: nuo 7 iki 15 skaidrių. Titulinė ir baigiamoji skaidrės yra privalomos..*
- *Pristatyme išdėstoma ši informacija: profesinio mokymo įstaigos misija;*

kontaktinė informacija; išvardinamos specialybės, kurias galima įgyti; aptariamas priėmimas į profesinio mokymo įstaigą.

- *Pristatymo skaidrėse galima pateikti asmeninės mokymosi patirties pavyzdį.*“

Mokinių parengti pristatymai išsaugojami elektroninėje laikmenoje. Jie aptariami drauge su autoriais.

Užduoties rezultato pagrindas – mokymosi galimybių atskleidimas. Pristatymo dizainas nėra labai aktualus, daug svarbiau – pristatymo informatyvumas ir tikslus mokymosi galimybių apibūdinimas.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Šią užduotį mokiniai gali atlikti dirbdami porose arba individualiai. Galima rengti ne skaidres, o lankstinuką ar skrajukę apie profesinio mokymo įstaigą.

Stebėseną

Mokytojas stebi mokinių informacijos paieškos procesą.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis kriterinis vertinimas. Mokytojas vertina, ar mokinių pateikti darbai atitinka užduotyje suformuluotus reikalavimus.

Aptarimas

Aptariant užduoties rezultatus akcentuojama mokymosi galimybių įvairovė, primenamas švietimo sistemos atvirumas. Drauge su mokiniais aptariami informacijos paieškos rezultatai. Ši užduotis gali padėti įvertinti ir koreguoti profesinio mokymo įstaigų internetinių tinklapių išdėstymą. Mokiniai gali pateikti vertingų pastabų dėl elektroninio informacijos pateikimo vartotojams.

Išsami informacija apie tolesnio mokymosi galimybes Lietuvoje pateikiama oficialiuose tinklalapiuose:

- <http://www.aikos.smm.lt> – Atvira informavimo konsultavimo ir orientavimo sistema.
- <http://www.lamabpo.lt> – Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendram priėmimui organizuoti.

Rengiantis šiai temai galima naudotis teisės aktais, reglamentuojančiais mokymo/si procesų tvarką, taisykles ir eigą:

LR Švietimo įstatymas:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395105&p_query

=&p_tr2=

LR aukštojo mokslo įstatymas

http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/istatymai/VIII-1586-2.htm

LR profesinio mokymo įstatymas:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=404449

179. DARBO PASAULIO PAŽINIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS

TIKSLAS

Temos tikslas - nNusakyti mokinių darbo pasaulio pažinimo gebėjimų plėtros kryptis ir svarbą planuojant karjerą.

Visuomenėje vykstantys ekonomikos, kultūros ir politinio gyvenimo pokyčiai yra spartūs ir atnešantys naujoves. Globalizacijos sąlygomis geografiniais atstumai praranda reikšmę. Virtualaus buvimo, keliavimo, mokymosi galimybės išplečia darbo pasaulio ribas. Darbo pasaulis yra įtakojamas žmonijos skaičiaus augimo ir demografinės situacijos kaitos.

Mokinių skatinimas domėtis darbo pasaulio pokyčiais yra tiesiogiai siejamas su karjeros galimybių tyrimu ir karjeros kelio pasirinkimu. Darbo pasaulio pokyčiai sąlygoja naujų galimybių ir kliūčių atsiradimą, lemiantį darbuotojų karjeros kaitą.

Informaciją apie darbo pasaulyje egzistuojančias darbo vietas ir kaitos procesus leidžia atidžiau rinktis darbo vietą, platesniame kontekste apmąstyti asmeninės karjeros žingsnius. Lietuvos profesijų klasifikatorius padeda pažinti oficialiai pripažintų profesijų įvairovę (žr. http://82.135.219.213/mod/klasifikatorius/?p=0_8). Jį naudodami mokiniai galės sukonkretinti savo profesinio pasirinkimo variantus, numatyti galimas giminiškas profesijas.

Profesijoms, jų specifikai ir atliekamų darbo veiklų apibūdinimui naudojamos profesiogramos. **Profesiograma** – trumpas, konkretus ir detalus konkrečios profesijos apibūdinimas (profesijos charakteristika). Elementarioji profesiogramos struktūra (žr. <http://www.aikos.smm.lt/html/4/111212.html>): darbo objektas, darbo priemonės, darbo vietos charakteristikos aprašymas, reikiamos kvalifikacijos aprašymas, profesinio statuso įvertinimas. Analizuodami tokį profesijos apibūdinimą mokiniai susipažįsta su profesija neutraliomis

sąlygomis, neatsižvelgiant į profesijos stereotipus ir tos profesinės srities mitologiją. Konkrečios profesijos teorinį pažinimą prie realybės priartina bendravimas su tos profesijos atstovais. Informaciniai interviu padeda iširti profesinę kasdienybę, nustatyti darbinių veiklų seką, gauti atsakymus apie profesinės veiklos subtilybes.

Kalbant apie darbo pasaulį, negalima pamiršti nuolat populiarėjančių karjeros galimybių, atsirandančių kuriant nuosavą verslą. Galima pasirinkti skirtingas variacijas: dirbti laisvai samdomu darbuotoju (angl. freelancer), susikurti savo darbo vietą naudojant verslo liudijimą ar patentus. Aktyvus žmogus gali pasinaudoti įvairiomis progomis ir pats susikurti sėkmingos karjeros formulę.

Darbo pasaulio kaitai aptarti skirta 17devyniolikta mokinio knygos tema „Kas vyksta darbo pasaulyje?“. Šioje temoje pateikiamos užduotys plėtoja kintančio darbo pasaulio pažinimo kompetenciją, skatina darbo pasaulyje vykstančius procesus sugretinti su asmenine patirtimi.

Užduotis „*Žurnalisto tyrimas*“ (*) atliekama individualiai. Ji skirta socialinės aplinkos pažinimo, informacijos analizės gebėjimų tobulinimui. Šioms užduotims atlikti reikalingas kompiuteris su interneto prieiga.

„*Naujos darbo formos*“ (**) - užduotis skirta įvairių darbo formų apibūdinimui ir analizei.

Užduotis „*Mano artimųjų profesijos*“ (***), skatina bendravimą su artimąją socialine aplinka. Ši užduotis mokiniams leidžia nuodugniau susipažinti su Lietuvos profesijų klasifikatoriumi, jo sandara.

Užduotis „*Man įdomios profesijos*“ (**) atliekama individualiai, tačiau užduoties rezultatai pristatomi klasėje. Mokiniai tobulina kintančio darbo pasaulio pažinimo kompetenciją, informacijos analizės ir pristatymo gebėjimus.

Užduotis „*Profesijų medis*“ (**) skirta giminiškų profesijų pristatymui naudojant kūrybinius mokinių gebėjimus.

Darbo pasaulio kaitai atskleisti skirtos toliau pristatomos užduotys: „Mūsų mokyklos darbuotojai“ (**), „Darbo pasaulis“ (***), „Mano svajonių darbas“ (*), „Profesiogramų analizė“ (**) ir „Interviu su profesionalu“ (***). Šios užduotys sudaro galimybę aptarti darbo pasaulio pokyčius ne tik valstybės politikos lygmeniu, bet ir vieno žmogaus gyvenimo kontekste.

Skatinant mokinius domėtis darbo pasaulio kaita galima sėkmingai naudotis profesinio veiklinimo galimybėmis, pavyzdžiui, rengti vizitus į sektorinius praktinio mokymo centrus, kuriamus skirtingose Lietuvos regionuose.

33 užduotis. MŪSŲ MOKYKLOS DARBUOTOJAI

Ugdoma karjeros kompetencija

Kintančio darbo pasaulio pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, komunikavimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Skatinti mokinių bendravimą su skirtingų profesijų atstovais ir gilinti darbo pasaulio pažinimą.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

4 - 30 mokinių (suskirstomi grupėmis po 4).

Užduoties atlikimo laikas

45 min. (30 min. susipažinimui su mokyklos darbuotojais, 15 min. užduoties rezultatų aptarimui).

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai žino, jog skirtingų profesijų atstovai vykdo skirtingas užduotis. Jie yra pasirengę pokalbiui su mokykloje dirbančiais darbuotojais.

Užduoties atlikimo eiga

Pasiruošimas. Su mokyklos darbuotojais mokytojas iš anksto susitaria dėl susikimo su mokiniais. Į šiuos susitikimus įtraukiami visi mokyklos darbuotojai: administracija (direktorius, pavaduotojai), techninis personalas (raštinės darbuotojai, budintys, valytojai, sargai), valgyklos personalas (virėjos, valgyklos

vedėjas), pedagoginis personalas ir specialistai.

Mokiniai suskirstomi grupėmis po 4 narius. Per 30 min. mokinių grupė turi susitikti su 2 mokyklos darbuotojais. Mokiniai burtų keliu išsirenka du darbuotojus, su kuriais susitiks. Per 10 – 15 minučių mokiniai išsiaiškina:

- Kiek metų darbuotojas dirba šiose pareigose?
- Kokias pagrindines užduotis atlieka?
- Ką savo darbe darbuotojas labiausiai mėgsta?
- Kokie didžiausi sunkumai?
- Kokius darbo įrankius (priemones) naudoja?

Įvykdę užduotį mokiniai susirenka rezultatų aptarimui.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai kalba su mokyklos darbuotojais; kokius papildomus klausimus užduoda. Svarbu atkreipti dėmesį į grupės darbą ir mokinių tarpusavio santykius.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas, atkreipiant dėmesį į grupių surinktos informacijos nuoseklumą. Papildomai vertinimas mokinių darbas grupėse.

Aptarimas

Aptardamas užduoties rezultatus, mokytojas primena mokiniams, kad kalbėdamiesi su mokyklos darbuotojais jie pažino skirtingas pareigybes, galėjo geriau suprasti, kokias užduotis atlieka skirtingi darbuotojai.

34Dvidešimt septinta užduotis DARBO PASAULIS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Kintančio darbo pasaulio pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo kompetencija.

Užduoties tikslas

Skatinant mokinių susidomėjimą darbo pasaulio kaitos procesais, plėsti mokinių karjeros galimybių pažinimą.

Tikslinė grupė

5 - 8 kl. mokiniai.

Grupės dydis

8 - 14 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

30 min. (priklauso nuo dalyvių skaičiaus)

Reikalingos priemonės

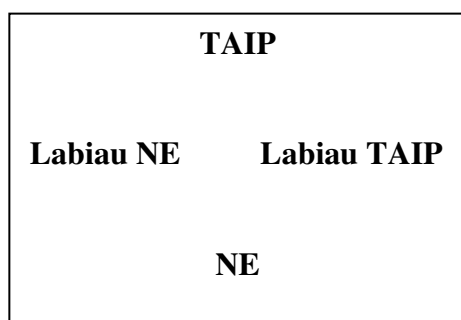
Atsakymų vietos žymekliai (Taip. Ne. Labiau taip. Labiau ne). Lipni juosta žymekliams priklijuoti. Mokytojo klausimų kortelės.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Didelė, erdvi patalpa. Kiemas.

Užduoties atlikimo eiga

Jei pamoka vyksta klasėje, suolai išstumdomi, centre paliekamas laisvas plotas. Mokytojas ant grindų priklijuoja atsakymų vietos žymeklius.

Mokiniai informuojami, kad perskaičius teiginį, per 10 sekundžių jie turi pasirinkti savo atsakymą ir toje vietoje atsistoti.

Mokytojas skaito teiginį, mokiniai pasirenka savo atsakymą. Drauge aptariami pasirinkimo motyvai, skirtingas pozicijas pasirinkę mokiniai komentuoja savo pasirinkimą.

Skaitomas sekanti teiginys. Atsakymų pasirinkimo procedūra pasikartoja. Siūloma užduočiai naudoti 5-7 kontraversiškus teiginius. Pastaba mokytojams: atkreipti ypatingą dėmesį į teiginių formuluotes, vengti dvigubų neiginių.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Užduotį galima naudoti kaip įvadą į pamoką apie darbo pasaulį; profesijų įvairovę; darbuotojų teises ir pareigas.

Stebėseną

Perskaitęs teiginius mokytojas stebi, kaip mokiniai pasirenka atsakymų variantus. Mokytojas analizuoja, ar atsakymų aptarimo metu yra mokinių, keičiančių nuomonę. Būtina jų paklausti, kodėl įvyko nuomonės pakeitimas.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas, kai grįžtamasis ryšys suteikiamas žodžiu.

Aptarimas

Aptariant užduoties rezultatus, mokytojas siūlo atkreipti dėmesį į skirtingas nuomones ir išsakomus argumentus joms pagrįsti. Mokiniam primenama, kad skirtingi žmonės turi skirtingą požiūrį, todėl gebėjimas susikalbėti, rasti bendrą sprendimą, bus reikšmingas pradėjus dirbti.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas „Teiginiai. Darbo pasaulis“ (11 priedas).

35Dvidešimt penkta užduotis. MANO SVAJONIŲ DARBAS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Kintančio darbo pasaulio pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, asmeninė kompetencijos.

Užduoties tikslas

Bendradarbiaujant „dūzgiančiose grupėse“ tobulinti mokinių karjeros galimybių pažinimo gebėjimus.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai,

Mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

8 - 20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

20 min. (priklauso nuo dalyvių skaičiaus)

Reikalingos priemonės

Popieriaus lapas ir rašikliai grupėms; balta lenta (didelis lapas) ir žymekliai rezultatų fiksavimui. Laikrodis arba laikmatis.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai suskirstomi grupėmis po 4. Jie susėda už vieno stalo, gauna lapą popieriaus ir rašiklį.

Mokytojas trumpai paaiškina „dūzgiančių grupių“ veiklą: „*Per 5 min. grupė ant lapo surašo, kokie yra svajonių darbo bruožai (charakteristikos).*“ (Veiklai skiriama 5 min., griežtai laikomasi laiko reglamento.)

Baigus rašyti, visos grupės susėda aptarti ir „išgryninti“ svajonių darbo bruožus. Grupių atsakymai fiksuojami ant lentos arba dideliame lape, kad būtų gerai

matomi.

Jei fiksuojant svajonių darbo bruožus kyla diskusijos, reikia leisti mokiniams išsakyti savo konstruktyvius argumentus (skiriama iki 15 min.).

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Užduotį galima naudoti kaip įvadą į pamoką apie darbo pasaulį, profesijų įvairovę; darbuotojų teises ir pareigas.

Galima siūlyti kiekvienai grupei atskirai pristatyti savo „Svajonių darbo“ idėją; tokiu atveju kiekvienam pristatymui skiriama iki 2 min.

Stebėseną

Pateikdamas užduotį mokytojas stebi, kad „dūzgiančios grupės“ efektyviai dirbtų – t.y. skirtų laiką idėjų fiksavimui, o ne veiklų pasiskirstymo klausimams.

Mokytojas atidžiai žiūri, kad nebūtų nusižengta laiko reglamentui.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas, kai žodžiu suteikiamas grįžtamasis ryšys. Atkreipiamas dėmesys į mokinių įsitraukimą ir darbą grupėje, pagiriama už ypač originalių idėjų išsakymą.

Aptarimas

Aptariant rezultatus mokytojas pabrėžia, jog ši užduotis skatino jų kūrybiškumą, leido išsakyti originalias mintis. Mokiniai, dirbdami drauge, tobulino bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus, kurie yra ypač aktualūs šiuolaikiniame darbo pasaulyje. Diskusija, kilusi aptariant svajonių darbo bruožus, skatina mokinių socialinių gebėjimų plėtrą.

36 užduotis PROFESIOGRAMŲ ANALIZĖ

Ugdoma karjeros kompetencija

Kintančio darbo pasaulio pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, komunikavimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams susipažinti su profesioqramų struktūra, jose pateikiama informacija, skatinanti mokinius pažinti kintantį darbo pasaulį.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai.

Grupės dydis

4 - 26 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

30 - 45 min. (priklauso nuo dalyvių skaičiaus)

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniam reikia paaiškinti apie profesigramų struktūrą ir paskirtį.

Reikalingos priemonės

Užduoties lapas kiekvienam mokiniui (12 priedas).

Profesigramos kopija kiekvienam mokiniui

(Šaltinis: <http://www.euroguidance.lt/profesijosvadovas/>).

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai gauna užduoties lapus (128 priedas). Individualiam užduoties atlikimui skiriama 15 min.

Atlikus profesigramos užduotį, mokiniai suskirstomi poromis. Poros nariai apsikeičia savo užduoties lapais, kad galėtų peržiūrėti ir įvertinti kito mokinio atsakymus. Mokiniai turi galimybę užduoti kitam poros nariui klausimus, prašyti pakomentuoti neaiškius atsakymus. (Skiriama 10 – 15 minučių.)

Mokiniai, pabaigę darbą, prašomi pasidalinti patirtimi: kaip sekėsi atlikti užduotį, kokį įvertinimą suteikė kitas poros narys? Kaip jautėsi vertindami kito mokinio užduoties lapą? Ką naujo sužinojo apie profesijų pasaulį?

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Užduotis gali būti skiriama namų darbams.

Mokiniam gali būti suteikiama galimybė iš Profesijų vadovo savarankiškai pasirinkti profesigramą: pačios įdomiausios profesijos / pačios nuobodžiausios profesijos / svajonių profesijos.

Galima skirti kelis skirtingus profesigramų variantus.

Pastaba: Profesijos vadovas spausdinta forma buvo leidžiamas iki 2010 metų. 2010 metais profesijos vadovas yra tik elektronine forma tinklalapyje <http://www.euroguidance.lt/profesijosvadovas/>.

Stebėseną

Mokytojas stebi mokinių individualų darbą, jei reikia, komentuoja atsakymų formuluotes.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas, kurį atlieka patys mokiniai. Tai mokomojo vertinimo forma, kai mokiniai vertina savo bendramokslų rezultatus.

Aptarimas

Aptariant užduoties atlikimą, mokytojas atkreipia mokinių dėmesį į jų įgytą kito mokinio darbo vertinimo patirtį. Mokytojas susieja šią užduotį su karjeros įgyvendinimu.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas (128 priedas). Profesiogramos analizei.

37Naujas užduotis. INTERVIU SU PROFESIONALU.

Ugdoma karjeros kompetencija

Kintančio darbo pasaulio pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, komunikavimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Pagilinti mokinių žinias apie profesijų pasaulį, jiems bendraujant su skirtingų profesijų atstovais.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai,
mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

4 - 26 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

1 savaitė užduoties atlikimui. 45 min. rezultato pristatymui klasėje.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniams paaiškinama, kaip atliekamas informacinis interviu, apibūdinama jo, kaip informacijos šaltinio, paskirtis.

Reikalingos priemonės

Užduoties lapas kiekvienam mokiniui (13XX priedas).

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai gauna užduoties lapus (13xx priedas).

Mokytojas pristato užduoties eiga: per pamoką mokiniai susipažįsta su informacinio interviu metodu; 1 savaitę mokiniai gali ieškoti profesijų, kurios domina, atstovų ir juos apklausti; kitą pamoką mokiniai pristato informacinio interviu rezultatus.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Pasunkinant užduotį galima surengti loteriją: burtų kelių mokiniai išsitrauktų profesijas, kurių atstovus turėtų apklausti.

Rezultato pristatymui galima siūlyti naudoti ne užduoties lapą, o mokinių parengtas skaidres.

Stebėseną

Mokytojas stebi, ar mokiniai teisingai suprato užduotį, komentuoja informacinio interviu metodą. Jei reikia, nedrąšius mokinius paskatina veikti visų pirma artimoje socialinėje aplinkoje.

Rezultatų pristatymo metu mokytojas stebi, kiek išsitraukę į šią veiklą mokiniai, kaip jie apibūdina įgytą patirtį.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas, kurį atlieka patys mokiniai, aptardami savo bendramokslų atliktų interviu rezultatus.

Aptarimas

Pagrindinis užduoties rezultatas – įgyta informacinio interviu taikymo patirtis, kurią mokytojas susieja su būsimo karjeros sprendimu. Mokiniam primenama, kad jie išbandė „įrankį“, padėsiantį ateityje „iš pirmų lūpų“ gauti informacijos apie karjeros sritis, profesinę veiklą ir perspektyvas.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas (13XX priedas). Interviu su profesionalu.

38NAUJA užduotis. PROFESINIS VEIKLINIMAS. VIZITAI Į SEKTORINIUS PRAKTINIO MOKYMO CENTRUS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Kintančio darbo pasaulio pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, komunikavimo, asmeninė kompetencijos.

Profesinio veiklinimo tikslas

Sudaryti sąlygas mokiniams tirti savo karjeros galimybes dalyvaujant vizituose į sektorinius praktinio mokymo centrus.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai.

Grupės dydis

15 mokinių vienam lydinčiam asmeniui.

Patarimai, profesinį veiklinimą organizuojančiam mokytojui

- Atsižvelgdamas į mokinių pageidavimus, mokytojas vizitui parenka pageidaujamo sektoriaus praktinius mokymus vykdančią centrą. Su sektorinio praktinio mokymo centrų atsakingais darbuotojais iš anksto suderinamas vizito laikas, trukmė ir dalyvaujančių mokinių grupės dydis.
- Prieš vizitą į sektorinius praktinio mokymo centrus mokiniams primenama praktinės patirties reikšmė darbo pasaulyje.

Aptariant darbo pasaulio kaitą, rekomenduojama pasitelkti statistinius duomenis, darbo rinkos situacijos apžvalgas, Lietuvos profesijų klasifikatorių.

Nuorodos internete:

<http://eur->

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0868:FIN:LT:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0868:FIN:LT:PDF)

(EK komunikatas „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms. 2008);

http://82.135.219.213/mod/klasifikatorius/?p=0_8 (Profesijų klasifikatorius)

<http://www.mukis.lt/lt/mokytojams.html> (Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė)

<http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/situacija.aspx> (Lietuvos darbo biržos situacijos darbo rinkoje apžvalga);

<http://www.vmi.lt/lt/> (Valstybinės mokesčių inspekcijos tinklapis)

<http://www.profesijupasaulis.lt;>

<http://www.euroguidance.lt/profesijosvadovas/>

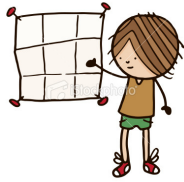
<http://www.esparama.lt/2007->

[2013/lt/gaires/priemones/priemone/projektai?priem_id=000bdd5380003dd6](http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/gaires/priemones/priemone/projektai?priem_id=000bdd5380003dd6)

(Informacija apie projektą „Profesinio mokymo infrastruktūros plėtra“, sektorinius profesinio mokymo centrus)

181. MOKINIO PROFESIJŲ IR MOKYMOSI GALIMYBIŲ SĄRAŠO RENGIMAS

Šios temos tikslas - tTaikant skirtingų informacijos paieškos būdų

teikiamus privalumus apibendrinti mokinio karjeros (mokymosi ir darbo) galimybes.

TIKSLAS

Planuojant asmeninę karjerą, svarbu objektyviai suvokti savo mokymosi ir tobulėjimo galimybių spektrą. Lietuvos švietimo sistema suteikia galimybes sklandžiai pereiti iš vienos mokymosi aplinkos į kitą. Sistema parengta priimti jaunuolius, tačiau jaunuoliai patys turi nuspręsti, kokias studijų (ar profesinio mokymo) programas pasirinkti.

Aštuoniolika mokinio knygos „Karjeros vadovas“ tema skirta visos II dalies apibendrinimui. Mokiniai patikrina savo pasirengimą atsakyti sau į klausimus: kokios profesijos mane domina? Kokia karjerą rinkčiausi ateityje? Kokios mokymosi galimybės man yra tinkamos?

Jei mokinio pasirengimą karjeros sprendimui prilygintume karinei operacijai, tai karjeros galimybių sąrašo rengimas taptų tokios operacijos žvalgomuoju žygiu, kurio metu išsiaiškinami pagrindiniai teritorijos parametrai, numatomi judėjimo ir atsitraukimo keliai, patikrinama ginkluotė. Labai svarbu, kad į karjeros galimybių sąrašo parengimą mokiniai pažvelgtų rimtai. Šis sąrašas susies mokinio turimą savęs pažinimo informaciją su disponuojama informacija apie darbo pasaulio kaitą, paskatins realiau vertinti savo stiprybes būsimos karjeros kontekste.

Mokinio knygos „Karjeros vadovas“ 1821 temoje pristatomas profesijų ir mokymosi galimybių sąrašas, aptariama, kodėl svarbu šį sąrašą parengti.

Užduotis „*Profesijų ir mokymosi galimybių sąrašas*“ (***) skirta karjeros (mokymosi ir darbo) galimybių pažinimui. Ji atliekama individualiai. Mokiniai susistemina ir įvardina savo pasirinkimo galimybes, profesijų ir mokymosi galimybių sąrašą išsaugo kaip svarbų dokumentą, kurį naudos priimdami karjeros sprendimus.

Savęs ir darbo pasaulio pažinimo gyliui identifikuoti siūloma mokiniams pateikti užduotį „*Mano pasirinkimo galimybės*“ (***). Šios užduoties atlikimas reikalauja apibendrinti informaciją apie darbo pasaulį ir profesijas, susisteminti žinias apie mokymosi galimybes.

Profesinio mokymo įstaigų mokiniai turėtų atlikti apibendrinančią užduotį „*Mano profesinės galimybės*“ (***), kuri padės apibendrinti turimą informaciją apie profesijas, kurios mokomasi, perspektyvas.

39Dvidešimt devinta užduotis MANO PASIRINKIMO GALIMYBĖS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Kintančio darbo pasaulio pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, asmeninė, socialinė pilietinė kompetencijos.

Užduoties tikslas

Nustatyti ir susisteminti asmeninius mokymosi poreikius, kurie yra ypač aktualūs planuojant tolimesnius karjeros žingsnius.

Tikslinė grupė

9 - 10 kl. mokiniai.

Grupės dydis

10 - 20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

45 min. x 2 (2 pamokos)

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi būti supažindinti su AIKOS informacine sistema, turėti žinių apie skirtingas studijų ir mokymosi galimybes, kurias siūlo Lietuvos švietimo sistema, supratimą apie perėjimo iš vieno išsilavinimo lygmens į kitą.

Reikalingos priemonės

Kompiuteriai su interneto prieiga, užduoties lapai (14 priedas), rašikliai.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Informacinių technologijų klasė.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniams pateikiami užduoties lapai (arba elektroninė užduoties lapo versija).

Mokytojas paaiškina, kad informacijos paieškai, sisteminiui ir pateikimui skiriama 35 min. Per šį laiką mokiniai turi užpildyti užduoties lapą. Klasėje paskelbiama instrukcija: „*Įsivaizduokite, kad šiandien paskutinė diena, kai turite nuspręsti, kokios tolimesnio mokymosi galimybės jums svarbios renkantis karjeros kelią. Svarstyti nėra kada., Sprendimo atidėti neįmanoma. Užduoties lape nurodykite jus dominančią karjeros sritį, studijų ar mokymo programų pasirinkimo galimybes.*“

Baigus užduoties lapo pildymą atliekama 10 min. refleksija, aptariant kokios informacijos paieška užtruko ilgiausiai; ką naujo mokiniai sužinojo, atlikdami šią užduotį. Mokiniai informuojami, jog kitą pamoką turės trumpai pristatyti savo galimybių sąrašą.

Kitos pamokos metu mokiniai sugrupuojami po 4. Savo grupelėje kiekvienas mokinys pristato rezultatą (vienam pristatymui skiriamos 5 min., iš viso 20 min.).

Mokytojas grupėms pateikia ISCED – tarptautinio švietimo sistemos lygmenų sąrašą. Mokinių grupė drauge nustato, kokios ISCED lygmens galimybės yra pasirinkę. (Skiriama 15 min.)

Po šio aptarimo mokiniai pasidalina įspūdžiais:

- Kaip sekėsi pristatyti savo galimybių schemą?
- Kaip sekėsi nustatyti ISCED lygmenis?

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima užduotį naudoti žinių ir gebėjimų patikrai.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokinių poros atlieka užduotį, jei reikia konsultuoja dėl informacijos paieškos. Mokytojas akcentuoja konsultavimo principus: pagarbos, nešališkumo, konfidencialumo.

Vertinimas

Naudojamas apibendrinamasis vertinimas, apibrėžiantis mokinio pažangą, padarytą per tobulėjimo laikotarpį. Tai – apibendrinanti užduotis, sujungianti mokinio rinktą ir analizuotą informaciją ir padedanti apibrėžti galimų karjeros pasirinkimų spektrą.

Aptarimas

Aptariant šios užduoties rezultatus, mokytojas nurodo, kad asmeninių galimybių įvardinimas leidžia aiškiau numatyti karjeros žingsnius. Galimybių įvardinimas

nėra vienkartinis, nekvestionuojamas veiksmas. Tai – pagalba, kuria mokinys naudojami planuodamas savo karjerą.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas „Mano galimybių schema“ (140 priedas) .

40 užduotis. MANO PROFESINĖS GALIMYBĖS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Kintančio darbo pasaulio pažinimas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Pažinimo, asmeninė, socialinė pilietinė kompetencijos.

Užduoties tikslas

Skatinti kintančio darbo pasaulio pažinimą, akcentuojant pasirinktos profesijos perspektyvas.

Tikslinė grupė

Mokiniai, besimokantys pagal profesinio mokymo programas.

Grupės dydis

10 - 20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

45 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi būti susipažinę su profesijų klasifikatoriumi, profesiogramų sandara ir giminiškų profesijų koncepcija.

Reikalingos priemonės

Kompiuteriai su interneto prieiga.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Informacinių technologijų klasė.

Užduoties atlikimo eiga

Mokytojas paskelbia užduotį: „*Naudodami visus jums prieinamus informacijos šaltinius, atsakykite į šiuos klausimus:*

- *Kada pabaigsite mokymosi procesą ir įgysite profesinę kvalifikaciją?*
- *Kokias profesines galimybes išvelgiate šiuo metu?*
- *Kokios asmeninės savybės, jūsų nuomone, yra pačios svarbiausios jūsų specialybės atstovams?*
- *Kokias giminiškas profesijas žinote?*

Savo atsakymus surašykite ir persiųskite mokytojui elektroniniu paštu“.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima šią užduotį naudoti žinių apie kintantį darbo pasaulį ir informacijos paieškos bei sisteminimo gebėjimų patikrai.

Šią užduotį galima integruoti į informacinių technologijų pamokas.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokiniai atlieka užduotį, jei reikia konsultuoja dėl informacijos paieškos šaltinių.

Vertinimas

Naudojamas apibendrinamasis vertinimas, apibrėžiantis mokinio pažangą. Tai – apibendrinanti užduotis, sujungianti mokinio rinktą ir analizuotą informaciją ir padedanti geriau apibrėžti asmeninės karjeros alternatyvas.

Aptarimas

Aptariant šios užduoties rezultatus mokytojas nurodo, jog asmeninių galimybių įvardinimas ir kintančio darbo pažinimas yra susiję. Pabrėžiama, jog galimybių įvardinimas nėra vienkartinis veiksmas.

Sudarant tolesnio mokymosi ir karjeros galimybių sąrašą, rekomenduojama naudoti oficialias duomenų bazines:

<http://www.aikos.smms.lt>

<http://www.lamabpo.lt>

Naudoti Profesijų vadovą:

<http://www.euroguidance.lt/profesijosvadovas/>

Profesijų klasifikatorių:

http://82.135.219.213/mod/klasifikatorius/?p=0_8

Rekomenduojami šaltiniai:

Eurydice duomenys apie Lietuvos švietimo sistemą:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/LT_LT.pdf ;

Lietuvos švietimo sistemos lygmenys pagal ISCED sistemą:

http://www.dynot.net/index.php?Itemid=81&id=46&option=com_content&task=view&lang=lt;

<http://www.karjerosmokykla.europass.lt/get.php?f.72> .

MOKINIŲ KARJEROS GALIMYBIŲ PAŽINIMO KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS

Mokiniai per ugdymo karjerai ir kitas pamokas bei neformalaus ugdymo veiklas turi puikią progą įgyti karjeros galimybių pažinimo kompetencijas. 12 lentelėje pateikiami kriterijai, naudotini vertinant įgytas kompetencijas (parengta pagal Ugdymo karjerai programą, 2012).

12 lentelė. Karjeros galimybių pažinimo kompetencijų vertinimo kriterijai

2.1. Rasti ir efektyviai naudoti karjeros informaciją

Pradinio ugdymo lygmens pabaigoje mokiniams:

- Apibūdina informacijos šaltinius.
- Paaiškina, kaip ieškoti informacijos internete ir bibliotekoje.
- Naudodamasis įvairiais šaltiniais, surenka informaciją apie dominančias profesijas.
- Siekia tyrinėti veiklų įvairovę.

Pagrindinio ugdymo pirmos dalies pabaigoje mokiniams:

- Paaiškina, kaip ir kur rasti, sisteminti ir saugoti informaciją.
- Randa ir susistemina sau aktualią informaciją apie profesijas ir mokymosi galimybes.
- Domisi veiklų įvairove ir karjeros galimybėmis.

Pagrindinio ugdymo antrosios dalies pabaigoje mokiniams:

- Apibūdina karjeros informacijos rūšis, informacijos paieškos ir tvarkymo būdus.
- Paaiškina, kaip sisteminti, saugoti ir atnaujinti karjeros informaciją.
- Nurodo, kur ir kaip ieškoti informacijos apie profesijas ir mokymosi galimybes.
- Paaiškina, kaip aktualią karjeros informaciją panaudoti planuojant karjerą.
- Naudodamasis įvairiais informacijos rinkimo būdais, randa, analizuoja, sistemina, kritiškai vertina ir nuolat atnaujina sau aktualią informaciją apie profesijas ir mokymosi galimybes.
- Naudoja sau aktualią karjeros informaciją sudarydamas karjeros planą.

- Domisi aktualia karjeros informacija ir tikslingai ją panaudoja planuodamas karjerą.

Vidurinio ugdymo ir atitinkamo profesinio mokymo lygmens pabaigoje mokinys:

- Paaiškina, kaip aktualią karjeros informaciją panaudoti įgyvendinat karjerą.
- Nurodo, kur ir kaip ieškoti informacijos apie profesijas, studijų sritis ir kryptis, profesines ir aukštąsias mokyklas bei įsidarbinimo galimybes.
- Naudodamasis įvairiais informacijos rinkimo būdais, randa, analizuoja, sistemina, kritiškai vertina ir nuolat atnauжина sau aktualią informaciją apie profesijas, studijų sritis ir kryptis, profesines ir aukštąsias mokyklas bei įsidarbinimo galimybes.
- Geba pasinaudoti sau aktualia karjeros informacija įgyvendinant karjeros planą.
- Domisi aktualia karjeros informacija ir tikslingai ją panaudoja siekiant karjeros tikslų.

2.2. Pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes.

Pradinio ugdymo lygmens pabaigoje mokinys:

- Apibūdina mokymosi procesą.
- Papasakoja apie individualų ir grupinį mokymąsi.
- Mokosi individualiai ir grupėje.
- Jaučia poreikį išmokti mokyti.

Pagrindinio ugdymo pirmos dalies pabaigoje mokinys:

- Nusako mokymosi visą gyvenimą būdus ir metodus, siedamas juos su karjera.
- Analizuoja mokymosi visą gyvenimą pavyzdžius savo socialinėje aplinkoje.
- Taiko įvairius mokymosi būdus, projektuodamas juos bei mokymosi rezultatus į ateitį.
- Sieja mokymąsi su gyvenimo ir karjeros sėkme.

Pagrindinio ugdymo antrosios dalies pabaigoje mokinys:

- Išvardina mokymosi visą gyvenimą būdus ir metodus, siedamas juos su karjeros planu.
- Nusako mokymosi būdų įvairovę, siedamas ją su karjeros planavimu.
- Apibūdina mokymosi stilius ir jų taikymo įvairiose mokymosi bei karjeros veiklose galimybes.
- Įvertina mokymosi galimybes, sudarydamas asmeninį karjeros planą.
- Taiko sau tinkamus mokymosi būdus ir metodus, įgyvendindamas karjeros planą.

- Pasirenka mokymosi būdus, atitinkančius asmeninį mokymosi stilių.
- Jaučia poreikį mokytis ir tobulėti.
- Siekia pažinti save kaip besimokantįjį.

Vidurinio ugdymo ir atitinkamo profesinio mokymo lygmens pabaigoje mokinys:

- Paaiškina mokymosi visą gyvenimą būdus ir metodus, padedančius išsaugoti asmeninį konkurencingumą.
- Nusako mokymosi galimybių įvairovę.
- Pagrindžia mokymosi visą gyvenimą svarbą karjerai.
- Atsirenka tinkamas mokymosi galimybes.
- Taiko sau tinkamus mokymosi būdus ir metodus, padėsiančius išsaugoti asmeninį konkurencingumą.
- Analizuoja savo mokymosi stilių ir projektuoja jo taikymo galimybes tolesniuose karjeros etapuose.
- Pripažįsta mokymąsi kaip visą gyvenimą trunkantį procesą.

2.3. Pažinti kintantį darbo pasaulį.

Pradinio ugdymo lygmens pabaigoje mokinys:

- Paaiškina karjeros sąvoką.
- Nusako darbo paskirtį žmogaus ir visuomenės gyvenime.
- Papasakoja apie savo šeimos narių ir artimųjų karjeras.
- Apibūdina, kokios karjeros norėtų.
- Domisi profesijomis ir žmonių karjeromis.

Pagrindinio ugdymo pirmos dalies pabaigoje mokinys:

- Aptaria darbo pasaulio istorinę raidą.
- Nusako socialinės, ekonominės, technologinės raidos tendencijas.
- Papasakoja apie darbą, profesijas ir žmonių karjeras skirtingais istoriniais laikotarpiais.
- Vertina savo karjeros viziją darbo pasaulio perspektyvų aspektu.
- Domisi darbo pasaulio kaitos veiksniais.

Pagrindinio ugdymo antrosios dalies pabaigoje mokinys:

- Nusako darbo pasaulio kaitos tendencijas.
- Apibūdina darbo formų įvairovę.
- Nusako darbo ir jo fizinės, psichologinės, socialinės aplinkos ypatumus.
- Atpažįsta darbo pasaulio kaitos tendencijas artimiausioje socialinėje aplinkoje.
- Įvertina galimą darbo pasaulio kaitos įtaką asmeniniam karjeros planui.
- Analizuoja darbo formų įvairovę, planuodamas savo karjerą.
- Planuodamas karjerą atsižvelgia į darbo pasaulio kaitą.

Vidurinio ugdymo ir atitinkamo profesinio mokymo lygmens pabaigoje mokiniams:

- Paaiškina darbo pasaulio kaitos tendencijų galimą poveikį žmogaus karjerai.
- Apžvelgia į darbo formų įvairovę.
- Apibūdina darbo ir jo fizinės, psichologinės, socialinės aplinkos ypatumus.
- Analizuoja konkrečius karjeros atvejus, atpažindamas darbo pasaulio kaitos poveikį karjeros pokyčiams.
- Įvertina galimą darbo pasaulio kaitos poveikį pasirinktai asmeninei karjerai.
- Kitiškai vertina darbo formų įvairovę, siedamas ją su savo karjeros įgyvendinimu.
- Tyrinėja įvairias darbo galimybes ir darbo pasaulio pokyčius.

II. MOKINIŲ KARJEROS GALIMYBIŲ PAŽINIMO KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

14. MOKINIŲ KARJEROS INFORMACIJOS PAIEŠKOS GEBĖJIMŲ UGDYMAS

NETRUKUS

- Apgalvosite, kas sudaro karjeros informaciją ir kokius informacijos paieškos būdus mokiniai taiko savo mokymosi veiklose. **TIKSLAS.**
- Susipažinsite su mokinio knygoje pateikiamomis karjeros informacijos ir paieškos užduotimis.
- Susipažinsite su šios temos užduotimis, rekomenduojamomis atlikti grupėje ar klasėje.

Informacija (lot. *informatio* – „išaiškinimas“, „pranešimas“) – žinios apie faktus, įvykius, daiktus, procesus, idėjas, sąvokas ir kitus objektus, kurios kuriame nors kontekste turi kokią nors prasmę. Nuolatinio kitimo sąlygomis tampa ypač aktualu gebėti susirasti kokybišką informaciją. Informacijos paieškos, atrankos, sisteminimo ir taikymo gebėjimai priskiriami prie svarbiausių gebėjimų, būtinų sėkmingai karjerai.

Karjeros informacija – tai, duomenys, kurie padeda priimti efektyvius karjeros sprendimus ir siekti karjeros tikslų: informacija apie profesijas, informacija apie studijas, informacija apie įsidarbinimo galimybes.

Šios temos aptarimui skiriama keturiolika mokinio knygos „Karjeros kelias“ tema „Karjeros informacija ir jos paieška“. Šioje temoje pateikiamos dvi užduotys, skirtos informacijos paieškos gebėjimams plėsti.

Užduotis „*Informacijos paieška: kas ir kaip?*“ (*), siūlo grupėje aptarti asmeninius informacijos paieškos būdus.

Užduotis „*Karjeros informacijos sritys*“ (**), atliekama individualiai. Ji tobulina mokinių karjeros informacijos paieškos ir tvarkymo gebėjimus.

Karjeros informacijos paieškos gretis ir kokybė priklauso nuo žmogaus patirties ir poreikių. Kuo dažniau mokiniai taiko informacijos paieškos gebėjimus, tuo jiems lengviau surasti kokybiškos karjeros informacijos. Šis gebėjimas išlieka svarbus visais žmogaus karjeros etapais.

Siūloma atlikti užduotį „*Sąvokų kekė*“ (**), skirtą ugdyti mokinių karjeros informacijos paieškos, tvarkymo ir taikymo gebėjimus.

Septyniolika užduotis. SAŲOKŲ KEKĖ.

Ugdoma karjeros kompetencija

Informacijos paieška, tvarkymas ir taikymas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo ir pažinimo kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę veikiant grupėje ugdytis karjeros informacijos paieškos ir analizės gebėjimus.

Tikslinė grupė

9-10 kl. mokiniai.

Grupės dydis

10-20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

45 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi žinių apie karjeros informacijos sritis, geba naudoti skirtingus informacijos paieškos būdus.

Reikalingos priemonės

Kompiuteriai su interneto prieiga, elektroninės informacijos saugojimo laikmenos.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Erdvi patalpa, kurioje mokiniai galėtų dirbti poromis prie kompiuterių.

Užduoties atlikimo etapai (eiga?)

Mokiniai suskirstomi poromis. Ant lentos arba skaidrėje mokytojas pateikia užduotį: „*Turite sąvokų sąrašas. Pasitelkę interneto priemones suraskite šiuos žodžius ANGLŲ, ITALŲ ir LENKŲ kalbomis. Pateiktas sąvokas paaiškinkite*“

Mokiniai gauna užduoties lapą (**5 priedas**). Sąvokų sąrašas: KARJERA, PROFESIJA, PASIEKIMAI, GEBĖJIMAI, DARBAS, ŽINIOS, MOKYKLA, TYRIMAS, PLANAS, PROFESIJOS PATARĖJAS. Užduočiai atlikti skiriama 30 min.

Mokiniai atlieka refleksiją ir atsako į mokytojo klausimus:

- Kaip jautėtės dirbdami poroje su kitu mokiniu?

- Kaip sekėsi ieškoti sąvokų kitomis kalbomis?
- Ar sudėtinga rasti tinkamą sąvokos paaiškinimą?
- Ką naujo sužinojote atlikdami šią užduotį?
- Kaip šią patirtį naudosite ateityje?

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Užduotis gali būti atliekama individualiai.

Stebėseną

Pateikęs užduotį mokytojas stebi, kaip mokinių poros ją atlieka, jei reikia konsultuoja dėl sąvokų paaiškinimo, sąvokų vertimo į užsienio kalbas.

Vertinimas

Grįžtamasis ryšys teikiamas žodžiu, įvertinant rezultatų tikslumą ir užduoties atlikimo kokybę. Vertinant atkreipiamas dėmesys į informacijos paieškos proceso preciziškumą.

Po užduoties atlikimo aptariant rezultatus reikėtų mokiniams akcentuoti, kad ši užduotis tobulina jų informacijos paieškos ir sisteminimo gebėjimus, kurie bus ypač svarbūs planuojant ir įgyvendinant karjerą.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

5 priedas.

Karjeros informacijos paieškos užsiėmimą galima integruoti į informacinių technologijų pamokas.

Rekomenduojami šaltiniai:

Lietuvių kalbos žodynas <http://www.lkz.lt/startas/htm>

Tarptautinių žodžių žodynas <http://www.zodziai.lt>

Karjeros projektavimo terminų žodynas internete

<http://glossary.ambernet.lt/>

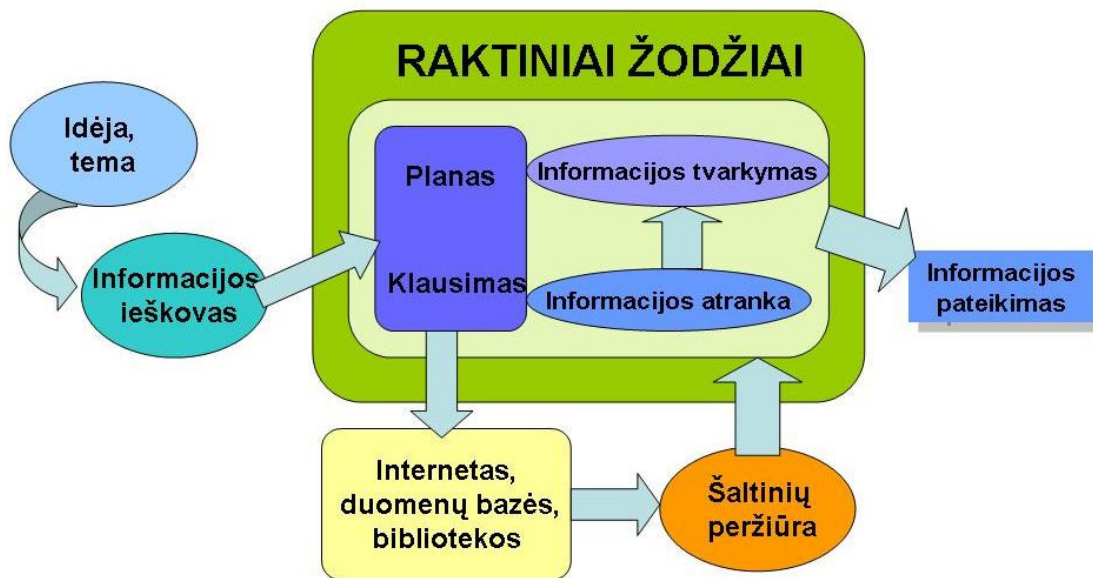
15. MOKINIŲ GEBĖJIMO TAIKYTI INFORMACIJOS PAIEŠKOS ETAPUS UGDYMAS

- Apgalvosite efektyvios informacijos paieškos galimybes mokykloje.
- Susipažinsite su mokinio knygoje pateikiama užduotimi, skirta ugdyti mokinių informacijos paieškos etapų taikymo gebėjimus.

- Susipažinsite su užduotį, rekomenduojama atlikti klasėje nagrinėjant šią temą.

Informacijos paieška – tai visuma priemonių ir būdų, padedančių rasti reikiamą informaciją. Informacijos ieškoma sėkmingai, jei tenkinamos dvi sąlygos: informacija yra užrašyta (ar turi elektroninę versiją); informacijos saugyklos yra susistemintos ir klasifikuotos. 1 pav. pristatoma informacijos paieškos eiga.

1 pav. Informacijos paieškos eiga.

Skiriami šeši informacijos paieškos etapai:

- **informacijos poreikio nustatymas**; išsiaiškinama, kokios tiksliai informacijos trūksta.
- **informacijos paieškos planavimas**; suplanuojama informacijos paieška, atrenkami raktiniai žodžiai.
- **informacijos paieškos vykdymas**; internete, duomenų bazėse bibliotekoje suformuluojamos užklausos informacijai rasti. Peržiūrimi gauti šaltiniai, analizuojama, ar informacijos paieškos rezultatas tenkina ieškovą.
- **informacijos paieškos tikslinimas ir koregavimas**; informacijos paieškos laukas susiaurinamas arba praplečiamas, priklausomai nuo ieškovo poreikių. Informacijos paieškos koregavimas leidžia aptikti netikėtus rezultatus.
- **informacijos paieškos rezultatų analizė, vertinimas, atranka ir rūšiavimas**; rezultatų analizė ir sisteminimas suteikia progą gauti optimalius paieškos rezultatus, juos išskirti.
- **informacijos šaltinių išsaugojimas**; naudingi, tinkami informacijos šaltiniai išsaugomi taip, kad šių rezultatų prireikus sekantį kartą – juos būtų lengva aptikti ir aktyvuoti.

Informacijos paieškos būdai aptariami 15 mokinio knygos temoje.

Šioje mokinio knygos temoje pateikiama praktinė informacijos paieškos užduotis „*Informacijos paieškos bandymas*“ (**), skatinanti mokinių savarankiškumą, lavinanti raktinių žodžių formulavimo ir panaudojimo gebėjimus.

Informacijos paieškos procesas priklauso nuo asmens patirties ir motyvacijos veikti. Jei asmuo sklandžiai pereina visus informacijos paieškos etapus, jo turima informacija yra susisteminta ir lengvai pateikiama.

Siūloma atlikti užduotį „*Raktinis žodis*“ (***), kuri skirta mokinių grupei. Atlikę šią užduotį mokiniai patobulins karjeros informacijos paieškos, tvarkymo ir taikymo gebėjimus.

Aštuoniolika užduotis. RAKTINIS ŽODIS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Informacijos paieška, tvarkymas ir taikymas.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, bendradarbiavimo kompetencija.

Užduoties tikslas

Ugdyti mokinių informacijos paieškos ir analizės gebėjimus karjeros srityje.

Tikslinė grupė

9-10 kl. mokiniai

Grupės dydis

10-20 mokinių.

Užduoties atlikimo laikas

45 min.

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turi žinių apie karjeros informacijos sritis, žino ir geba naudoti skirtingus informacijos paieškos būdus.

Reikalingos priemonės

Rašikliai ir užduoties lapas mokinių porai, balta lenta (didelis lapas) ir

markeriai.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Erdvi patalpa, kurioje mokiniai sėdėdami poromis ir kalbėdami netrukdytų vieni kitiems.

Užduoties atlikimo etapai (eiga?)

Mokiniai suskirstomi poromis. Jie gauna užduoties lapą (**6 priedas**).

Mokytojas paaiškina, kad užduoties atlikimui skiriama 20 min.

Mokiniai drauge perskaito pateiktas 5 situacijas. Jie aptaria ir užrašo ant užduoties lapo situacijai būdingus **raktinius žodžius**.

Visoms poroms pabaigus užduotį, atsakymų variantai aptariami drauge, jie užrašomi ant lentos ar A1 lapo (skiriama 15 min.).

Mokiniai atlieka refleksiją ir atsako į mokytojo klausimus:

- Kaip jautėtės dirbdami poroje su kitu mokiniu?
- Ar buvo sudėtinga parinkti raktinius žodžius situacijoms?
- Ką naujo sužinojote atlikdami šią užduotį?
- Kaip šią patirtį naudosite ateityje?

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima mokinius suskirstyti į grupes po keturis. Tada grupė užduotį atlieką drauge ir parengia grupės darbo rezultatų pristatymą.

Jei užduotis atliekama kompiuterių klasėje, galima pateikti antrą užduoties dalį: patikrinti internete, kokia informacija gaunama užklaustos eilutėje įrašius mokinių pateiktus raktinius žodžius.

Stebėseną

Mokytojas stebi, kaip mokinių poros atlieka užduotį, jei reikia konsultuoja dėl raktinių žodžių parinkimo.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis kriterinis vertinimas, pagal informacijos paiešką apibūdinančius kriterijus identifikuojama ir išsakoma mokinio padaryta pažanga.

Aptariant užduoties rezultatus mokytojas pabrėžia, kad šios užduoties metu mokiniai ne tik tobulino savo informacijos paieškos ir sisteminimo gebėjimus, bet ir dirbdami poromis mokėsi palaikyti socialinį kontaktą, bendradarbiauti

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas „Raktiniai žodžiai” (6 priedas).

Elektroninės informacijos paieškos galimybes nuodugniai aprašo informacinių technologijų metodiniai ir mokytojų leidiniai.

Rekomenduojami šaltiniai:

http://iftorina.vdu.lt/iftorina2010/4_InformacijosPaieska.pdf [žiūrėta 2011-11-23]

http://www.vipt.lt/moodle/course/view.php?id=44&lang=lt_utf8&username=guest [žiūrėta 2011-11-22]

<http://distance.ktu.lt/cdk/courses/2404/fcontent.html> [žiūrėta 2011-11-22]

http://kursai.bibliotekospazangai.lt/mokomieji_filmukai [žiūrėta 2011-11-21]

16. MOKINIŲ MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ KOMPETENCIJOS UGDYMAS JŲ KARJEROS KELIO KONTEKSTE

NETRUKUS

- Pagilinsite žinias apie asmeninio mokymosi stiliaus nustatymą ir jo svarbą siekiant karjeros tikslų.
- Prisiminsite informacijos priėmimo ir taikymo būdų įvairovę.
- Susipažinsite su mokinio knygoje pateikiamomis mokymosi visą gyvenimą temai rekomenduojamomis užduotimis.
- Peržvelgsite nagrinėjamos temos užduotis, rekomenduojamas atlikti klasėje.

Mokymasis yra visą gyvenimą trunkantis procesas, kuriam įtakos turi konkretaus žmogaus, visuomenės ir informacinių technologijų kaita. Skirtingos asmenybės renkasi skirtingus mokymosi būdus. Pastebima mokymosi būdų ir formų kaita, vis labiau akcentuojamas neformaliai įgytų kompetencijų pripažinimo klausimas.

Mokinių mokėjimo mokyti kompetencija ugdoma kone per visų dalykų pamokas. Ugdymo karjerai programoje ypatingai akcentuojama sąsaja tarp mokymosi visą gyvenimą ir karjeros sėkmės. Mokymosi visą gyvenimą svarbos įsisąmoninimas skatina mokinių asmeninių gyvenimo ir karjeros tikslų nuolatinę peržiūrą, jautrumą mokymosi poreikiams.

Mokymosi visą gyvenimą būdai ir formos aptariami 16 mokinio knygos temoje. Ten pateikiama praktinė užduotis – mini socialinis tyrimas „Mokymosi būdai“ (***). Šia užduotimi skatinamas mokinių socialinės aplinkos pažinimas, tobulinami bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimai, aktualizuojama mokymosi visą gyvenimą kompetencija.

Nagrinėjant mokymosi visą gyvenimą sąsajos su karjera temą, rekomenduojama atlikti dvi grupines užduotis.

Devyniolikta užduotis „Mokausi įdomiai“ (**) atkreips mokinių dėmesį į skirtingų mokymosi galimybių išnaudojimą, patobulins bendradarbiavimo gebėjimus.

Dvidešimta užduotis „Mokausi mokydamas“ (***) skatins įsidėmėti patį efektyviausią mokymosi būdą. Mokiniai dirbdami grupėje išbandys šį mokymosi būdą, kartu tobulindami mokymosi visą gyvenimą kompetenciją.

DEVYNIOLIKTA UŽDUOTIS. MOKAUSI ĮDOMIAI.

UGDOMA KARJEROS KOMPETENCIJA

MOKYMASIS VISĄ GYVENIMĄ.

UGDOMOS KITOS KOMPETENCIJOS

KOMUNIKAVIMO, MOKĖJIMO MOKYTIS, INICIATYVUMO IR KŪRYBINGUMO KOMPETENCIJOS.

UŽDUOTIES TIKSLAS

SUDARYTI MOKINIAMS GALIMYBĘ PLĖTOTI SAVO MOKYMOŠI VISĄ GYVENIMĄ KOMPETENCIJĄ, LAVINANT MOKĖJIMO MOKYTIS GEBĖJIMĄ.

TIKSLINĖ GRUPĖ

9-10 KL. MOKINIAI.

GRUPĖS DYDIS

5 - 25 MOKINIAI.

UŽDUOTIES ATLIKIMO LAIKAS

45 MIN. (PRIKLAUSO NUO DALYVIŲ SKAIČIAUS)

PASIRENGIMAS (KĄ REIKIA PAAIŠKINTI, SU KOKIA TEORIJA SUSIPAŽINTI PRIEŠ UŽDUOTĮ)

MOKINIAI TURĖTŲ ŽINOTI APIE SKIRTINGUS MOKYMOŠI METODUS.

REIKALINGOS PRIEMONĖS

UŽDUOTIES LAPAI (7 PRIEDAS). SPALVOTI PIEŠTUKAI, MARKERIAI, LINIUOTĖS, A4 FORMATO BALTI POPIERIAUS LAPAI. DIKTOFONAS (GARSĄ ĮRAŠANTIS TELEFONAS).

REIKALAVIMAI UŽDUOTIES ATLIKIMO VIETAI (APLINKAI)

ERDVI PATALPA, KURIOJE MOKINIAI GALĖTŲ DIRBTI NETRUKDOMI.

UŽDUOTIES ATLIKIMO EIGA

MOKINIAI GAUNA UŽDUOTIES LAPĄ IR 2 TUŠČIUS POPIERIAUS LAPUS.

MOKINIAMS PASKELBIAMA UŽDUOTIS: „*PERSKAITYKITE TEKSTĄ. IŠSKIRKITE PAGRINDINĘ IDĖJĄ. TEKSTE SKIRTINGOMIS SPALVOMIS PAŽYMĖKITE SĄVOKAS, KURIAS GALITE PAAIŠKINTI IR SĄVOKAS, KURIOS JUMS YRA NEPAŽIŠTAMOS*“. (ŠIAI VEIKLAI SKIRIAMA 10 MIN.).

VĖLIAU MOKINIAI PAPAŠOMI NUBRAIŽYTI SCHEMĄ, KURI ATSPINDI TEKSTE PERDUODAMĄ INFORMACIJĄ. (VEIKLAI SKIRIAMA 10 MIN.).

TREČIOJE UŽDUOTIES DALYJE, MOKINIAI PRAŠOMI SUFORMULUOTI 2 SAKINIUS, APIBŪDINANČIUS PATEIKTĄ TEKSTĄ. ŠIE MOKINIŲ PERSKAITOMI SAKINIAI ĮRAŠOMI DIKTOFONU. (ŠIAI VEIKLAI SKIRIAMA 10 MIN.).

ĮRAŠAI PERKLAUSOMI. MOKINIAI IŠRENKA ĮRAŠĄ, GERIAUSIAI APIBŪDINANTĮ TEKSTĄ.

ATLIKĘ TRIS SKIRTINGAS TEKSTO „APDOROJIMO“ UŽDUOTIS MOKINIAI APTARIA, KAIP SEKĖSI: KURI DALIS BUVO SUDĖTINGIAUSIA? KAS NUSTEBINO? KAIP JUO VEIKĖ LAIKO LIMITAS?

KITI TOS PAČIOS UŽDUOTIES VARIANTAI (KAIP KITAIP GALIMA

ORGANIZUOTI UŽDUOTĮ)

GALIMA UŽDUOTĮ SKAIDYTI IR PATEIKTI PO VIENĄ DALĮ, PO KIEKVIENOS DALIES ATLIEKANT REFLEKSIJĄ. PO UŽDUOTIES ATLIKIMO GALIMA PATEIKTI KONTROLINIUS KLAUSIMUS IŠ TEKSTO, KURĮ MOKINIAI JAU SKAITĖ. ŠIĄ UŽDUOTĮ MOKINIAI GALI ATLIKI NE TIK INDIVIDUALIAI, BET IR DIRBDAMI POROSE.

STEBĖSENA

MOKYTOJAS STEBI DIRBANČIUS MOKINIUS. JEI REIKIA, MOKYTOJAS GALI KOMENTUOTI VIENOS AR KITOS UŽDUOTIES DALIES ATLIKIMĄ. DAUG DĖMESIO SKIRIAMA REFLEKSIJAI.

VERTINIMAS

TAIKOMAS FORMUOJAMASI VERTINIMAS, KAI JĮ ATLIEKA KITI MOKINIAI (MOKOMASIS VERTINIMAS). MOKINIAI VERTINA BENDRAKLASIŲ REZULTATUS PAGAL INFORMACIJOS PATEIKIMO AIŠKUMO, ORIGINALUMO KRITERIJUS. VERTINANT STENGIAMASI ATKREIPTI DĖMESĮ Į POZITYVIUS MOKINIŲ VEIKSMUS, JŲ PASTANGAS ANALIZUOTI INFORMACIJĄ. APTARIANT ŠIOS UŽDUOTIES REZULTATUS, MOKYTOJAS SIŪLO ATKREIPTI DĖMESĮ, JOG DARBE ŽMONĖS DAŽNAI SUSIDURIA SU NEPAŽIŠTAMAIŠ TERMINAIS, PROFESINIŲ ŽARGONU. GEBĖJIMAS GREITAI IR AIŠKIAI IŠSKIRTI PAGRINDINIUS INFORMACINIUS BLOKUS LEIDŽIA PRODUKTYVIAU MOKYTIS IR DIRBTI, SKATINA ASMENINĖS KARJEROS VYSTYMO KOMPETENCIJAS.

UŽDUOTIES INSTRUKCIJOS LAPAI (DALOMOJI MEDŽIAGA)

UŽDUOTIES LAPAS (7 PRIEDAS).

Dvidešimta užduotis. MOKAUSI MOKYDAMASIS.

Ugdoma karjeros kompetencija

Mokymasis visą gyvenimą.

Ugdomos kitos kompetencijos

Komunikavimo, mokėjimo mokytis, iniciatyvumo ir kūrybingumo

kompetencijos.

Užduoties tikslas

Sudaryti mokiniams galimybę plėtoti savo mokymosi visą gyvenimą kompetenciją, lavinant jų mokėjimo mokytis gebėjimą.

Tikslinė grupė

9-10 kl. mokiniai.

Grupės dydis

4 - 24 mokiniai.

Užduoties atlikimo laikas

45 - 60 min. (priklauso nuo dalyvių skaičiaus)

Pasirengimas (ką reikia paaiškinti, su kokia teorija susipažinti prieš užduotį)

Mokiniai turėtų žinoti apie skirtingus mokymosi metodus.

Reikalingos priemonės

Vienas užduoties lapas (8 priedas) vienai mokinių porai.

Reikalavimai užduoties atlikimo vietai (aplinkai)

Erdvi patalpa, kurioje mokiniai galėtų dirbti netrukdomi.

Užduoties atlikimo eiga

Mokiniai, dirbantys poroje, gauna užduoties lapą, kuris perkerpamas į dvi dalis. Abu mokiniai atidžiai perskaito savo teksto dalį, jei reikia pasižymi svarbiausias mintis, pasirengia savo dalį perpasakoti / pateikti porininkui. (Skiriama 15 min.).

Mokiniai vienas kitam papasakoja savą teksto dalį, paaiškina sunkesnes detales, sąvokas. Jie gali vienas kito klausinėti, patikslinti informaciją. (Skiriam 15 min.).

Pabaigus informacijos aptarimo veiklą, mokytojas praneša, kad iš ką tik peržiūrėto teksto bus rašomas savarankiškas darbas. Mokiniai turi raštu individualiai atsakyti į pateiktus klausimus. (Skiriama 10 min).

Parašę savarankišką darbą mokiniai aptaria užduoties atlikimą. Prisimena, kaip jautėsi mokydami kitus, kaip sekėsi perteikti sudėtingesnes teksto detales, paaiškinti sąvokas. Jie apibūdina, ką naujo apie save sužinojo, Kaip jautėsi savarankiško darbo metu.

Svarbu sukurti jaukią ir pozityvią mokymosi aplinką. Nereikėtų griežtai skubinti mokinių, laiko limitas primenamas subtiliai.

Kiti tos pačios užduoties variantai (kaip kitaip galima organizuoti užduotį)

Galima užduotį skirti 4 žmonių grupei, dirbą organizuojant pagal analogišką schemą. Turint daugiau laiko, galima išnaudoti galimybę ir savarankiško darbo lapelius duoti patikrinti patiems mokiniams.

Stebėseną

Stebint dirbančius mokinius reikėtų atkreipti dėmesį į papildomai užduodamus klausimus. Refleksijos metu reikėtų stebėti, kad visi mokiniai apibūdintų savo jauseną po užduoties atlikimo.

Vertinimas

Taikomas formuojamasis vertinimas, kai žodžiu suteikiamas grįžtamasis ryšys. Atkreipiamas dėmesys į mokinių įsitraukimą ir mokomąją veiklą.

Aptariant užduoties atlikimą mokytojas atkreipia mokinių dėmesį, jog šios užduoties metu jiems mokėsi mokydami. Mokytojas susieja šia mokinių patirtį su karjeros kompetencijomis, pabrėžia, jog informacijos perteikimas kitiems yra veikla, dažnai pasitaikanti darbo pasaulyje.

Užduoties instrukcijos lapai (dalomoji medžiaga)

Užduoties lapas (8 priedas). (Mokytojas gali naudoti priede pateiktą tekstą arba pats pasirinkti bet kokios tematikos tekstą, kuris, jo nuomone, yra aktualus ir pakankamai sudėtingas.)

Mokymosi visą gyvenimą aktualumas propaguojamas daugybėje Europos Sąjungos dokumentų. Ši žinių visuomenės tobulėjimo tendencija nuosekliai aptariama pedagoginėje, psichologinėje literatūroje ir internetiniuose šaltiniuose.

Rekomenduojami šaltiniai:

- Jensen, E. Tobulas mokymas. Vilnius: AB OVO, 2001.
- Lukošiūnienė V., Bėkšta A. Mokymosi pagrindai. Vilnius: ŠMM,PPRC, Kronta, 2007.
- Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (prieiga internete: www.lssa.smm.lt/docs/Memorandumas_2001.doc)
- Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija (prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=329216&p_query=&p_tr2)
- <http://www.qualityresearchinternational.com/glossary/lifelonglearning.htm>

17. MOKINIŲ ASMENINIO MOKYMOSI STILIAUS REIŠMĖ KARJEROS KELYJE

ERROR: stackunderflow
OFFENDING COMMAND: ~

STACK: